

УДК 502.4; 502.7
№ держреєстрації 0119U102768
Інв. №

МІНІСТЕРСТВО ЕНЕРГЕТИКИ ТА ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ УКРАЇНИ

НАУКОВО-ДОСЛІДНА УСТАНОВА
«УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ»
(УКРНДІЕП)

61166, м. Харків, вул. Бакуліна, 6, тел./ факс. (057) 702 15 92

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор УКРНДІЕП
д-р геогр. наук, проф.
А. В. Гриценко

«___» грудня 2019 року

ЗВІТ
ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ
за темою № 19/1.1.1-19
ПІДГОТОВКА ПЕРЕЛІКУ ПЕРСПЕКТИВНИХ ТЕРИТОРІЙ ПРИРОДНО-
ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЙ
МІЖНАРОДНОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ МІСЦЬ, ВАЖЛИВИХ ДЛЯ
МІГРУЮЧИХ ВИДІВ ПТАХІВ
(остаточний)

Науковий керівник НДР
завідувач сектору,
канд. геогр. наук

О. В. Клімов

2019

Результати роботи розглянуто Вченою радою УКРНДІЕП,
протокол від 09 грудня 2019 р. № 6

СПИСОК АВТОРІВ

Науковий керівник НДР,
зав. сектору
канд. геогр. наук

(підпис)
(дата)

О. В. Клімов
(Всуп; Розділи 1;2,3;4 Висновки)

Відповідальний виконавець:
Старш. наук. співроб.

(підпис)
(дата)

Г. С. Надточій
(Розділи 1; 2; 3,4)

Виконавці:
Наук. співроб.

(підпис)
(дата)

Д. О. Клімов
(Розділ 3,4)

Наук. співроб.

(підпис)
(дата)

І. М. Гайдріх
(Розділ 3,4)

РЕФЕРАТ

Звіт про НДР: 211 с., 47 рис., 15 табл., 106 джерела

ПІДГОТОВКА ПЕРЕЛІКУ ПЕРСПЕКТИВНИХ ТЕРИТОРІЙ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ТА ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЙ МІЖНАРОДНОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ МІСЦЬ, ВАЖЛИВИХ ДЛЯ МІГРУЮЧИХ ВИДІВ ПТАХІВ

Об'єкт дослідження – Місця, важливі для мігруючих видів птахів України.

Мета роботи: Підготувати перелік перспективних місць щодо створення нових та розширення існуючих територій природно-заповідного фонду та природоохоронних територій міжнародного значення для збереження місць, важливих для мігруючих видів птахів України.

Методи дослідження

Аналіз міжнародного досвіду та нормативних документів, а саме міжнародних конвенцій, спрямованих на збереження мігруючих видів птахів – Бернської, Бонської та Рамсарської конвенцій, Угоди про збереження Афро-Євразійських мігруючих водно-болотних птахів, Плану дій щодо Афро-Євразійських мігруючих птахів суходолу та Меморандуму про взаєморозуміння щодо охорони мігруючих видів хижих птахів в Африці та Євразії.

Результати дослідження

Перелік перспективних територій природно-заповідного фонду та природоохоронних територій міжнародного значення для збереження місць, важливих для мігруючих видів птахів України.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
1 ЗБЕРЕЖЕННЯ МІГРУЮЧИХ ПТАХІВ – СКЛАДОВА МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ.....	7
1.1 Конвенція про охорону біологічного різноманіття.....	7
1.2 БЕРНСЬКА КОНВЕНЦІЯ ПРО ОХОРОНУ ДИКОЇ ФЛОРИ І ФАУНИ ТА ПРИРОДНИХ СЕРЕДОВИЩ ІСНУВАННЯ В ЄВРОПІ	7
1.2.1 <i>Смарагдова мережа.....</i>	<i>8</i>
1.3 БОННСЬКА КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗБЕРЕЖЕННЯ МІГРУЮЧИХ ВИДІВ ТВАРИН.....	10
1.3.1 <i>Стратегічний план щодо мігруючих видів 2015-2023.....</i>	<i>10</i>
1.3.2 <i>Програма роботи щодо мігруючих птахів та пролітних шляхів.....</i>	<i>12</i>
1.3.3 <i>Резолюція 10.3 Роль екологічних мереж у збереженні мігруючих видів</i>	<i>13</i>
1.3.4 <i>План дій щодо Афро-Євразійських мігруючих птахів суходолу (АЕМЛАР)</i>	<i>14</i>
1.4 РАМСАРСЬКА КОНВЕНЦІЯ ПРО ВОДНО-БОЛОТНІ УГІДДЯ МІЖНАРОДНОГО ЗНАЧЕННЯ.....	16
1.4.1 <i>Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (АЕWA).....</i>	<i>16</i>
1.5 МЕМОРАНДУМ ПРО ВЗАЄМОРОЗУМІННЯ ЩОДО ОХОРОНИ МІГРУЮЧИХ ВИДІВ ХИЖИХ ПТАХІВ В АФРИЦІ ТА ЄВРАЗІЇ (RAPTOR MOU)	17
1.6 ДИРЕКТИВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЩОДО ОХОРОНИ ДИКИХ ВИДІВ ПТАХІВ.....	18
1.7 ІВА ТЕРИТОРІЇ.....	19
2 ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ЗБЕРЕЖЕННЯ МІГРУЮЧИХ ВИДІВ ПТАХІВ	21
2.1 Шляхи міграції видів птахів в Україні	21
2.2 Мігруючі види птахів України.....	26
2.3 УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ УКРАЇНИ З ЄС (У ЧАСТИНІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ДИРЕКТИВИ 2009/147/ЄС ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ПРО ЗАХИСТ ДИКИХ ПТАХІВ)	32
2.4 ПРОЕКТ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЛАНУ ДІЙ ЩОДО ЗАХОДІВ ЗБЕРЕЖЕННЯ АФРО-ЄВРАЗІЙСЬКИХ МІГРУЮЧИХ ПТАХІВ СУХОДОЛУ В УКРАЇНІ.....	34
3 АНАЛІЗ ПОКРИТТЯ МІСЦЬ, ВАЖЛИВИХ ДЛЯ МІГРУЮЧИХ ВИДІВ ПТАХІВ ПРИРОДООХОРОННИМИ ТЕРИТОРІЯМИ	45
3.1 Складання переліку місць, важливих для мігруючих птахів	45
3.2 РЕЗУЛЬТАТИ АНАЛІЗУ ПОКРИТТЯ МІСЦЬ, ВАЖЛИВИХ ДЛЯ МІГРУЮЧИХ ВИДІВ ПТАХІВ.....	50
4 ПЕРЕЛІК ПЕРСПЕКТИВНИХ ТЕРИТОРІЙ ДЛЯ ЗАПОВІДАННЯ.....	71
4.1 МІСЦЯ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ТЕРИТОРІЙ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ	71
4.1.1 <i>Місця, важливі для мігруючих видів птахів (які не охороняються у складі ПЗФ).....</i>	<i>71</i>
4.1.2 <i>Місця, важливі для мігруючих видів птахів, які частково охороняються у складі ПЗФ</i>	<i>119</i>
4.2 МІСЦЯ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ДОДАТКОВОГО ОБСТЕЖЕННЯ ДЛЯ МАЙБУТНЬОГО ЗАПОВІДАННЯ	171
ВИСНОВКИ	188
ЛІТЕРАТУРА.....	189
ДОДАТОК А ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ	198
ДОДАТОК Б РЕЦЕНЗІЯ ВНУТРІШНЯ.....	201
ДОДАТОК В РЕЦЕНЗІЯ ЗОВНІШНЯ	204
ДОДАТОК Г ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ВЧЕНОЇ РАДИ	206

Перелік скорочень

КБР – Конвенція про біологічне різноманіття (The Convention on Biological Diversity, CBD)

Бернська конвенція – Конвенція про охорону дикої фауни і флори та природних середовищ існування в Європі (The Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats, Bern Convention)

КМВ – Конвенція про охорону мігруючих видів диких тварин, або Боннська конвенція (Convention on Migratory Species, CMS)

Рамсарська конвенція – Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином, як середовища існування водоплавних птахів (The Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat, Ramsar Convention)

CITES – Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення, або Вашингтонська конвенція (The Convention on International Trade in Endangered Species in Wild Fauna and Flora, CITES)

АЕВА – Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds)

АЕМЛАР – План дій щодо афро-євразійських мігруючих птахів суходолу (African-Eurasian Migratory Landbirds Action Plan (AEMLAP))

Raptors MoU – Меморандум про взаєморозуміння щодо збереження мігруючих хижих птахів в Африці та Євразії (Memorandum of Understanding on the Conservation of Migratory Birds of Prey in Africa and Eurasia) (Raptors MoU)

МСОП – Міжнародна Спілка Охорони природи

BirdLife International – Міжнародна Спілка Охорони Птахів

ІВА (Important Bird Area) – територія, важлива для збереження видового різноманіття та кількісного багатства птахів

IUCN Red List – Червоний список Міжнародної Спілки Охорони природи

ЄЧС – Європейський червоний список

ЧКУ – Червона книга України

СП (SP) – стратегічний план

СПМВ – Стратегічний план щодо мігруючих видів (The Strategic Plan for Migratory Species, SPMS)

ПЗФ – природно-заповідний фонд

ВСТУП

Україна розташована на перехресті кількох міграційних шляхів перелітних видів птахів, а її приморські регіони являють собою ще й місце осінніх кочівель та зимівлі великих скупчень водоплавних птахів. За час весняної та осінньої міграції через територію України пролітають мільйони птахів. Багато з них знаходять тут притулок на час від кількох днів до кількох місяців. Тому Україна несе неабияку відповідальність перед іншими державами за збереження птахів. Перш за все створення правової основи для захисту мігруючих видів птахів, а також мережі середовищ існування та місць їх прольоту, живлення та відпочинку.

У зв'язку з цим Україна приєдналась до міжнародних конвенцій, зокрема і тих, які спрямовані на збереження мігруючих видів птахів – Бернської, Бонської та Рамсарської конвенцій, Угоди про збереження Афро-Євразійських мігруючих водно-болотних птахів, Плану дій щодо Афро-Євразійських мігруючих птахів суходолу та Меморандуму про взаєморозуміння щодо охорони мігруючих видів хижих птахів в Африці та Євразії.

Найбільш дієвою формою захисту мігруючих видів птахів є збереження місць, важливих для мігруючих птахів, шляхом їх заповідання.

У роботі буде проведено аналіз існуючої мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду, природоохоронних територій міжнародного значення (Смарагдової мережі, водно-болотних угідь міжнародного значення та ІВА територій) на предмет повноти покриття ними місць, важливих для мігруючих видів птахів. Проідентифіковані перспективні місця щодо створення та розширення таких територій в Україні.

За результатами аналізу буде підготовлено перелік перспективних територій природно-заповідного фонду для збереження місць, важливих для мігруючих видів птахів, шляхом заповідання в Україні.

1 ЗБЕРЕЖЕННЯ МІГРУЮЧИХ ПТАХІВ – СКЛАДОВА МІЖНАРОДНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО БІОЛОГІЧНОГО РІЗНОМАНІТТЯ

1.1 Конвенція про охорону біологічного різноманіття

Цілями цієї Конвенції [1] є збереження біологічного різноманіття, можливості використання його компонентів, а також справедливий розподіл вигод, що впливають з використання генетичних ресурсів. У Конвенції викладаються широкі можливості урядам вжити заходів на національному рівні для збереження та сталого використання біологічного різноманіття. З моменту свого вступу в силу Сторони перевели конвенцію у серію програм роботи, в тому числі, з приводу **мігруючих видів тварин**.

1.2 Бернська конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі

Започатковуючи Конвенцію [2], держави Європи виходили з того, що дика флора і фауна та середовища їх існування (екотопи) є природною спадщиною, що зберігають естетичні, наукові, культурні, рекреаційні, економічні та інші цінності і це спонукає зберігати та передавати цю спадщину наступним поколінням. Тому Договірні сторони Конвенції взяли на себе зобов'язання розробляти та включати заходи щодо збереження дикої флори і фауни в національні природоохоронні плани та державні пріоритети, налагоджувати міжнародне співробітництво для спільного вирішення проблем збереження живої природи в т.ч. **мігруючих тварин** [2].

Основними завданнями Бернської конвенції є: встановлення мінімального рівня захисту для всіх видів дикої флори та фауни; посилення охорони видів, які є рідкісними або зникаючими; вжиття заходів щодо збереження ареалів видів дикої флори і фауни, особливо тих видів та таких ареалів, які знаходяться на межі зникнення; сприяння міжнародному співробітництву учасників Конвенції в галузі збереження природи.

Держави-члени Ради Європи та інші держави, що підписали дану Конвенцію домовилися про наступне.

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ Стаття 1

1. Цілі цієї Конвенції полягають у збереженні дикої флори та фауни в їх природних середовищах існування, особливо тих видів і середовищ існування, збереження яких потребує співробітництва декількох держав, а також у сприянні такому співробітництву.

2. Особлива увага приділяється зникаючим та вразливим видам, включаючи зникаючі та вразливі **мігруючі види**.

РОЗДІЛ II
Охорона середовищ існування
Стаття 4

3. Договірні сторони зобов'язуються наділяти особливою увагою охорону середовищ, що мають значення для **мігруючих видів**, наведених у додатках II та III, та які відповідно прилягають до **міграційних шляхів** як місця зимівлі, скупчення, живлення, виведення потомства або линяння.

4. Договірні сторони зобов'язуються координувати, за необхідності, свої зусилля з метою охорони природних середовищ існування, що згадуються в даній статті, коли такі розташовані в прикордонних областях.

РОЗДІЛ IV
Спеціальні положення для **мігруючих видів**
Стаття 10

1. На доповнення до заходів, наведених у статтях 4, 6, 7 та 8, Договірні сторони зобов'язуються координувати свої зусилля щодо охорони **мігруючих видів**, наведених у додатках II та III, ареал яких розповсюджується на їх території.

2. Договірні сторони вживають заходи з метою забезпечення того, щоб періоди заборони на полювання та/або інші процедури, що регулюють експлуатацію, і встановлені в пункті 3а) статті 7, відповідали й належним чином задовольняли потреби **мігруючих видів**, наведених у Додатку III.

Важливими складовими документами, що стосуються діяльності в рамках Бернської конвенції, є рекомендації, директиви та ініціативи Постійного комітету, що стосуються окремих видів чи груп видів тварин і рослин. Так, на підставі Рекомендації № 16 (1989) Про території спеціального інтересу щодо їх збереження [3] та Резолюції №3 (1996) [4] Постійного комітету Бернської Конвенції було започатковано створення **Смарагдової мережі**, яка стала ще одним важливим елементом Всеєвропейської екомережі і політичним інструментом для допомоги інтеграції країн Центральної та Східної Європи до Європейського Союзу.

1.2.1 Смарагдова мережа

Смарагдова мережа формується на тих самих засадах, що і Natura 2000 – екомережа 15 держав Європейського Союзу. Таким чином, участь України в формуванні Смарагдової мережі є важливим елементом на шляху інтеграції країни до ЄС у природоохоронній сфері.

На даний час, сорок дев'ять європейських країн беруть участь в Смарагдовій мережі (44 європейські країни, які підписали Бернську Конвенцію, в тому числі й Україна та 5 інших європейських держав), яка є фактично продовженням екомережі ЄС Natura 2000 за межами Співтовариства, оскільки спеціальні території заповідання екомережі Natura 2000 стануть територіями спеціального заповідального інтересу Смарагдової мережі, що зазначено в

Резолюції № 5 Постійного комітету Бернської Конвенції (1998) [5]. Це гарантує зв'язок екомереж для всієї Європи.

У Рекомендації № 16 [3] Постійний комітет пропонує сторонам *“зробити кроки для визначення територій спеціального інтересу щодо їх збереження, щоб гарантувати, що необхідні та відповідні заповідні дії застосовані до кожної території, що розташована в межах цих країн чи є під їх відповідальністю, там де ця територія відповідає одній чи декільком з встановлених умов”*.

Постійний комітет рекомендував державам здійснювати їх зобов'язання щодо природних середовищ через прийняття низки заходів, серед яких виділено визначення території спеціального інтересу щодо їх збереження, які формують Смарагдову мережу.

Важливо підкреслити, що Смарагдова мережа це не просто набір природоохоронних територій будь-якого типу, чи просто колекція територій, визначених відповідно до якихось схем. Вона, подібно до Natura 2000, формується, базуючись на чітких, обмежених критеріях відбору територій, які виключно важливі і мають істотно сприяти досягненню мети Конвенції.

Приймаючи до уваги зазначене, очевидно, що до складу національної екомережі України мають увійти природні території, які будуть формувати українську частину Смарагдової мережі Європи, яка в майбутньому – після вступу України до Європейського Союзу – інтегрується в екомережу ЄС Natura 2000.

Для того, щоб сформувати українську частину Смарагдової мережі нашій державі (це також стосується інших сторін Конвенції) необхідно виконати деякі заходи згідно Рекомендації № 16 [3], серед них наступні:

Здійснити кроки для визначення територій спеціального інтересу щодо їх збереження (далі – ТСІЗ) щоб гарантувати, що вжито всіх необхідних та можливих заходів щодо збереження кожної території. До складу Смарагдової мережі державам рекомендується включати природні території, якщо вони відповідають одній чи декільком з наступних умов:

- a) Вони суттєво впливають на виживання зникаючих і ендемічних видів, чи видів, зазначених у Додатках 1 та 2 до Конвенції;
- b) Вони підтримують суттєву кількість видів у районах значної видової різноманітності, чи підтримують важливі популяції одного чи більшої кількості видів;
- c) Вони містять важливий та/чи репрезентативний осередок зникаючих типів середовищ існування;
- d) Вони містять визначний приклад особливого типу середовища існування чи мозаїку різних типів середовищ існування;
- e) Вони представляють важливу територію для одного чи кількох **мігруючих видів**.

Український перелік, який підготовлений групою науковців та складається з 271 природоохоронного об'єкта, площею 6,2 млн. га, отримав високу оцінку і був схвалений за

результатами розглядів на міжнародних біогеографічних семінарах. Цей перелік міститься в Оновленому листі офіційно включених Емеральд сайтів [6], затвердженого 38 Конференцією Бернської конвенції у листопаді 2018 року.

Аналіз положень та розробка першочергових заходів щодо реалізації Бернської конвенції в Україні, зроблений інститутом у 2003 році, дозволяє вважати її основоположним міжнародним документом, що заклав основи щодо збереження **важливих місць для мігруючих видів птахів** [7].

1.3 Боннська Конвенція про збереження мігруючих видів тварин

У статті II Конвенції [8] визначені наступні основні завдання.

Важливість збереження мігруючих видів і погодження державами ареалу заходів, що вживаються для цих цілей, де це можливо і необхідно, приділяючи увагу мігруючим видам, статус збереження яких є несприятливим, а також вживаючи індивідуально або у співробітництві заходів, необхідних для збереження таких видів та середовищ їхнього існування.

Необхідність вжиття заходів, щоб запобігти загрози зникнення мігруючих видів.

Зокрема необхідно сприяти здійсненню досліджень щодо мігруючих видів та співпрацювати при цьому; докладати зусиль щодо забезпечення негайної охорони **мігруючих видів**, які включені до Додатку I для України, а також докладати зусиль щодо укладання угод про збереження та регулювання використання **мігруючих видів**, які включені до Додатку II для України.

1.3.1 Стратегічний план щодо мігруючих видів 2015-2023

На десятій Нараді Конференції Сторін Конвенції про мігруючі види (CMS COP10, листопад 2011 року, Берген, Норвегія) Сторони вирішили підготувати новий Стратегічний План на період 2015-2023 років [9]. Раніше КС8 прийняла План на період 2006-2011 років, який був розширений КС10 з незначними змінами до 2014 року, з урахуванням огляду реалізації.

Кінцева дата прийняття цього Плану була узгоджена, оскільки вона збігається з циклом КС КМВ і, що більш важливо, це дає час для досягнення прогресу **під час Десятиліття ООН щодо Біорізноманіття**. Це також дає можливість оцінити, як Стратегічний план щодо мігруючих видів 2015-2023 (SPMS) [9] підтримує Стратегічний план у галузі збереження та сталого використання біорізноманіття на 2011-2020 роки [10] та його цілі у сфері збереження біорізноманіття, прийняті в Аїті.

Стратегічний план був затверджений Резолюцією 11.2 [9], прийнятою Конференцією Сторін на її 11-й нараді (Кіто, 4-9 листопада, 2014 року).

Новий план являє собою Стратегічний план щодо мігруючих видів (СПМВ) і зосереджений на мігруючих видах, а не на самій Конвенції.

СПМВ призначений для застосування до **мігруючих видів, як це визначено в Конвенції, тобто усієї популяції або будь-якої географічно окремої частини популяції будь-якого виду або нижчого таксону диких тварин, значна частина членів якого циклічно та передбачувано перетинають один або декілька національних кордонів юрисдикції.** Це визначення відображає важливість узгоджених міжнародних дій, необхідних для вирішення транскордонних проблем, пов'язаних зі збереженням мігруючих видів. Крім того, він пропонує осмислену участь усіх зацікавлених сторін, включаючи КМВ та її дочірні інструменти. Слово “вид”, де воно зустрічається в цьому плані, має інтерпретуватися відповідно до того ж визначення, що такі посилання можуть застосовуватися до більш низьких таксономічних рівнів, коли контекст вимагає.

Мета “Стратегічного плану щодо мігруючих видів” полягає в забезпеченні бачення, лідерства та рушійної сили для повного та ефективного здійснення зобов'язань, пов'язаних з міграцією видів.

Цей СПМВ спрямований на досягнення наступного бачення:

“Життя в гармонії з природою – де популяції та місцезнаходження мігруючих видів (поряд з усім біорізноманіттям) оцінюються, зберігаються, відновлюються та розумно використовуються, тим самим сприяючи глобальній стійкості”.

Наступна Місія керує реалізацією цього Плану:

“Сприяти діям щодо забезпечення сприятливого природоохоронного статусу збереження мігруючих видів та їх місця існування, а також для забезпечення екологічної цілісності, пов'язаності та стійкості цих місць існування”.

П'ять цілей, сформульованих нижче, висловлюють стратегічні результати цього Плану. До них належать результати збереження та способи їх вимірювання.

Мета 1: Усунути основні причини занепаду мігруючих видів шляхом врахування пріоритетів збереження та сталого використання в урядах та суспільстві.

Мета 2: Зменшити прямий тиск на мігруючі види та їх місцезнаходження.

Мета 3: Поліпшити статус збереження мігруючих видів та пов'язаність та стійкість їх місць існування.

Мета 4: Підвищити вигоди для всіх від сприятливого стану збереження мігруючих видів.

Мета 5: Посилити впровадження шляхом спільного планування знань управління та нарощування потенціалу.

1.3.2 Програма роботи щодо мігруючих птахів та пролітних шляхів

Програма була затверджена Резолюцією 11.14 [11], прийнятою Конференцією Сторін на її 11-й нараді (Кіто, 4-9 листопада, 2014 року).

Сторони визнали, що для забезпечення адекватного збереження й стійкого використання мігруючих птахів протягом усього їх ареалу, поєднуючи види й екосистемні підходи й сприяння міжнародному співробітництву й координації між державами, приватним сектором, багатосторонніми природоохоронними угодами, установами ООН, неурядовими організаціями, місцевими громадами й іншими зацікавленими сторонами;

Конференція Сторін Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин настійно закликає Сторони й сторони, що підписали КМВ інструменти та закликає організації, що не є Сторонами, та “Програму роботи щодо мігруючих птахів та пролітних шляхів” у першочерговому порядку:

Ефективно здійснювати “Програму роботи щодо мігруючих птахів та пролітних шляхів” у відповідних випадках та відповідно до обставин кожної Сторони й пропонує державам, що не є Сторонами, й іншим зацікавленим сторонам, з Резолюцією 11.14 [11], підтримати Секретаріат, для зміцнення національного й місцевого потенціалу щодо збереження пролітних шляхів, включаючи, зокрема, розвиток партнерських відносин з основними зацікавленими сторонами й організацію навчальних курсів; переклад та поширення документів, обмін протоколами й правилами; передача технології; призначення й удосконалення керування критичними й міжнародними важливими сайтами; розуміння екологічної функціональності пролітних шляхів через дослідження мігруючих птахів та їх місцеперебувань; зміцнення програм моніторингу; а також сприяння збереженню мігруючих птахів та забезпечення будь-якого стійкого використання мігруючих птахів;

Загальна мета “Програми роботи щодо мігруючих птахів та пролітних шляхів” полягає у виявленні й сприянні здійсненню заходів на міжнародному й національному рівнях, які будуть ефективно сприяти поліпшенню статусу мігруючих птахів та їх місцеперебувань в усьому світі. Це також повинно поліпшити мігруючі види птахів на всіх пролітних шляхах світу шляхом:

1. Забезпечення основи для ефективного захисту мігруючих птахів протягом усіх їхніх життєвих циклів; а також
2. Зміцнення синергізму між відповідними документами й програмами, пов’язаними з пролітними шляхами.

Планування й здійснення дій вимагають тісного зв’язку й консультацій з місцевими громадами для забезпечення того, щоб плани й дії належним чином ураховували місцеві потреби й пріоритети, а також вигоди для місцевих засобів до існування.

“Програма роботи щодо мігруючих птахів та пролітних шляхів” представлена як шість основних тем; перші чотири теми зосереджені на поліпшенні збереження птахів та їх місцеперебувань, а останні дві – підтримки їх реалізації.

A. Забезпечення збереження мігруючих птахів через пролітні шляхи / екологічні мережі та критичні місця й місця проживання й усунення основних загроз.

B. Дії, пов’язані із пролітним маршрутом.

C. Зміцнення знань для підтримки збереження пролітних шляхів.

D. Підвищення поінформованості.

E. Моніторинг та звітність.

F. Впровадження ресурсів.

Усі держави дальності польоту повинні:

- 1. Розробити плани / процеси, щоб привести в дію “Програму роботи щодо мігруючих птахів та пролітних шляхів” (відповідно до їхніх національних обставин та потреб) та включити їх у національні стратегії в галузі біорізноманіття та Плани дій та / або інші національні рамки планування для мігруючих видів / середовища існування.**
2. Забезпечити необхідне фінансування й істотний прогрес у здійсненні Програми роботи.

1.3.3 Резолюція 10.3 Роль екологічних мереж у збереженні мігруючих видів

Резолюція 10.3 [12] прийнята Конференцією Сторін на її 10-й нараді (Берген, 20-25 листопада 2011 року).

Визначає, що руйнування та фрагментація середовища існування є однією з основних загроз для мігруючих видів та що ідентифікація та збереження середовищ існування відповідної якості, таким чином, розподіл та зв’язок мають першочергове значення для збереження цих видів як у наземному, так і у морському середовищі;

Визначає, зокрема, що можливості для поширення, міграції та генетичного обміну між дикими тваринами залежать від якості, ступеня, розподілу та пов’язаності відповідних середовищ існування, які підтримують як нормальні цикли цих тварин, так і їх стійкість до змін, включаючи зміну клімату;

Крім того, визначає, що місця, які виконують критичну роль у більш широкій системі, наприклад, основні області, коридори, зони розмноження та буферні зони, можуть бути пов’язані стратегіями, які, через концепцію екологічних мереж, адресну фрагментацію місць існування та інші загрози для мігруючих видів;

Закликає Сторони та інші держави ареалу при визначенні областей, що мають важливе значення для мігруючих наземних, повітряних та водно-болотних видів, брати до уваги і опис

схематичної карти або концептуальні моделі взаємин між цими областями та іншими областями, які можуть бути екологічно пов'язані з ними, в фізичному плані, наприклад, як сполучні коридори або в інших екологічних умовах, наприклад, у місцях розмноження, пов'язаних з районами для розмноження, зупинки, місця для живлення та відпочинку;

Вибирати області таким чином, щоб задовольняти потреби мігруючих видів до тих пір, поки можливо протягом усього їх життєвого циклу та міграційних діапазонів.

Відповідно, на 10-й нараді Конференції Сторін, була прийнята Резолюція 10.27 “Покращення статусу збереження мігруючих видів птахів суходолу в Афро-Євразійському регіоні” [13]. Це спонукає Сторони розробляти План дій щодо збереження афро-євразійських мігруючих видів птахів суходолу та їх місць існування на протязі всього прольоту.

На 11-й нараді Конференції Сторін було схвалено “План дій щодо мігруючих Афро-Євразійських птахів суходолу” (AEMLAP) [14], затверджений Резолюцією 11.17 [15].

1.3.4 План дій щодо Афро-Євразійських мігруючих птахів суходолу (AEMLAP)

“План дій щодо Афро-Євразійських мігруючих птахів суходолу (*African-Eurasian Migratory Landbirds Action Plan (AEMLAP)*)” [14], прийнятий UNEP/CMS/ Резолюцією 11.17 [15], затвердженою Конференцією Сторін на її 11-му засіданні, спрямований на покращення статусу охорони мігруючих видів птахів в афро-євразійському регіоні шляхом міжнародної координації дій для цих видів та стимулювання дій на національному рівні. Загальна мета – розробка первинної загальної стратегічної основи дій на міжнародному рівні для збереження, відновлення та сталого управління популяціями мігруючих видів птахів та їх середовищами існування.

Тематичними напрямками зосередження AEMLAP є збереження, переміщення та торгівля, дослідження та моніторинг, а також освіта та інформація, а також “інші питання”, що охоплюють хвороби та зіткнення. Найважливішою виявленою загрозою для мігруючих птахів суходолу є втрата та деградація середовища існування в місцях розмноження та в місцях поза розмноженням, а також у мережі об'єктів, на яких ці види залежать під час міграції. Вилучення та торгівля з економічною та культурною метою також може негативно вплинути на деякі популяції. Інші загрози включають ризик захворювання та зіткнення.

У відповідь на ці загрози, існує нагальна потреба у дослідженні та моніторингу, а також в освіті та інформації, щоб надати корисні дані, спрямовані на збереження зусиль та підвищення усвідомлення громадськості та підтримки відповідно. Всі ці загрози та відповіді належать до різних дій, що містяться в цьому Плані дій.

Метою цього Плану дій є покращення охоронного статусу мігруючих видів птахів суходолу в Афро-Євразійському регіоні через міжнародну координацію дій для цих видів та стимулювання дій на національному рівні шляхом розробки первинної загальної та спільної

стратегічної основи дій на міжнародному рівні, щоб захищати, відновлювати та стабільно управляти популяціями мігруючих видів птахів суходолу та їх середовищами існування в Афро-Євразійському регіоні.

У Плані представлений перелік дій, поділений на тематичні групи та основні їх складові.

1. Збереження біотопів

1.1. Зміни у землекористуванні

1.1.1. Сільське господарство

1.1.2 Лісове господарство та лісовідновлення

1.1.3 Управління водним господарством

1.1.4 Енергетика

1.1.5 Інтегральне управління землекористуванням

1.2 Збереження територій, які підлягають особливій охороні

1.3 Проблема зміни клімату

2. Вилучення, торгівля птахами та інші загрози

2.1 Регулювання правового вилучення

2.2 Захист від незаконного вилучення

2.3 Конфлікти людини та дикої природи

2.4 Отруєння

2.5 Хвороби

2.6 Зіткнення

3. Дослідження

4. Освіта та інформація

План дій охоплює 34 види мігруючих птахів суходолу, що перебувають під загрозою зникнення, 124 види мігруючих птахів суходолу із зменшенням світових популяційних тенденцій та 346 мігруючих видів птахів з найменшим занепокоєнням зі зростаючими, стабільними або невідомими глобальними демографічними тенденціями.

Таксономічна сфера охоплює популяції *Galliformes*, *Gruiformes*, *Charadriiformes*, *Columbiformes*, *Caprimulgiformes*, *Apodiformes*, *Cuculiformes*, *Coraciiformes*, *Piciformes* та *Passeriformes*, які в основному екологічно залежать від наземних середовищ існування і для яких всі популяції або значна частина популяцій, циклічно та передбачувано перетинають один або більше національних юрисдикційних кордонів.

План дій доповнює наступні міжнародні документи: Угода про охорону афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA) [16] та Меморандум про взаєморозуміння щодо збереження мігруючих хижих птахів в Африці та Євразії (Raptors MoU) [17, 18], також охоплює Меморандум про взаєморозуміння щодо заходів з охорони очеретянки прудкої (*Acrocephalus paludicola*) (CMS MoUs on Aquatic Warbler) [19, 20] та Меморандум про

взаєморозуміння щодо збереження та управління середньоєвропейською популяцією дрохви (*Otis tarda*) (CMS MoUs on Middle European Great Bustard) [21].

1.4 Рамсарська конвенція про водно-болотні угіддя міжнародного значення

Рамсарська конвенція (Рамсар, Іран, 1971) [22] діє у все більш тісному зв'язку з Конвенцією про біологічне різноманіття (КБР) [1] за допомогою здійснення сумісних робочих планів та заходів в якості провідного партнера КБР з водно-болотних угідь.

Одна з найважливіших функцій відповідно до “Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення головним чином як середовища існування водоплавних птахів” [22] є збереження угідь. Тому екосистемна цінність водно-болотних угідь України визначається:

- трансконтинентальним значенням угідь як місць линяння та зимівлі для птахів, що мігрують між Євразією та Африкою;
- значною місткістю кормової бази для мігруючих птахів та птахів, що гніздяться;
- наявністю незамерзаючих ділянок акваторій Чорного та Азовського морів, що сприяє формуванню скупчень птахів для зимівлі.

Критичними угіддями для мобільних чи мігруючих видів є такі угіддя, які підтримують особливо велику частку популяцій, зібраних на відносно малих територіях на особливих етапах життєвого циклу. Це може бути у певні пори року або у напівпосушливих чи посушливих районах впродовж декількох дощових років. Наприклад, багато водоплавних птахів використовують відносно малі ділянки в якості ключових точок зупинок (для живлення та відпочинку) під час довготривалих міграцій між територіями, які використовуються для розмноження, та територіями, які використовуються для інших цілей. Для видів родини Качкових важливими є також місця линяння. Угіддя у напівпосушливих та посушливих районах можуть бути дуже важливим місцем концентрації водоплавних птахів та інших мобільних водно-болотних видів та бути критичними для виживання популяцій, хоча такі угіддя можуть сильно змінюватися з року в рік внаслідок суттєвих змін у режимі дощових опадів.

1.4.1 Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA)

Сторони AEWA [16] мають здійснювати заходи для збереження мігруючих водно-болотних птахів, звертаючи особливу увагу на види, що перебувають під загрозою зникнення, або ті, що мають несприятливий статус збереження.

З цією метою Сторони мають:

1. встановлювати таку ж сувору охорону мігруючих водно-болотних птахів, що перебувають під загрозою зникнення, на території Угоди;

2. забезпечувати такі умови, щоб будь-яке використання мігруючих водно-болотних птахів базувалось на оцінці найкращих з наявних знань їх екології і було сталим для видів та для екологічних систем, що підтримують їх;
3. визначати середовища існування мігруючих водно-болотних птахів, які знаходяться в межах їх територій, та сприяти охороні, управлінню, реабілітації та відновленню цих середовищ;
4. розробляти та підтримувати здійснення програм, які сприяють росту усвідомлення та розуміння проблем збереження мігруючих водно-болотних птахів загалом та у відповідності до конкретних цілей та положень цієї Угоди;
5. обмінюватись інформацією та результатами досліджень, моніторингу, програмами стосовно збереження та освіти.

1.5 Меморандум про взаєморозуміння щодо охорони мігруючих видів хижих птахів в Африці та Євразії (Raptor MoU)

Меморандум про взаєморозуміння щодо збереження мігруючих хижих птахів в Африці та Євразії (Raptors MoU) [17, 18] набрав чинності з 1 листопада 2008 року. Raptors MoU в даний час охоплює 93 види хижих птахів та сов (*Pandionidae* – 1 вид, 65 видів *Accipitridae*, 15 видів *Falconidae* та 12 видів *Strigidae*), які зустрічаються в 132 країнах діапазону в Африці, Європі та Азії.

Сторони, що підписали меморандум, переконані в необхідності негайних та узгоджених дій щодо збереження та підтримання Афро-Євразійських мігруючих видів хижих птахів, а також збереження та відновлення їх у цілому для досягнення їх сприятливого природоохоронного статусу.

Сторони погодились з наступним:

a) виявляти на своїй території важливі місця проживання, важливі маршрути та місця скупчення хижих птахів, та забезпечувати їх охорону та / або належне управління, оцінку, та / або реабілітацію, відновлення;

e) стежити за тим, щоб використання хижих птахів ґрунтувалося на оцінці, використовуючи весь обсяг наявних знань про їх екологію, і було стійким як для видів, так і для екологічних систем, що їх підтримують;

f) вживати відповідних заходів для відновлення популяцій та реінтродукції хижих птахів в споконвічних ареалах свого існування за умови, що такі дії сприяють охороні хижих птахів;

g) вживати відповідних заходів до запобігання вторгнення на їх території неаборигенних (інвазійних) видів, включаючи гібриди, в тих випадках, коли їх поява справляє негативний вплив на збереження природного біорізноманіття;

ж) розробляти та підтримувати програми для підвищення інформованості та розуміння питань охорони стосовно хижих птахів та їх середовищ існування, а також з точки зору цілей та положень даного Меморандуму про взаєморозуміння.

Сторони узгодили “План дій зі збереження мігруючих хижих птахів” та заходи щодо виконання цього плану дій. Основною метою Плану дій є забезпечення збереження або відновлення сприятливого природоохоронного статусу у всіх популяцій мігруючих видів хижих птахів Африки та Євразії (включаючи сов) відповідно до положень статті 1 (с) Конвенції.

План дій включений як Додаток до Меморандуму про хижих птахів [17, 18] з наступними ключовими цілями:

1. Призупинити та скасувати скорочення чисельності популяцій хижих птахів, що перебувають під загрозою зникнення у глобальному масштабі (під загрозою зникнення, критично загрозливі, вразливі види) та близьких до загрозливого стану, а також пом'якшити загрози зникнення, щоб ці види більше не були глобально загрозливими або близькими до вразливих;
2. Призупинити та скасувати скорочення чисельності популяцій інших видів хижих птахів з несприятливим статусом збереження в Африці та Євразії та пом'якшення загроз для повернення їх популяцій до сприятливого стану збереження;
3. Передбачити, зменшити та уникнути потенційних та нових загроз для всіх видів хижих птахів, та особливо запобігти довгостроковому скороченню чисельності популяцій будь-яких видів хижих птахів.

Підписанти Меморіального протоколу зобов'язуються приймати та запроваджувати заходи щодо збереження мігруючих хижих птахів та їх середовищ існування, наприклад, шляхом: створення правової основи для захисту мігруючих видів, а також мереж середовищ існування та місць їх прольотів; виявлення важливих середовищ існування, місць живлення та сприятливих маршрутів; підтримка відповідних досліджень та моніторингу популяцій, обмін результатами на міжнародному рівні; і, розвиваючи спільні міжнародні проекти та ініціативи щодо сприяння ефективному збереженню зусиль.

1.6 Директива Європейського Союзу щодо охорони диких видів птахів

Пташина директива є одним з найстаріших законодавчих документів ЄС у галузі охорони довкілля – вона була прийнята у 1979 році. Її поновлена версія була прийнята у 2009 році – Директива 2009/147/ЄС про збереження диких птахів [23].

Окрім створення мережі Спеціально Охоронюваних Територій, країни мають створити загальну систему охорони всіх видів птахів, зокрема заборонивши :

1. навмисне вбивство, або відловлювання птахів будь-якими методами;
2. навмисне руйнування, або пошкодження їхніх гнізд та яєць, чи видалення гнізд;

3. навмисне турбування птахів під час періоду розмноження, або вирощування молодих птахів;
4. утримання видів птахів, полювання на яких, або відлов яких заборонені.

Для всіх видів диких птахів країни мають заборонити їхній продаж, транспортування для продажу, утримання для продажу, або пропонування для продажу живих, чи мертвих птахів, або їх частин, чи дериватів

Наведені вище обмеження щодо продажу та утримання птахів не стосуються видів, перелічених у Додатку III (частина А) до Пташиної директиви.

Відповідно видів, наведених у Додатку III (частина В), також дозволяються торгівля та утримання, але країни можуть встановлювати певні обмеження на свій розсуд.

Для видів птахів, зазначених у Додатку II до Пташиної Директиви, може дозволятися полювання, яке регулюється національним законодавством.

Країни мають сприяти дослідженням, або іншим формам діяльності, які є основою для охорони, менеджменту та використання популяцій усіх видів диких птахів. У зв'язку з цим, особлива увага має бути приділена напрямкам роботи, перелічених у Додатку V, зокрема:

1. вивчення видів з національного «червоного переліку»;
2. складання переліків та вивчення територій, важливих для мігруючих видів птахів, у тому числі для їхньої зимівлі та розмноження;
3. оцінка впливу методів вилучення птахів на стан їх популяцій;
4. розробка екологічних методів запобігання збитків, які можуть бути спричинені птахами;
5. визначення можливості використання певних видів птахів як індикаторів забруднення;
6. вивчення всіх аспектів впливу хімічного забруднення на популяції птахів.

1.7 ІВА території

Особливо цінні території скупчення птахів у період їх міграції через простір Європи віднесені до всесвітньої мережі територій, важливих для існування птахів (Important Bird Area – ІВА). Засновник мережі ІВА територій – Всесвітня асоціація охорони птахів (BirdLife International).

ІВА території є ключовими елементами міграційних шляхів птахів, тобто екологічної мережі.

Загалом, ІВА програма, започаткована в Україні Українським товариством охорони птахів (УТОП) у 1994 році, є унікальним інструментом природоохоронної роботи і має бути інтегрована при розбудові національної екомережі.

Станом на 2019 р. у світі виділено 13000 ІВА територій у 83 країнах світу [24]. В Європі налічується 4985 ІВА територій, офіційно визнаних BirdLife International, з яких 141 ІВА територія розташована в Україні [25, 26].

За визначенням, ІВА території є пріоритетними для природоохоронної діяльності, і наступним кроком після їх виділення є зменшення основних загроз для біорізноманіття, моніторинг та просвітницька робота на цих територіях.

ІВА програма не надає юридичних підстав для охорони ІВА територій. Це прерогатива державних установ міжнародного (конвенції) та національного рівнів (мережа природоохоронних об'єктів). Здійснюючи ІВА програму в Україні, Українське товариство охорони птахів забезпечує державні установи базовими даними, необхідними для розбудови національної екомережі, надає можливість швидкого аналізу сучасного стану територій, що відіграють ключову роль у збереженні видового різноманіття птахів, на основі чого можуть прийматися управлінські рішення. Українське товариство охорони птахів готує відповідні обґрунтування й у співпраці з Державною службою заповідної справи допомагає в наданні ІВА територіям статусу об'єктів природно-заповідного фонду.

Головними критеріями для виділення ІВА територій є їх значення для підтримання значної кількості птахів одного або кількох видів [26]:

А. Території, що мають глобальне значення для збереження птахів

Категорія територій концентрації птахів під час міграції або території, де спостерігається інтенсивна міграція птахів.

В. Території, що мають регіональне (європейське) значення для збереження птахів

Категорія територій, що утворюють скупчення регіонального (європейського) значення.

Категорія територій, що забезпечують птахів вдосталь їжею, добрий захист та відпочинок.

ІВА території найбільш відомі, досліджені території, мають визнання серед фахівців-орнітологів і тому можуть бути включені до мережі природно-заповідного фонду з метою збереження важливих місць для **мігруючих видів** птахів.

2 ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ЗБЕРЕЖЕННЯ МІГРУЮЧИХ ВИДІВ ПТАХІВ

2.1 Шляхи міграції видів птахів в Україні

Міграція — це регулярні сезонні переміщення птахів між гніздовою та негніздовою частинами ареалу в обидва кінці, що мають ендегенну основу [27, 28, 29]. Міграція є обов'язковою частиною річного циклу птахів і завершується поверненням хоча б частини птахів назад у гніздову частину ареалу [30, 28].

Пролітний шлях — це ділянка міграційної частини ареалу виду, де міграція може проходити з мінімальними витратами енергії, тобто оптимальний шлях у даних умовах [31]. Будь-яке відхилення від цього оптимального шляху (природно, на його розташування впливає дуже багато чинників, зокрема мінливих, і місцезнаходження такого оптимуму теж може зміщуватися) призводить до збільшення витрат енергії, тому природний добір надаватиме стабілізуючої дії на впорядкованість структури міграційної частини ареалу.

Основні чинники, що впливають на розташування оптимального шляху міграції:

1. Можливість міграції взагалі даного виду в даній місцевості.
2. Оптимальність умов міграції в даній місцевості.
3. Мінімальність відстані.
4. Оптимальність кормових умов місцевості.

Останній чинник дуже важливий, перш за все, для птахів, які використовують стратегію “коротких стрибків”, але для мігрантів, що пролітають великі відстані, також необхідний тривалий відпочинок та живлення. Іноді цей чинник є вирішальним у визначенні розміщення пролітних шляхів.

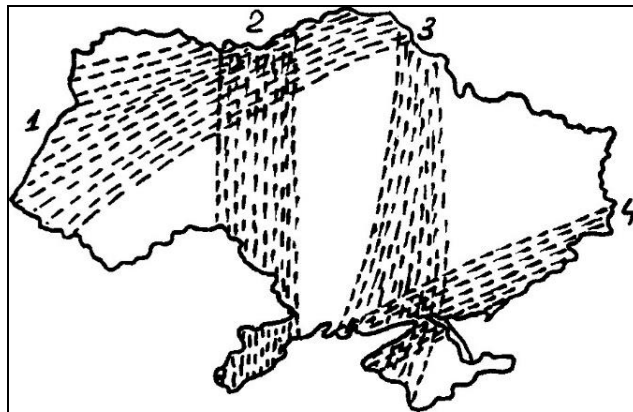
У тому випадку, коли має місце тривалий безперервний переліт (наприклад, над морем), птахи можуть летіти більш-менш рівномірно, хоча тут також можливе утворення згущень, тобто пролітних шляхів, пов'язаних з особливостями атмосферної циркуляції. Стійкий ходовий вітер сприяє значно меншим витратам енергії. Може відіграти роль також розташування орієнтирів на протилежному березі (це також знижує витрати енергії [32]).

Схема основних пролітних шляхів міграції птахів в Україні [31] наведена на рис. 2.1 та рис. 2.3

Карта для осінньої міграції складена за даними В.М. Грищенко [33], для весняної – по розташуванню міграційних потоків на фенологічних картах прольоту низки видів птахів [34, 35, 36, 37, 38, 39, 40]. Існування та розміщення всіх їх може бути пояснено дією описаних вище факторів.

Навесні на території України утворюються 4 основні пролітні шляхи [31] (рис. 2.1). Це регіональні пролітні шляхи, міграційні коридори за термінологією Ф. Белроуза [41] або пролітні

шляхи другого порядку за термінологією Е. Шюца [42]. У окремих видів їх розташування може дещо відрізнятися, можуть утворюватися відгалуження, але загальні закономірності залишаються. Хід міграції в західній частині України в значній мірі визначається обльотом птахами Карпат. Утворюються два великих потоки, що огинають гори із заходу та сходу. Про них писав ще А.А. Браунер [43]. Частина мігрантів, природно, летить прямо і перетинає хребет, але для популяцій перелітних птахів вигідно в еволюційному плані мати обхідні шляхи через багаті кормом Паннонську низовину та пониззя Дунаю. Це значно знижує смертність під час міграції. Проходження пролітного шляху через Крим (втім, не у всіх видів він пролягає через сам півострів) допомагає птахам скоротити тривалість міграції над відкритим морем. Але більш важливим, можливо, є інший фактор.

Пролітні шляхи: 1 – Північно-Західний, 2 – Бесарабський, 3 – Кримський, 4 – Приморський.

Рис. 2.1 Схема основних пролітних шляхів весняної міграції птахів в Україні (за В.М. Грищенко, 1994)

На рис. 2.2 наводиться схема основних траєкторій перенесення повітряних мас над територією України [44]. Траєкторії, що проходять через північні області країни та пониззя Дніпра, дуже добре збігаються з Північно-Західним та Кримським пролітними шляхами, а через Крим на Таманський півострів – у значній мірі з Приморським шляхом.

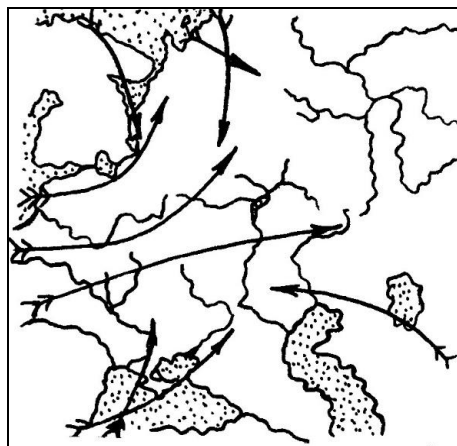
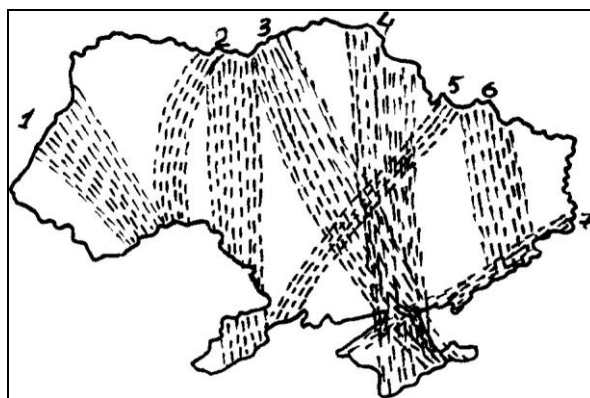

Рис. 2.2 Схема траєкторій перенесення повітряних мас на території України (за: Борисов, 1975).

Зрозумілі також і відхилення в розташуванні пролітних шляхів у окремих видів. Так, у шуліки чорного (*Milvus migrans*) навесні міграційний потік через центральні області України зміщується на схід від Криму, далі, ніж у інших птахів [35]. Пов'язано це з тим, що шуліка, як і багато інших хижаків, воліє за краще іммігрувати ближче до узбережжя Чорного моря. Подібно до цього, у лелеки білого (*Ciconia ciconia*) восени відсутній Кримський пролітний шлях. Замість нього утворюється інший, що йде на південний захід через центральні області України до західного узбережжя Чорного моря [36].

Розташування осінніх пролітних шляхів теж визначається дією зовнішніх чинників [31] (рис. 2.3). Бесарабський – це найкоротший шлях з Білорусії та Прибалтики до “воріт” між Карпатами та Чорним морем. Він зливається з двома іншими пролітними шляхами, утворюючи потужний потік уздовж західного узбережжя Чорного моря. Подібно до цього, існування Східного пролітного шляху пов'язане з концентрацією птахів уздовж східного узбережжя Чорного моря. По ньому летять мігранти з центральної частини Європейської Росії. Цілком ймовірно, що істотну роль у його розташуванні та спрямованості відіграє гідрологія регіону: міграція йде з верхів'їв Волги та Оки вздовж долини Дону в басейн Сіверського Дінця і далі на східне узбережжя Азовського моря. Долини великих річок і виступають тими екологічними руслами, які збирають потоки мігрантів. Причому вони важливі не тільки через наявність сприятливих місць для відпочинку та живлення, а й є зручними ландшафтними орієнтирами, провідними найкоротшими шляхами до Азовського моря [45]. Зрозуміло, що такий хід міграції енергетично більш вигідний і він буде закріплюватися еволюційними механізмами.

Пролітні шляхи: 1 – Карпатський, 2 – Бесарабський (Західний), 3 – Дніпровський, 4 – Кримський, 5 – Південно-Західний, 6 – Східний, 7 – Приморський.

Рис. 2.3 Схема основних пролітних шляхів осінньої міграції птахів в Україні (за В.Н. Грищенко, 1994)

Численними дослідженнями останнім часом доведено, що терміни та напрямки міграції птахів визначаються особливою просторово-часовою генетичною програмою. Наявність її вже

доведено для 20 видів з 10 родин [46, 47]. Видима в природі картина перельоту птахів виникає завдяки взаємодії умов зовнішнього середовища з такою ендегенною програмою (подібно до цього утворюється фенотип на основі генотипу). Цілком можливо, що генетично закріплена інформація не тільки про те, *коли* та *куди*, але і *де* летіти птахові, тобто про розташування пролітних шляхів.

Отже, впорядкованість структури міграційного ареалу у вигляді мережі пролітних шляхів різного порядку на території України енергетично вигідна для мігруючих популяцій птахів і розвинулася в ході еволюції слідом за виникненням самих міграцій [31].

Україна посідає ключове місце в системі Афро-Євразійських міграцій птахів. Щорічно, двічі на рік — за час весняної та осінньої міграції, мільйони птахів пролітають через її територію. Багато з них знаходять тут притулок на час від кількох днів до кількох місяців. Тут перетинаються багато міграційних шляхів, які зв'язують місця гніздування, розташовані на півночі та сході Європи, в арктичних зонах Азії, у Західному й Східному Сибіру, Казахстані, з районами зимівель у Центральній та Південній Європі, Середземномор'ї, Африці, на Близькому та Середньому Сході. Приморські регіони України являють собою ще й місце осінніх кочівель та зимівлі великих скупчень водоплавних птахів.

Через Україну проходять міграційні шляхи багатьох видів птахів, які летять як у широтному, так і в меридіональному напрямках. Картина міграцій у регіоні досить складна. Деякі види пролітають через Україну широким фронтом, інші концентруються вздовж екологічних русел: долини річок (перш за все – Дніпра, Десни, Прип'яті, Дністра та Сіверського Дінця), ланцюги озер або водосховищ, морські узбережжя тощо. У широтному напрямку птахи мігрують по всій території України, але тут виділяють дві зони, де інтенсивність цих переміщень значно вища — це найбільш насичена птахами приморська зона (Азово-Чорноморське узбережжя) та Полісся, де концентрація мігрантів на порядок нижча, ніж у першій зоні, але приблизно на стільки ж вища в порівнянні з центральними областями країни. Тут спостерігаються наймасовіші скупчення птахів і саме тут розташовані найбільш важливі території, що забезпечують птахів їжею та слугують їм місцем відпочинку [48].

Одним із найважливіших регіонів в Україні, де спостерігаються найбільш активні сезонні переміщення птахів, є приморський регіон, де формується Азово-Чорноморський (Приморський) міграційний шлях. Як і будь-який міграційний шлях птахів, цей також не має чітко окреслених меж. У Криму його південна межа проходить уздовж Кримських гір. За межами України, на заході, вона проходить південніше дельти Дунаю в Румунії, а на сході— південними районами Краснодарського та Ставропольського країв (умовною лінією Феодосія – Краснодар – Ставрополь). Найбільш масові міграційні переміщення проходять у прилеглих до узбережжя Чорного та Азовського морів районах, включаючи лимани, затоки, озера (в першу чергу Сиваш). Ключовими тут є зони Дніпро-Бузького лиману, Ягорлицької, Тедрівської та

Каркінітської затоки Чорного моря, Присивашся. Ширина цієї зони інтенсивної міграції складає близько 100 км. А окреслити північну межу можна по умовній лінії, яка проходить через Тирасполь (Молдова) – Миколаїв – Мелітополь (Запорізька обл.) – Волноваха (Донецька обл.) – Шахти (РФ, Ростовська обл.). Тобто загальна ширина цього шляху становить майже 250 км. У приморській зоні України перетинаються два основних міграційних шляхи — Приморський (широтний) та Дніпровський (меридіональний). Тут спостерігаються масові міграції пірникоз, чапель, гусей, качок, куликів, мартинів, лисок, журавлів, хижих птахів, горобиних. Уздовж цих міграційних шляхів переміщуються мільйони птахів між місцями гніздування, розташованими в Північній та Східній Європі, Західному Сибіру, Казахстані, та районами зимівель у Західній та Центральній Європі, Причорномор'ї, Середземномор'ї, на Близькому Сході, в Африці. Багато видів на тривалий час зупиняються в цьому районі на відпочинок та відновлення енергетичних запасів. Найбільш відомими є багатотисячні осінні концентрації сірих журавлів у районі Сиваша, куликів, гусей, качок у затоках та лиманах Чорного моря тощо. Цей район є також місцем наймасовіших в Україні зимівель водоплавних птахів.

Види, які мігрують через лісову зону України в широтних напрямках, утворюють так званий «Поліський міграційний шлях». Цим шляхом летять птахи, що зимують у країнах Західної та Центральної Європи. Це, зокрема, відомі місця масової зимівлі водно-болотних птахів у Нідерландах, Англії, Бельгії, Данії, Франції, Німеччині тощо. Гніздяться ці птахи в Українському та Білоруському Поліссі, центральних районах Європейської території Росії, південній частині Західного Сибіру та Північного Казахстану, а також у азіатській тундрі.

Значна кількість птахів і навесні, і восени здійснює меридіональні переміщення, тобто уздовж ліній південь – північ та південний захід – північний схід. Міграції птахів, які летять у цих напрямках, досить схожі між собою — річ у тім, що майже всі мігранти на різних ділянках свого маршруту часто змінюють напрямки свого переміщення з одного на інший та навпаки. Птахи, які мігрують у цих напрямках, переміщуються між місцями гніздування, розташованими на північ та північний схід від України аж до тундри, та районами зимівлі, які охоплюють дуже широкий регіон — від Чорного моря на сході до західної частини Середземного моря та Південної Африки. Через територію України ці птахи переміщуються широким фронтом, утворюючи на окремих ділянках мікропотоки. Але, незважаючи на широкофронтальний характер міграції, птахи, які летять у цих напрямках, утворюють ділянки, де концентрація мігрантів набагато вища, ніж на прилеглих територіях.

Це, зокрема, відомий «Дніпровський міграційний шлях». У межах Українського Полісся це ділянка долини Дніпра, яка включає Київське водосховище, а також долину Десни. Не можна занадто спрощено сприймати міграційний шлях — начебто, якщо птах потрапляє на нього, то вже максимально довго буде летіти уздовж цього шляху. Особливо це стосується такого шляху як Дніпровський. Одні птахи проходять його від початку до кінця, інші

пролітають уздовж нього від кількох кілометрів до кількох десятків та звертають убік. Деякі птахи використовують біотопи міграційних шляхів як місця зупинки під час міграцій. Це стосується і мігрантів, які летять Поліським (широтним) шляхом. До речі, ці птахи можуть на деяких ділянках Десни, де вона тече в широтному напрямку, вливатися у потік птахів, які мігрують по долині цієї річки восени на південь та південний-захід, а навесні— навпаки. Як результат, уздовж Дніпровсько-Деснянського шляху спостерігається концентрація мігрантів приблизно в 10-20 разів вища, ніж на прилеглих територіях.

На Волині окреслюється ще одна зона високої концентрації мігрантів, які летять вздовж лінії «північний схід – південний захід», хоча концентрація цих птахів там там тільки в 2-3 рази вища, ніж на прилеглих територіях. Цю зону можна назвати південно-східним флангом «Біломорсько-Балтійсько-Середземноморського міграційного шляху». Тут мігрують птахи, які гніздяться на півночі Європейської частини Росії та Західного Сибіру, а зимують у Центральній Європі, в районі Середземного моря та в Африці [48].

Майже всі види птахів водно-болотного комплексу, мігруючі за напрямками північ-південь та північний схід – південний захід, більш концентровано летять уздовж долин Дніпра та Десни. Частина птахів мігрує вздовж умовних ліній «південний схід – північний захід». Серед розглянутих напрямків сезонних переміщень птахів водно-болотного комплексу, це найменші за чисельністю переміщення птахів, але вони також мають важливе значення. За цими напрямками перелітають птахи між Скандинавським півостровом, Балтійським регіоном та Чорним морем. Ця міграція проходить широким фронтом, але на сході вона обмежена долиною Дніпра, де частина птахів, яка мігрує в цьому районі, вливається в Дніпровський шлях. Більшість птахів перетинає материкову частину України без зупинки, але в деяких місцях (зокрема, на водосховищах Дніпровського каскаду) може утворювати скупчення [48].

2.2 Мігруючі види птахів України

Орнітофауна України нараховує 424 види, що належать до 21 ряду [49] (табл.2.1). Серед них 267-270 гніздові, з яких 132-138 зимуючі; 17 з'являються лише на зимівлі, 129 спостерігаються лише у період сезонних міграцій або мають статус залітних. У цілому у складі орнітофауни 367 мігруючих видів (263 – перелітні, пролітні; 104 – залітні). 63 види мігруючих птахів занесені до Червоної книги України (2009) [50].

Таблиця 2.1 Таксономічний склад фауни птахів України

№№	Ряд	Родина	Кількість видів		
			загальна	мігруючі	осілі
1.	Гагароподібні <i>GAVIIFORMES</i>	Гагарові <i>Gaviidae</i>	4	4	
2.	Пірникозоподібні <i>PODICIPEDIFORMES</i>	Пірникозові <i>Podicipedidae</i>	5	5	
3.	Буревісникоподібні <i>PROCELLARIIFORMES</i>	Буревісникові <i>Procellariidae</i>	3	3	
		Качуркові <i>Hydrobatidae</i>	1	1	
4.	Пеліканоподібні <i>PELECANIFORMES</i>	Пеліканові <i>Pelecanidae</i>	2	2	
		Бакланові <i>Phalacrocoracidae</i>	3	3	
5.	Лелекоподібні <i>CICONIIFORMES</i>	Чаплеві <i>Ardeidae</i>	9	9	
		Ібісові <i>Threskiornithidae</i>	2	2	
		Лелекові <i>Ciconiidae</i>	2	2	
6.	Фламінгоподібні <i>PHOENICOPTERIFORMES</i>	Фламінгові <i>Phoenicopteridae</i>	1	1	
7.	Гусеподібні <i>ANSERIFORMES</i>	Качкові <i>Anatidae</i>	38	38	
8.	Соколоподібні <i>FALCONIFORMES</i>	Скопові <i>Pandionidae</i>	1	1	
		Яструбові <i>Accipitridae</i>	26	26	
		Соколові <i>Falconidae</i>	8	8	
9.	Куроподібні <i>GALLIFORMES</i>	Тетерукові <i>Tetraonidae</i>	4		
		Фазанові <i>Phasianidae</i>	5		
10.	Журавлеподібні <i>GRUIFORMES</i>	Журавлеві <i>Gruidae</i>	3	3	
		Пастушкові <i>Rallidae</i>	8	8	
		Дрохвові <i>Otididae</i>	3	3	
11.	Сивкоподібні <i>CHARADRIIFORMES</i>	Лежневі <i>Burhinidae</i>	1	1	
		Сивкові <i>Charadriidae</i>	14	14	
		Чоботарові <i>Recurvirostridae</i>	2	2	
		Куликосорокові <i>Haematopodidae</i>	1	1	
		Баранцеві <i>Scolopacidae</i>	31	31	
		Дерихвостові <i>Glareolidae</i>	2	2	
		Поморникові <i>Stercorariidae</i>	4	4	

№№	Ряд	Родина	Кількість видів		
			загальна	мігруючі	осілі
		Мартинові <i>Laridae</i>	22	22	
		Алькові <i>Alcidae</i>	1	1	
12.	Голубоподібні <i>COLUMBIFORMES</i>	Рябкові <i>Pteroclididae</i>	3	3	
		Голубові <i>Columbidae</i>	6	5	1
13.	Папугоподібні <i>PSITTACIFORMES</i>	Папугові <i>Psittacidae</i>	1	1	
14.	Зозулеподібні <i>CUCULIFORMES</i>	Зозулеві <i>Cuculidae</i>	3	3	
15.	Совоподібні <i>STRIGIFORMES</i>	Совові <i>Strigidae</i>	12	2	10
		Сипухові <i>Tytonidae</i>	1	-	1
16.	Дрімлюгоподібні <i>CAPRIMULGIFORMES</i>	Дрімлюгові <i>Caprimulgidae</i>	1	1	
17.	Серпокрильцеподібні <i>APODIFORMES</i>	Серпокрильцеві <i>Apodidae</i>	2	2	
18.	Сиворакшеподібні <i>CORACIIFORMES</i>	Сиворакшеві <i>Coraciidae</i>	1	1	
		Рибалочкові <i>Alcedinidae</i>	2	2	
		Бджолоїдкові <i>Meropidae</i>	2	2	
19.	Одудоподібні <i>UPUPIFORMES</i>	Одудові <i>Upupidae</i>	1	1	
20.	Дятлоподібні <i>PICIFORMES</i>	Дятлові <i>Picidae</i>	10	1	9
21.	Горобцеподібні <i>PASSERIFORMES</i>	Ластівкові <i>Hirundinidae</i>	5	5	
		Жайворонкові <i>Alaudidae</i>	9	8	1
		Плискові <i>Motacillidae</i>	12	12	
		Сорокопудові <i>Laniidae</i>	5	4	1
		Вивільгові <i>Oriolidae</i>	1	1	
		Шпакові <i>Sturnidae</i>	2	2	
		Воронові <i>Corvidae</i>	10	2	8
		Омелюхові <i>Bombycillidae</i>	1	1	
		Пронуркові <i>Cinclidae</i>	1	1	
		Волоочкові <i>Troglodytidae</i>	1	1	
		Тинівкові <i>Prunellidae</i>	3	3	
		Кропив'янкові <i>Sylviidae</i>	36	36	
		Золотомушкові	2	2	

№№	Ряд	Родина	Кількість видів		
			загальна	мігруючі	осілі
		<i>Regulidae</i>			
		Мухоловкові <i>Muscicapidae</i>	30	29	1
		Суторові <i>Paradoxornithidae</i>	1		1
		Довгохвостосиницеві <i>Aegithalidae</i>	1		1
		Синицеві <i>Paridae</i>	8	1	7
		Повзикові <i>Sittidae</i>	2		2
		Підкоришникові <i>Certhiidae</i>	2		2
		Горобцеві <i>Passeridae</i>	5		5
		В'юркові <i>Fringillidae</i>	19	?	?
		Вівсянкові <i>Emberizidae</i>	16	16	

У таблиці 2.2 наведений порівняльний таксономічний склад птахів фауни України, занесених до Додатків міжнародних документів щодо охорони птахів. Серед мігруючих птахів 173 види занесені до Додатків АЕМЛАР, 119 видів – до АЕВА, 40 видів – до Raptors MoU.

Таблиця 2.2 Порівняльний таксономічний склад птахів фауни України, занесених до Додатків Плану дій щодо збереження мігруючих афро-євразійських птахів суходолу (АЕМЛАР), Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (АЕВА), Директиви ЄС щодо диких птахів (2009/147/ЄС) та Меморандуму про взаєморозуміння щодо охорони мігруючих видів хижих птахів в Африці та Євразії (Raptors MoU)

№ №	Ряд	Родина	Кількість видів			
			АЕМЛАР	АЕВА	Директива 2009/147/ЄС	Raptor MoU
1.	Гагароподібні <i>GAVIIFORMES</i>	Гагарові <i>Gaviidae</i>	-	4	3	
2.	Пірникозоподібні <i>PODICIPEDIFORMES</i>	Пірникозові <i>Podicipedidae</i>	-	2	1	
3.	Буревісникоподібні <i>PROCELLARIIFORMES</i>	Буревісникові <i>Procellariidae</i>	-		1	
		Качуркові <i>Hydrobatidae</i>	-		1	
4.	Пеліканоподібні <i>PELECANIFORMES</i>	Пеліканові <i>Pelecanidae</i>	-	2	2	
		Бакланові <i>Phalacrocoracidae</i>	-	2	2	
5.	Лелекоподібні <i>CICONIIFORMES</i>	Чаплеві <i>Ardeidae</i>	-	6	7	
		Ібісові <i>Threskiornithidae</i>	-	2	2	

№ №	Ряд	Родина	Кількість видів			
			АЕМЛАР	АЕWA	Директива 2009/147/ЄС	Raptor MoU
		Лелекові <i>Ciconiidae</i>	-	2	2	
6.	Гусеподібні <i>ANSERIFORMES</i>	Качкові <i>Anatidae</i>	-	32	33	
7.	Соколоподібні <i>FALCONIFORMES</i>	Скопові <i>Pandionidae</i>	-		1	1
		Яструбові <i>Accipitridae</i>	-		22	25
		Соколові <i>Falconidae</i>	-		6	8
8.	Куроподібні <i>GALLIFORMES</i>	Тетерукові <i>Tetraonidae</i>	-		4	
		Фазанові <i>Phasianidae</i>	1		4	
9.	Журавлеподібні <i>GRUIFORMES</i>	Журавлеві <i>Gruidae</i>	-	2	1	
		Пастушкові <i>Rallidae</i>	-	7	8	
		Дрохвові <i>Otididae</i>	3		3	
10.	Сивкоподібні <i>CHARADRIIFORMES</i>	Лежневі <i>Burhinidae</i>	1		1	
		Сивкові <i>Charadriidae</i>	-	8	9	
		Чоботарові <i>Recurvirostridae</i>	-	2	2	
		Куликосорокові <i>Haematopodidae</i>	-	1	1	
		Баранцеві <i>Scolopacidae</i>	1	30	19	
		Дерихвостові <i>Glareolidae</i>	1	2	2	
		Мартинові <i>Laridae</i>	-	8	9	
		Крячкові <i>Sternidae</i>	-	7	7	
11.	Голубоподібні <i>COLUMBIFORMES</i>	Рябкові <i>Pteroclididae</i>	3		2	
		Голубові <i>Columbidae</i>	5		5	
12.	Зозулеподібні <i>CUCULIFORMES</i>	Зозулеві <i>Cuculidae</i>	2		-	
13.	Совоподібні <i>STRIGIFORMES</i>	Совові <i>Strigidae</i>	-		8	6
14.	Дрімлюгоподібні <i>CAPRIMULGIFORMES</i>	Дрімлюгові <i>Caprimulgidae</i>	1		-	
15.	Серпокрильцеподібні <i>APODIFORMES</i>	Серпокрильцеві <i>Apodidae</i>	2		-	
16.	Сиворакшеподібні <i>CORACIIFORMES</i>	Сиворакшеві <i>Coraciidae</i>	1		1	
		Рибалочкові <i>Alcedinidae</i>	1		1	
		Бджолоїдкові	2		-	

№ №	Ряд	Родина	Кількість видів			
			АЕМЛАР	АЕWA	Директива 2009/147/ЄС	Raptor MoU
		<i>Meropidae</i>				
17.	Одудоподібні <i>UPUIFORMES</i>	Одудові <i>Upupidae</i>	1		-	
18.	Дятлоподібні <i>PICIFORMES</i>	Дятлові <i>Picidae</i>	4		6	
19.	Горобцеподібні <i>PASSERIFORMES</i>	Ластівкові <i>Hirundinidae</i>	5		-	
		Жайворонкові <i>Alaudidae</i>	10		3	
		Плискові <i>Motacillidae</i>	11		1	
		Сорокопудові <i>Laniidae</i>	5		3	
		Вивільгові <i>Oriolidae</i>	1		-	
		Шпаков <i>Sturnidae</i>	2		1	
		Воронові <i>Corvidae</i>	5		5	
		Омелюхові <i>Bombucillidae</i>	1		-	
		Пронуркові <i>Cinclidae</i>	1		-	
		Волоочкові <i>Troglodytidae</i>	1		-	
		Тинівкові <i>Prunellidae</i>	3		-	
		Кропив'янкові <i>Sylviidae</i>	35		5	
		Золотомушкові <i>Regulidae</i>	2		-	
		Мухоловкові <i>Muscicapidae</i>	27		10	
		Суторові <i>Paradoxornithidae</i>	1		-	
		Довгохвостосинице ві <i>Aegithalidae</i>	1		-	
		Синицеві <i>Paridae</i>	3		-	
		Горобцеві <i>Passeridae</i>	1		-	
		В'юркові <i>Fringillidae</i>	14		-	
Вівсянкові <i>Emberizidae</i>	15		2			
			173	119	206	40

2.3 Угода про асоціацію України з ЄС (у частині імплементації Директиви 2009/147/ЄС Європейського Парламенту про захист диких птахів)

План заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, на 2014-2017 роки, затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 847-р.

Мета і завдання розроблення плану імплементації

Метою плану імплементації є здійснення організаційно-правових заходів, спрямованих на впровадження стандартів ЄС щодо захисту диких птахів в Україні відповідно до Директиви.

Відповідно до Додатку XXX до Угоди основними завданнями плану імплементації з урахуванням термінів, визначених Планом заходів, є:

- прийняття національного законодавства та визначення уповноваженого органу (органів);
- оцінка видів птахів, для яких необхідно запровадження спеціальних заходів збереження, та **видів регулярної міграції**;
- визначення та позначення спеціальних зон захисту різних видів птахів;
- встановлення загальної системи захисту всіх видів диких птахів зі спеціальною підкатегорією птахів, на які ведеться полювання та заборони певних видів ловлі/забою птахів.

Головний виконавець та співвиконавці

Планом заходів визначено відповідальними за імплементацію Директиви Мінприроди, Держлісагентство та НАН України (за згодою). Мінприроди є відповідальним виконавцем і забезпечує загальну координацію виконання Плану імплементації. Держлісагентство та НАН України в межах своєї компетенції беруть участь у підготовці відповідних актів законодавства та реалізації заходів відповідно до Плану імплементації. До виконання Плану імплементації доцільно залучити також таких співвиконавців: Мін'юст, Мінагрополітики, Держрибагентство, УААН (за згодою).

**Заходи плану імплементації Директиви 2009/147/ЄС Європейського Парламенту та Ради
про захист диких птахів**

№№	Зміст заходу*	Виконавці**	Строк***	Програми та/або проекти допомоги ЄС, інших донорів	Індикатор(и) виконання
<p>Основне завдання 1: Прийняття національного законодавства та визначення уповноваженого органу (органів); оцінка видів птахів, для яких необхідно запровадження спеціальних заходів збереження, та видів регулярної міграції; визначення та позначення спеціальних зон захисту різних видів птахів (ст. 4.1 Директиви); запровадження зберігаючих захисних заходів для захисту мігруючих видів (ст. 4.2 Директиви); встановлення загальної системи захисту всіх видів диких птахів зі спеціальною підкатегорією птахів, на які ведеться полювання та заборони певних видів ловлі/забою птахів (ст. 5, 6, 7, 8, 9(1) та 9.2 Директиви)</p>					
<p>Стаття(статті) акта ЄС Статті 2, 3.1, 3.2, 4.1, 5, 6, 7, 8, 9.1, 9.2, 11, Додатки до Директиви Доцільно внести зміни і доповнення у законодавство України щодо: закріплення чітких положень щодо принципу збереження популяцій диких птахів на рівні, який відповідає, зокрема, екологічним і науково-культурним потребам, враховуючи при цьому економічні та рекреаційні вимоги, а також адаптації цих видів до даного рівня; створення біотопів та відновлення зруйнованих біотопів; заборони, продажу, перевезення з подальшим продажем, утримання з подальшим продажем та пропозицію на продаж живих чи мертвих птахів та будь-яких швидко розпізнаваних частин або дериватів таких птахів щодо усіх видів птахів, зазначених у ст. 1 Директиви та відповідні виключення щодо окремих видів птахів; безпечності для місцевої фауни і флори будь-якої інтродукції видів птахів; Необхідно також провести оцінку видів птахів, для яких необхідно запровадження спеціальних заходів збереження, та видів регулярної міграції; визначити та позначити спеціальні зони захисту різних видів птахів.</p>					
<p>1.3. Організаційні заходи</p>					
<p>Щодо оцінки видів птахів, для яких необхідно запровадження спеціальних заходів збереження, та видів регулярної міграції</p>					
<p>1.3.1. Проведення поглибленого фахового аналізу видів птахів за Додатками до Директиви стосовно України</p>	<p>Мінприроди Держлісагентство НАН України (за згодою)</p>	<p>грудень 2016 р.</p>	<p>Програма допомоги ЄС (у разі наявності)</p>	<p>Визначення обсягу застосування Додатків до Директиви в Україні</p>	
<p>Щодо вжиття заходів для захисту мігруючих видів</p>					
<p>1.3.4. Підготовка методичних матеріалів із захисту мігруючих видів</p>	<p>Мінприроди Держлісагентство НАН України (за згодою)</p>	<p>квітень 2015 р.</p>	<p>-</p>	<p>Публікація методичних матеріалів із захисту мігруючих видів</p>	
<p>1.3.5. Здійснення регулярних перевірок</p>	<p>Держекоінспекція</p>	<p>постійно після внесення відповідних змін до законодавства</p>		<p>Забезпечення дотримання природоохоронного законодавства щодо захисту мігруючих видів</p>	

2.4 Проект Національного плану дій щодо заходів збереження афро-євразійських мігруючих птахів суходолу в Україні

Цей проект був розроблений нашим інститутом у 2018 році щодо заходів збереження мігруючих видів птахів суходолу країни [51]. Цей Проект розроблений згідно з “Планом дій щодо афро-євразійських мігруючих птахів суходолу” (“African-Eurasian Migratory Landbirds Action Plan” (AEMLAP) (2014 р.) [14], прийнятого UNEP/CMS/ Резолюцією 11.17 “План дій щодо мігруючих птахів суходолу в афро-євразійському регіоні” [15], схваленою на 11-й нараді Конференції Сторін Боннської конвенції.

Метою цього Плану дій є покращення охоронного статусу афро-євразійських мігруючих видів птахів суходолу в Україні через національну координацію дій для цих видів та стимулювання необхідних дій на обласних рівнях.

Загальна мета полягає в розробці первинної загальної та спільної стратегічної основи для дій на національному рівні, щоб захищати, зберігати, відновлювати та стабільно управляти популяціями афро-євразійських мігруючих видів птахів суходолу та їх середовищами існування в Україні.

У плані розділ 1.7. присвячений збереженню територій, важливих для мігруючих видів птахів.

Об’єкти Плану дій

Таксономічна сфера охоплює популяції птахів 35 родин 11 рядів: Куроподібні (*Galliformes*), Журавлеподібні (*Gruiformes*), Сивкоподібні (*Charadriiformes*), Голубоподібні (*Columbiformes*), Дрімлюгоподібні (*Caprimulgiformes*), Серпокрильцеподібні (*Apodiformes*), Зозулеподібні (*Cuculiformes*), Сиворакшеподібні (*Coraciiformes*), Дятлоподібні (*Piciformes*) та Горобцеподібні (*Passeriformes*), які в основному екологічно залежать від наземних середовищ існування і для яких усі популяції або значні частини популяцій перетинають кордони України (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 Таксономічний склад фауни птахів суходолу України, занесених до Додатків Плану дій щодо збереження мігруючих афро-євразійських птахів суходолу (AEMLAP)

№№	Ряд	Родина	Кількість видів
1.	Куроподібні <i>GALLIFORMES</i>	Фазанові <i>Phasianidae</i>	1
2.	Журавлеподібні <i>GRUIFORMES</i>	Дрохвові <i>Otididae</i>	3
3	Сивкоподібні <i>CHARADRIIFORMES</i>	Лежневі <i>Burhinidae</i>	1
		Баранцеві <i>Scolopacidae</i>	1
		Дерихвостові <i>Glareolidae</i>	1
		Разом	3
4.	Голубоподібні	Рябкові <i>Pteroclididae</i>	3

№.№	Ряд	Родина	Кількість видів
	<i>COLUMBIFORMES</i>	Голубові <i>Columbidae</i>	5
		Разом	8
5.	Зозулеподібні <i>CUCULIFORMES</i>	Зозулеві <i>Cuculidae</i>	2
6.	Дрімлюгоподібні <i>CAPRIMULGIFORMES</i>	Дрімлюгові <i>Caprimulgidae</i>	1
7.	Серпокрильцеподібні <i>APODIFORMES</i>	Серпокрильцеві <i>Apodidae</i>	2
8.	Сиворакшеподібні <i>CORACIFORMES</i>	Сиворакшеві <i>Coraciidae</i>	1
		Рибалочкові <i>Alcedinidae</i>	1
		Бджолоїдкові <i>Meropidae</i>	2
		Разом	4
9.	Одудоподібні <i>UPUPIFORMES</i>	Одудові <i>Upupidae</i>	1
10.	Дятлоподібні <i>PICIFORMES</i>	Дятлові <i>Picidae</i>	4
11.	Горобцеподібні <i>PASSERIFORMES</i>	Ластівкові <i>Hirundinidae</i>	5
		Жайворонкові <i>Alaudidae</i>	10
		Плискові <i>Motacillidae</i>	11
		Сорокопудові <i>Laniidae</i>	5
		Вивільгові <i>Oriolidae</i>	1
		Шпакові <i>Sturnidae</i>	2
		Воронові <i>Corvidae</i>	5
		Омелюхові <i>Bombycillidae</i>	1
		Пронуркові <i>Cinclidae</i>	1
		Волоочкові <i>Troglodytidae</i>	1
		Тиніткові <i>Prunellidae</i>	3
		Кропив'янкові <i>Sylviidae</i>	35
		Золотомушкові <i>Regulidae</i>	2
		Мухоловкові <i>Muscicapidae</i>	27
		Суторові <i>Paradoxornithidae</i>	1
		Довгохвостосиницеві <i>Aegithalidae</i>	1
		Синицеві <i>Paridae</i>	3
		Горобцеві <i>Passeridae</i>	1
		В'юркові <i>Fringillidae</i>	14
		Вівсянкові <i>Emberizidae</i>	15
		Разом	144
	Разом	35	173

Мігруючі види птахів класифікуються за трьома категоріями (класифікація МСОП):

- А (глобально вразливі та близькі до загрози);
- В (найменше занепокоєння, але зі зменшенням глобальних популяційних трендів);
- С (найменше занепокоєння із зростаючими, стабільними або невідомими глобальними популяційними трендами).

З переліку видів Додатку 3 “Плану дій щодо Афро-Євразійських мігруючих птахів суходолу (АЕМЛАР)” [14] у складі орнітофауни України зустрічається 173 види, серед яких 7 видів занесено до категорії А (табл. 2.4), 72 види – до категорії В (табл. 2.5), 94 види – до категорії С (табл. 2.6).

Таблиця 2.4 Категорія А: Глобально вразливі та близькі до загрози Афро-Євразійські мігруючі види птахів суходолу України

№№	Назва		Природоохоронний статус						
	Латина	Українська	IUCN 2013 Red List	ЄЧС	БЕ	БО	CITES	ЄС	ЧКУ
1.	<i>Otis tarda</i>	Дрохва	VU	VU	II	I, II	II	I	ЗН
2.	<i>Tetrax tetrax</i>	Хохітва	NT	VU	II	–	II	I	ЗН
3.	<i>Chlamydotis undulata</i>	Джек	VU	VU	I, II	–	I	I	-
4.	<i>Tryngites subruficollis</i>	Жовтоволик	NT	–	III	I, II	–		–
5.	<i>Coracias garrulus</i>	Сиворакша	NT	VU	II	II	–	I	ЗН
6.	<i>Acrocephalus paludicola</i>	Очеретянка прудка	VU	VU	II	I, II	–	I	ЗН
7.	<i>Emberiza aureola</i>	Вівсянка лучна	EN	–	II	I, II	–		–

Примітки: IUCN Red List – Червоний список Міжнародної Співки Охорони природи; ЄЧС – Європейський червоний список; БЕ – Бернська конвенція, БО – Боннська конвенція, CITES – Вашингтонська конвенція, ЄС – Директива ЄС щодо охорони диких птахів; ЧКУ – Червона книга України; I, II, III – Додатки конвенцій

Таблиця 2.5 Категорія В: Афро-Євразійські мігруючі види птахів суходолу України зі зменшенням глобальних популяційних трендів

№№	Назва		IUCN 2013 Red List	ЄЧС	БЕ	БО	CITES	ЄС	ЧКУ
	Латина	Українська							
1.	<i>Coturnix coturnix</i>	Перепілка	LC	–	III	II	–		–
2.	<i>Burhinus oedichnemus</i>	Лежень	LC	VU	II	II	–	I	НО
3.	<i>Pterocles orientalis</i>	Рябок чорночеревий	LC	–	II	–	–	I	–
4.	<i>Streptopelia turtur</i>	Горлиця звичайна	LC	–	III	II	–	II/2	–
5.	<i>Cuculus canorus</i>	Зозуля	LC	–	III	–	–		–
6.	<i>Caprimulgus europaeus</i>	Дрімлюга	LC	–	II	–	–	I	–
7.	<i>Apus apus</i>	Серпокрилець чорний	LC	–	III	–	–		–
8.	<i>Tachymarptis (Apus) melba</i>	Серпокрилець білочеревий	LC	–	II	–	–		–
9.	<i>Merops apiaster</i>	Бджолоїдка	LC	–	II	II	–		–
10.	<i>Upupa epops</i>	Одуд	LC	–	II	–	–		–
11.	<i>Junx torquilla</i>	Крутиголовка	LC	–	II	–	–		–
12.	<i>Dendrocopos minor</i>	Дятел малий	LC	–	II	–	–		–
13.	<i>Riparia riparia</i>	Ластівка берегова	LC	–	II	–	–		–
14.	<i>Hirundo rustica</i>	Ластівка сільська	LC	–	II	–	–		–
15.	<i>Delichon urbicum</i>	Ластівка міська	LC	–	II	–	–		–

№№	Назва	IUCN	ЄЧС	БЕ	БО	CITES	ЄС	ЧКУ
16	<i>Galerida cristata</i>	Посмітюха	LC	–	III	–	–	–
17	<i>Calandrella brachydactyla</i>	Жайворонок малий	LC	–	III	–	–	–
18	<i>Calandrella rufescens</i>	Жайворонок сирій	LC	–	III	–	–	–
19	<i>Melanocorypha calandra</i>	Жайворонок степовий	LC	–	II	–	–	I
20	<i>Melanocorypha leucoptera</i>	Жайворонок білокрилий	LC	–	II	–	–	–
21	<i>Melanocorypha yeltoniensis</i>	Жайворонок чорний	LC	EN	II	–	–	–
22	<i>Eremophila alpestris</i>	Жайворонок рогатий	LC	–	II	–	–	–
23	<i>Alauda arvensis</i>	Жайворонок польовий	LC	–	III	–	–	II/2
24	<i>Anthus trivialis</i>	Щеврик лісовий	LC	–	II	–	–	–
25	<i>Anthus pratensis</i>	Щеврик лучний	LC	–	II	–	–	–
26	<i>Motacilla flava</i>	Плиска жовта	LC	–	II	–	–	–
27	<i>Motacilla alba</i>	Плиска біла	LC	–	II	–	–	–
28	<i>Lanius collurio</i>	Сорокопуд терновий	LC	–	II	–	–	I
29	<i>Lanius senator</i>	Сорокопуд червоноголовий	LC	–	II	–	–	РД
30	<i>Lanius minor</i>	Сорокопуд чорнолобий	LC	–	II	–	–	I
31	<i>Lanius nubicus</i>	Сорокопуд білолобий	LC	–	II	–	–	I
32	<i>Corvus frugilegus</i>	Грак	LC	–	–	–	–	–
33	<i>Corvus corone</i>	Ворона чорна	LC	–	–	–	–	–
34	<i>Bombycilla garrulus</i>	Омелюх	LC	–	II	–	–	–
35	<i>Locustella luscinioides</i>	Кобилочка солов'їна	LC	–	II	–	–	–
36	<i>Locustella naevia</i>	Кобилочка-цвіркун	LC	–	II	–	–	–
37	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	Очеретянка лучна	LC	–	II	–	–	–
38	<i>Acrocephalus agricola</i>	Очеретянка індійська	LC	–	II	–	–	–
39	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Очеретянка ставкова	LC	–	II	–	–	–
40	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	Очеретянка велика	LC	–	II	–	–	–
41	<i>Hippolais icterina</i>	Берестянка звичайна	LC	–	II	–	–	–
42	<i>Sylvia hortensis</i>	Кропив'янка співоча	LC	–	II	–	–	–
43	<i>Sylvia borin</i>	Кропив'янка садова	LC	–	II	–	–	–
44	<i>Sylvia communis</i>	Кропив'янка сіра	LC	–	II	–	–	–
45	<i>Phylloscopus trochilus</i>	Вівчарик весняний	LC	–	II	–	–	–
46	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	Вівчарик жовтобровий	LC	–	II	–	–	–
47	<i>Regulus regulus</i>	Золотомушка	LC	–	II	–	–	–

№№	Назва	IUCN	ЄЧС	БЕ	БО	CITES	ЄС	ЧКУ
48	<i>Ficedula hypoleuca</i>	Мухоловка строката	LC	–	II	II	–	–
49	<i>Ficedula parva</i>	Мухоловка мала	LC	–	II	II	–	I
50	<i>Saxicola rubetra</i>	Трав'янка лучна	LC	–	II	II	–	–
51	<i>Oenanthe oenanthe</i>	Кам'янка звичайна	LC	–	II	II	–	–
52	<i>Oenanthe hispanica</i>	Кам'янка іспанська	LC	–	II	II	–	–
53	<i>Turdus torquatus</i>	Дрізд гірський	LC	–	II	II	–	–
54	<i>Turdus iliacus</i>	Дрізд білобровий	LC	–	III	II	–	II/2
55	<i>Turdus philomelos</i>	Дрізд співочий	LC	–	III	II	–	II/2
56	<i>Turdus viscivorus</i>	Дрізд-омелюх	LC	–	III	II	–	II/2
57	<i>Fringilla coelebs</i>	Зяблик	LC	–	III	–	–	–
58	<i>Fringilla montifringilla</i>	В'юрок	LC	–	III	–	–	–
59	<i>Serinus serinus</i>	Щедрик	LC	–	III	–	–	–
60	<i>Carduelis (Chloris) chloris</i>	Зеленяк	LC	–	II	–	–	–
61	<i>Carduelis (Spinus) spinus</i>	Чиж	LC	–	II	–	–	–
62	<i>Carduelis (Acanthis) cannabina</i>	Коноплянка	LC	–	II	–	–	–
63	<i>Carduelis (Acanthis) flammea</i>	Чечітка звичайна	LC	–	II	–	–	–
64	<i>Pinicola enucleator</i>	Смеречник	LC	–	II	–	–	–
65	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Снігур	LC	–	III	–	–	–
66	<i>Miliaria (Emberiza) calandra</i>	Просянка	LC	–	III	–	–	–
67	<i>Emberiza citrinella</i>	Вівсянка звичайна	LC	–	II	–	–	–
68	<i>Emberiza schoeniclus</i>	Вівсянка очеретяна	LC	–	II	–	–	–
69	<i>Emberiza rustica</i>	Вівсянка-ремез	LC	–	II	–	–	–
70	<i>Emberiza hortulana</i>	Вівсянка садова	LC	–	II	–	–	I
71	<i>Emberiza melanocephala</i>	Вівсянка чорноголова	LC	–	II	–	–	–
72	<i>Plectrophenax nivalis</i>	Пуночка	LC	–	II	–	–	–

Примітки: IUCN Red List – Червоний список Міжнародної Співки Охорони природи; ЄЧС – Європейський червоний список; БЕ – Бернська конвенція, БО – Боннська конвенція, CITES – Вашингтонська конвенція, ЄС – Директива ЄС щодо охорони диких птахів; ЧКУ – Червона книга України; I, II, III – Додатки конвенцій

Таблиця 2.6 Категорія С: Афро-Євразійські мігруючі види птахів суходолу України із зростаючими, стабільними чи невідомими глобальними популяційними трендами

№№	Назва		IUCN 2013 Red List	ЄЧС	БЕ	БО	CITES	ЄС	ЧКУ
	Латина	Українська							
1.	<i>Cursorius cursor</i>	Бігунець	LC	EN	II	–	–	I	–
2.	<i>Pterocles alchata</i>	Рябок білочеревий	LC	–	II	–	–	I	–
3.	<i>Syrrhaptes paradoxus</i>	Саджа	LC	–	II	–	–		–
4.	<i>Columba palumbus</i>	Припутень	LC	–	–	–	–	II/1	–
5.	<i>Columba oenas</i>	Голуб-синяк	LC	–	III	–	–	II/2	BP
6.	<i>Streptopelia decaocto</i>	Горлиця садова	LC	–	III	–	–	II/2	–
7.	<i>Streptopelia orientalis</i>	Горлиця велика	LC	–	III	–	–		–
8.	<i>Cuculus saturatus</i>	Зозуля глуха	LC	–	III	–	–		–
9.	<i>Alcedo atthis</i>	Рибалочка	LC	–	II	–	–	I	–
10.	<i>Merops superciliosus</i>	Бджолоїдка зелена	LC	–	III	–	–		–
11.	<i>Dryocopus martius</i>	Жовна чорна	LC	–	II	–	–	I	–
12.	<i>Picoides tridactylus</i>	Дятел трипалий	LC	–	II	–	–	I	BP
13.	<i>Hirundo (Ptyonoprogne) rupestris</i>	Ластівка скельна	LC	–	II	–	–		–
14.	<i>Hirundo daurica</i>	Ластівка даурська	LC	–	II	–	–		–
15.	<i>Calandrella cinerea</i>	Жайворонок малий	LC	–	III	–	–		–
16.	<i>Lullula arborea</i>	Жайворонок лісовий	LC	–	III	–	–	I	–
17.	<i>Anthus richardi</i>	Щеврик азійський	LC	–	II	–	–		–
18.	<i>Anthus hodgsoni</i>	Щеврик оливковий	LC	–	II	–	–		–
19.	<i>Anthus campestris</i>	Щеврик польовий	LC	–	II	–	–	I	–
20.	<i>Anthus cervinus</i>	Щеврик червоногрудий	LC	–	II	–	–		–
21.	<i>Anthus spinoletta</i>	Щеврик гірський	LC	–	II	–	–		–
22.	<i>Motacilla citreola</i>	Плиска жовтоголова	LC	–	II	–	–		–
23.	<i>Motacilla cinerea</i>	Плиска гірська	LC	–	II	–	–		–
24.	<i>Lanius excubitor</i>	Сорокопуд сірий	LC	–	II	–	–		РД
25.	<i>Oriolus oriolus</i>	Вивільга	LC	–	II	–	–		–
26.	<i>Sturnus vulgaris</i>	Шпак звичайний	LC	–	-	–	–	II/2	–
27.	<i>Sturnus roseus</i>	Шпак рожевий	LC	–	II	–	–		РД
28.	<i>Pica pica</i>	Сорока	LC	–	-	–	–	II/2	–
29.	<i>Corvus monedula</i>	Галка	LC	–	-	–	–	II/2	–
30.	<i>Corvus corax</i>	Крук	LC	–	III	–	–		–

№№	Назва	IUCN	ЄЧС	БЕ	БО	CITES	ЄС	ЧКУ
31	<i>Cinclus cinclus</i>	Пронурок	LC	–	II	–	–	–
32	<i>Troglodytes troglodytes</i>	Волове очко	LC	–	II	–	–	–
33	<i>Prunella collaris</i>	Тинівка альпійська	LC	–	II	–	–	BP
34	<i>Prunella montanella</i>	Тинівка сибірська	LC	–	II	–	–	–
35	<i>Prunella modularis</i>	Тинівка лісова	LC	–	II	–	–	–
36	<i>Cettia cetti</i>	Очеретянка середземноморська	LC	–	II	–	–	–
37	<i>Locustella fluviatilis</i>	Кобилочка річкова	LC	–	II	–	–	–
38	<i>Acrocephalus melanopogon</i>	Очеретянка тонкодзьоба	LC	–	II	–	I	–
39	<i>Acrocephalus dumetorum</i>	Очеретянка садова	LC	–	II	–	–	–
40	<i>Acrocephalus palustris</i>	Очеретянка чагарникова	LC	–	II	–	–	–
41	<i>Hippolais caligata</i>	Берестянка мала	LC	–	II	–	–	–
42	<i>Hippolais pallida</i>	Берестянка бліда	LC	–	II	–	–	–
43	<i>Hippolais olivetorum</i>	Берестянка оливкова	LC	–	II	–	I	–
44	<i>Sylvia nisoria</i>	Кропив'янка рябогруда	LC	–	II	–	I	–
45	<i>Sylvia atricapilla</i>	Кропив'янка чорноголова	LC	–	II	–	–	–
46	<i>Sylvia curruca</i>	Кропив'янка прудка	LC	–	II	–	–	–
47	<i>Sylvia mystacea</i>	Кропив'янка біловуса	LC	–	II	–	–	–
48	<i>Sylvia cantillans</i>	Кропив'янка червоновола	LC	–	II	–	–	–
49	<i>Sylvia nana</i>	Кропив'янка пустельна	LC	–	II	–	–	–
50	<i>Sylvia rueppelli</i>	Кропив'янка Рюппеля	LC	–	II	–	I	–
51	<i>Sylvia melanocephala</i>	Кропив'янка середземноморська	LC	–	II	–	–	–
52	<i>Phylloscopus collybita</i>	Вівчарик-ковалик	LC	–	II	–	–	–
53	<i>Phylloscopus bonelli</i>	Вівчарик світлочеревий	LC	–	II	–	–	–
54	<i>Phylloscopus trochiloides</i>	Вівчарик зелений	LC	–	II	–	–	–
55	<i>Phylloscopus inornatus</i>	Вівчарик лісовий	LC	–	II	–	–	–
56	<i>Phylloscopus proregulus</i>	Вівчарик золотомушковий	LC	–	II	–	–	–
57	<i>Phylloscopus schwarzi</i>	Вівчарик товстодзьобий	LC	–	II	–	–	–
58	<i>Regulus ignicapilla</i>	Золотомушка червоначуба	LC	–	II	–	–	НО
59	<i>Ficedula albicollis</i>	Мухоловка білошия	LC	–	II	II	I	–

№№	Назва	IUCN	ЄЧС	БЕ	БО	CITES	ЄС	ЧКУ
60	<i>Muscicapa striata</i>	Мухоловка сіра	LC	–	II	II		–
61	<i>Saxicola torquatus</i>	Трав'янка чорноголова	LC	–	II	II	–	–
62	<i>Oenanthe pleschanka</i>	Кам'янка лиса	LC	–	II	II	–	I
63	<i>Oenanthe isabellina</i>	Кам'янка попеляста	LC	–	II	II	–	–
64	<i>Cercotrichas (Erythropygia) galactotes</i>	Соловейко рудохвостий	LC	VU	II	II	–	–
65	<i>Monticola saxatilis</i>	Скеляр строкатий	LC	–	II	II	–	РД
66	<i>Monticola solitarius</i>	Скеляр синій	LC	–	II	II	–	–
67	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Горихвістка звичайна	LC	–	II	II	–	–
68	<i>Phoenicurus ochruros</i>	Горихвістка чорна	LC	–	II	II	–	–
69	<i>Erithacus rubecula</i>	Вільшанка	LC	–	II	II	–	–
70	<i>Luscinia megarhynchos</i>	Соловейко західний	LC	–	II	II	–	–
71	<i>Luscinia luscinia</i>	Соловейко східний	LC	–	II	II	–	–
72	<i>Luscinia svecica</i>	Синьошийка	LC	–	II	II	–	I
73	<i>Tarsiger cyanurus</i>	Синьохвіст тайговий	LC	–	II	–	–	–
74	<i>Turdus naumanni</i>	Дрізд Наумана	LC	–	III	II	–	–
75	<i>Turdus pilaris</i>	Чикотень.	LC	–	III	II	–	–
76	<i>Turdus merula</i>	Дрізд чорний	LC	–	III	II	–	II/2
77	<i>Panurus biarmicus</i>	Синиця вусата	LC	–	II	–	–	–
78	<i>Aegithalos caudatus</i>	Синиця довгохвоста	LC	–	III	–	–	–
79	<i>Remiz pendulinus</i>	Ремез	LC	–	II	–	–	–
80	<i>Parus ater</i>	Синиця чорна	LC	–	II	–	–	–
81	<i>Parus caeruleus</i>	Синиця блакитна	LC	–	II	–	–	–
82	<i>Passer hispaniolensis</i>	Горобець чорногрудий	LC	–	III	–	–	–
83	<i>Carduelis carduelis</i>	Щиглик	LC	–	II	–	–	–
84	<i>Carduelis (Acanthis) flavirostris</i>	Чечітка гірська	LC	–	II	–	–	–
85	<i>Carpodacus erythrinus</i>	Чечевиця	LC	–	II	–	–	–
86	<i>Carpodacus roseus</i>	Чечевиця сибірська	LC	–	III	–	–	–
87	<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Костоґриз	LC	–	II	–	–	–
88	<i>Emberiza leucocephalos</i>	Вівсянка білоголова	LC	–	II	–	–	–
89	<i>Emberiza cia</i>	Вівсянка гірська	LC	–	II	–	–	–

№№	Назва	IUCN	ЄЧС	БЕ	БО	CITES	ЄС	ЧКУ
90	<i>Emberiza chrysophrys</i>	Вівсянка жовтоброва	LC	–	III	–	–	–
91	<i>Emberiza pusilla</i>	Вівсянка-крихітка	LC	–	II	–	–	–
92	<i>Emberiza caesia</i>	Вівсянка сивоголова	LC	–	II	–	–	I
93	<i>Emberiza buchanani</i>	Вівсянка скельна	LC	–	III	–	–	–
94	<i>Calcarius lapponicus</i>	Подорожник лапландський	LC	–	II	–	–	–

Примітки: IUCN Red List – Червоний список Міжнародної Співки Охорони природи; ЄЧС – Європейський червоний список; БЕ – Бернська конвенція, БО – Боннська конвенція, CITES – Вашингтонська конвенція, ЄС – Директива ЄС щодо охорони диких птахів; ЧКУ – Червона книга України; I, II, III – Додатки конвенцій

ПЕРЕЛІК ДІЙ

(витяг з проекту Національного плану дій щодо заходів збереження Афро-Європейських мігруючих видів птахів суходолу в Україні)

№№	Заходи	Підстави для виконання	Пріоритет	Очікуваний результат	Термін виконання	Пропозиції щодо виконавця
1. Збереження біотопів						
1.7. Території, що потребують особливої охорони(пролетних шляхів)						
10.	Проведення аналізу існуючої мережі територій та об'єктів природно-заповідного фонду на предмет повноти покриття ними місць, важливих для мігруючих видів птахів (спеціальні території для збереження), та ідентифікація перспективних місць щодо створення та розширення таких ділянок	CMS (КМВ) Резолюція 11.14 Директива ЄС про захист диких птахів 2009/147/ЄС	Високий	Пропозиції щодо оптимізації мережі територій природно-заповідного фонду, важливих для мігруючих птахів (спеціальні території для збереження)	2019	Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації Мінприроди Національна академія наук (за згодою) Держгеокадастр
11.	Створення (оголошення) нових та розширення існуючих територій та об'єктів ПЗФ	CBD (КБР) Програма робіт по охоронюваних природних територіях CBD (КБР) Рішення XI.24 CMS (КМВ) Резолюція 11.14	Високий	Збільшення потенціалу заповідності від загальної площі країни	2021	Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації Мінприроди Національна академія наук (за згодою) Держгеокадастр
12.	Створення спеціальних природоохоронних територій для охорони середовищ існування (оселищ) диких птахів	Директива ЄС про захист диких птахів 2009/147/ЄС	Високий	Збільшення площі територій, що потребують особливої охорони	2021	Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації Мінприроди Національна академія наук (за згодою) Держгеокадастр
13.	Формування національної екологічної мережі та прийняття регіональних програм її розвитку	CMS (КМВ) Резолюція 10.3 та 11.14	Високий	Створення захищених природних коридорів міграції птахів у країні	2025	Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська

№№	Заходи	Підстави для виконання	Пріоритет	Очікуваний результат	Термін виконання	Пропозиції щодо виконавця
						міські держадміністрації Мінприроди Національна академія наук (за згодою) Держгеокадастр
14.	Розробити національну мережу територій, важливих для мігруючих видів птахів суходолу	CMS (КМВ) Резолюція 10.3	Високий	Кадастр критичної мережі територій, важливих для мігруючих птахів України	2021	Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські держадміністрації Мінприроди Національна академія наук (за згодою) Держгеокадастр

3 АНАЛІЗ ПОКРИТТЯ МІСЦЬ, ВАЖЛИВИХ ДЛЯ МІГРУЮЧИХ ВИДІВ ПТАХІВ ПРИРОДООХОРОННИМИ ТЕРИТОРІЯМИ

3.1 Складання переліку місць, важливих для мігруючих птахів

Для аналізу покриття місць, важливих для мігруючих птахів було обрано за основу перелік ІВА територій, важливих для збереження видового різноманіття та кількісного багатства птахів [25], де для України визначено 141 територію [26].

Мережа ІВА територій – найбільш визнана та репрезентативна мережа місць, важливих для збереження видового різноманіття та кількісного багатства птахів, в тому числі місць, важливих для мігруючих видів птахів.

Важливою складовою цих переліків є визначення меж цих територій на картографічній основі, що забезпечить можливість аналізу покриття їх мережею існуючих територій, які підлягають особливій охороні.

Крім цього цінність ІВА програми полягає також у тому, що вона надає, для розбудови мережі територій, добре розроблені кількісні критерії. Як правило, система кількісних критеріїв оцінки територій базується на критеріях оцінки стану популяцій, класифікації видів за станом їх популяцій та на розмірі частки популяції, яку підтримує територія.

Кількісні критерії ІВА програми, як і міжнародних конвенцій, єдині для всіх країн. А мережа територій, що розбудовується з використанням цих критеріїв, так само рівноцінна. Тобто, ІВА програма з її кількісними критеріями для територій – це важливий крок у напрямку інтеграції мережі природно-заповідних об'єктів України до світової мережі.

На підставі аналізу ІВА критеріїв оцінки екологічної цінності цих територій були обрані категорії територій для формування переліку ІВА територій України, важливих для мігруючих видів птахів [26].

А. Території, що мають глобальне значення для збереження птахів (GIBAs)

Категорія А4

Території, які забезпечують життєдіяльність та безпеку птахів, що утворюють скупчення світового значення (Congregations).

iv) місце концентрації птахів на відпочинку під час **міграції** або місця, де спостерігається інтенсивна **міграція птахів** («bottleneck sites»).

Для багатьох водоплавних птахів біогеографічна популяція відповідає західній палеарктичній гніздуючій популяції або дорівнює кількості не гніздуючих птахів, які утворюють сезонні скупчення. В останньому випадку еквівалент 1% біогеографічної популяції розраховується, виходячи з чисельності скупчень під час **міграції** або зимівлі.

До цієї категорії належать також території, на яких спостерігаються скупчення птахів під час міграції, а також території, над якими спостерігається масовий переліт мігруючих птахів на низьких висотах.

Критерій A4i в Європі використовується для визначення територій, через які регулярно під час весняної або осінньої міграції пролітає понад 20 000 особин білого лелеки, хижих птахів *Accipitridae* або журавлів *Gruidae*.

В. Території, що мають регіональне (європейське) значення для збереження птахів (ІВА)

Категорія В1

Території, які забезпечують життєдіяльність та безпеку птахів, що утворюють скупчення регіонального (європейського) значення

Критерії

iii) територія використовується більш ніж 1% птахів добре означеної популяції інших видів, які теж утворюють скупчення;

iv) «bottleneck site» – території, над якими пролітають на малих висотах більш ніж 5 000 особин білого лелеки, або більш ніж 3 000 хижих птахів, або така ж кількість журавлів.

Категорія В3

Території, що забезпечують життєдіяльність популяцій видів зі сприятливим охоронним статусом, але таких, що мешкають переважно в Європі

Критерії

До цієї категорії можуть бути віднесені кілька (п) найбільш важливих територій, що забезпечують життєдіяльність популяцій видів із сприятливим охоронним статусом, але поширення яких обмежується Європою. Але принциповий підхід один – територія повинна бути досить велика, щоб птахи мали вдосталь їжі, добрий захист та відпочинок, але водночас і порівняно малою для організації моніторингу її стану та ефективної охорони.

Межа території повинна проходити по добре визначених та помітних елементах ландшафту (яр, річка тощо) або штучних орієнтирах (дорога, лінія електропередач тощо).

Згідно з вищеозначеними категоріями та критеріями було складено перелік ІВА територій, важливих для мігруючих видів птахів в Україні (табл. 3.1, рис. 3.1), який було використано як основу для проведення аналізу на предмет повноти покриття місць, важливих для мігруючих птахів, існуючими мережами територій, що підлягають особливій охороні.

Таблиця 3.1 Перелік ІВА територій, важливих для мігруючих видів птахів в Україні

№	Код	Назва	Критерії МБА
1.	UA001	Щацькі озера	A1, A4i, A4iii, B1i, B2, B3
2.	UA002	Долина р. Західний Буг	A1
3.	UA004	Долина р. Турія	A1, B2, B3
4.	UA005	Долина р. Прип'ять	A1, A4i, A4iii, B1i, B2, B3
5.	UA006	Черемське болото	B1i
6.	UA007	Долина р. Стохід	A1, A4i, B1i, B2, B3
7.	UA008	Болото Сира Погоня	A1, B2
8.	UA009	Поліський природний заповідник	B2
9.	UA012	Коростишівське лісомисливське господарство	A1, B1i, B2
10.	UA015	Київське водосховище	A1, A4i, A4iii, B1i, B2
11.	UA018	Канівське водосховище	B1i
12.	UA022	Коротченківські луки	A1, A4i, B1i, B2, B3
13.	UA025	Долина р. Іква	A4i, B1i, B2
14.	UA027	Микулинецькі стави	A1, B1i, B2, B3
15.	UA028	Канівський природний заповідник	A1, B1i
16.	UA029	Долина р. Удай	A1, A4i, B1i, B2, B3
17.	UA030	Болото Червоне	A1, B1i, B2
18.	UA031	Сульська затока	A4i, A4iii, B1i, B2
19.	UA033	Бодаківське болото	A4i, B1i, B2
20.	UA036	Дніпровсько-Орільський природний заповідник	A1, B2
21.	UA037	Долина р. Оріль	A1, A4i, A4iii, B1i, B2, B3
22.	UA038	Самарський ліс	A1, A4i, B1i, B2, B3
23.	UA039	Озеро Солоний Лиман	B1i
24.	UA040	Дебальцівське озеро	B1i, B2
25.	UA041	Петропавлівський лиман	B1i
26.	UA044	Долина р. Мжа	A1, A4i, A4iii, B1i, B2, B3
27.	UA045	Озеро Лиман	A1, B1i, B2, B3
28.	UA051	Долина р. Латорица, м. Чоп	A1, B1i, B2
29.	UA055	Риборозплідні стави, с. Куکیلники	A4i, B1i, B2
30.	UA056	Бурштинське водосховище	B1i
31.	UA057	Долина р. Дністер, сс. Старий Мартинів, Маринопіль	B1i
32.	UA058	Кливодинський заказник	A4i, B1i, B2
33.	UA062	Долина р. Інгул	B1i, B2
34.	UA063	Кінбурський півострів	A4i, B1i, B2
35.	UA064	Дельта р. Дніпро	A4i, A4iii, B1i, B2
36.	UA065	Ягорлицька та Тендрівська затоки	A1, A4i, A4iii, B1i, B2, B3
37.	UA066	Каховське водосховище (Козацькі острови)	A1, A4iii, B1i, B2
38.	UA067	Каркінітська та Джарилгацька затоки	A1, A4i, A4iii, B1i, B2
39.	UA068	Біосферний заповідник Асканія-Нова	A1, A3, A4i, A4iii, A4iv, B1i, B1iv
40.	UA069	Сиваш	A1, A3, A4i, A4iii, A4iv, B1i, B1iv, B2, B3
41.	UA070	Утлюцький лиман	A4i, A4iii, B1i
42.	UA071	Молочний лиман	A4i, A4iii, B1i, B2, B3
43.	UA072	Долина р. Молочна	A4i, B1i, B2, B3
44.	UA073	Обитічна коса	A4i, A4iii, B1i, B2
45.	UA074	Долина р. Єланчик	B1i, B2
46.	UA076	Білосарайська коса	A4i, B1i, B2
47.	UA077	Бердянська коса	A4i, A4iii, B1i, B2

№	Код	Назва	Критерії МБА
48.	UA078	Крива коса	A4i, A4iii, B1i, B2
49.	UA080	Озеро Кагул	A1, A4iii, B2
50.	UA081	Озера Кугурлуй та Картал	A1, A4i, A4iii, B1i, B2
51.	UA082	Річище р. Дунай	A1, A4i, A4iii, B1i, B2
52.	UA083	Озеро Китай	A1, A4i, A4iii, B1i
53.	UA084	Стенцівсько-Жебріянівські плавні	A1, A4i, A4iii, B1i, B2, B3
54.	UA085	Озеро Сасик	A4i, A4iii, B1i, B2
55.	UA086	Джантшейське озеро	B1i
56.	UA087	Система озер Шагани-Алібей-Бурнас	A1, A4i, A4iii, B1i, B2
57.	UA088	Острів Зміїний	A1, A4i, B1i
58.	UA089	Будацький лиман	A4i, B1i
59.	UA090	Куяльницький лиман	A4i, B1i, B2, B3
60.	UA091	Дельта р. Дністер	A4i, A4iii, B1i, B2
61.	UA092	Тилігульський лиман	A4i, A4iii, B1i, B2
62.	UA093	Мис Урет	B1i
63.	UA094	Тарханкутський півострів	B1i, B2
64.	UA097	Мис Март'ян	B1i
65.	UA099	Карадазький природний заповідник	B1i
66.	UA100	Мис Казантип, озеро Акташ та Астанінська заплава	A4i, A4iii, B1i, B2, B3
67.	UA101	Узунларське озеро	A1, A4i, A4iii, B1i, B2
68.	UA102	Багерове	A1, B2
69.	UA103	Долина р. Снивода	A4i, B1i, B2
70.	UA105	Долина р. Стир (с. Лучиці)	A1, B1i
71.	UA106	Велика Осокорівка	B1i, B2
72.	UA107	Булахівський лиман	B1i, B2
73.	UA108	Цибульківські озера	A1, A4i, B1i, B2
74.	UA109	Карачунівське водосховище	A1, A4i, B1i, B2
75.	UA110	Мішурин Ріг	A1, B1i, B2
76.	UA111	Долина р. Уж	A1, B1i, B2
77.	UA113	Долина р. Гайчур	A1, B2
78.	UA114	Каховське водосховище (с. Василівка)	A4i, A4iii, B1i, B2
79.	UA116	Гирло р.Конка	A4i, B1i, B2
80.	UA117	Гирло р.Обитічна	B1i, B2
81.	UA121	Березанський лиман та став Солонець Тузли	A4i, A4iii, B1i, B2
82.	UA122	Хаджибейський лиман	A1
83.	UA123	Дніпродзержинське водосховище	A1, A4i, B1i, B2
84.	UA124	Мазепин Яр	B1i
85.	UA127	Рибне господарство "Заложниці"	A4i, B1i
86.	UA129	Каховське водосховище (с. Каїри)	B1i, B2
87.	UA130	Каховське водосховище (с. Княже-Григорівка)	A4iii, B1i, B2
88.	UA132	Липівський орнітологічний заказник	A4iii
89.	UA133	Сосинський заказник	A4i, B1i, B2
90.	UA135	Чауда	A1, A4i, A4iii, B1i, B2
91.	UA136	Озера Айгул та Карлеут	B1i

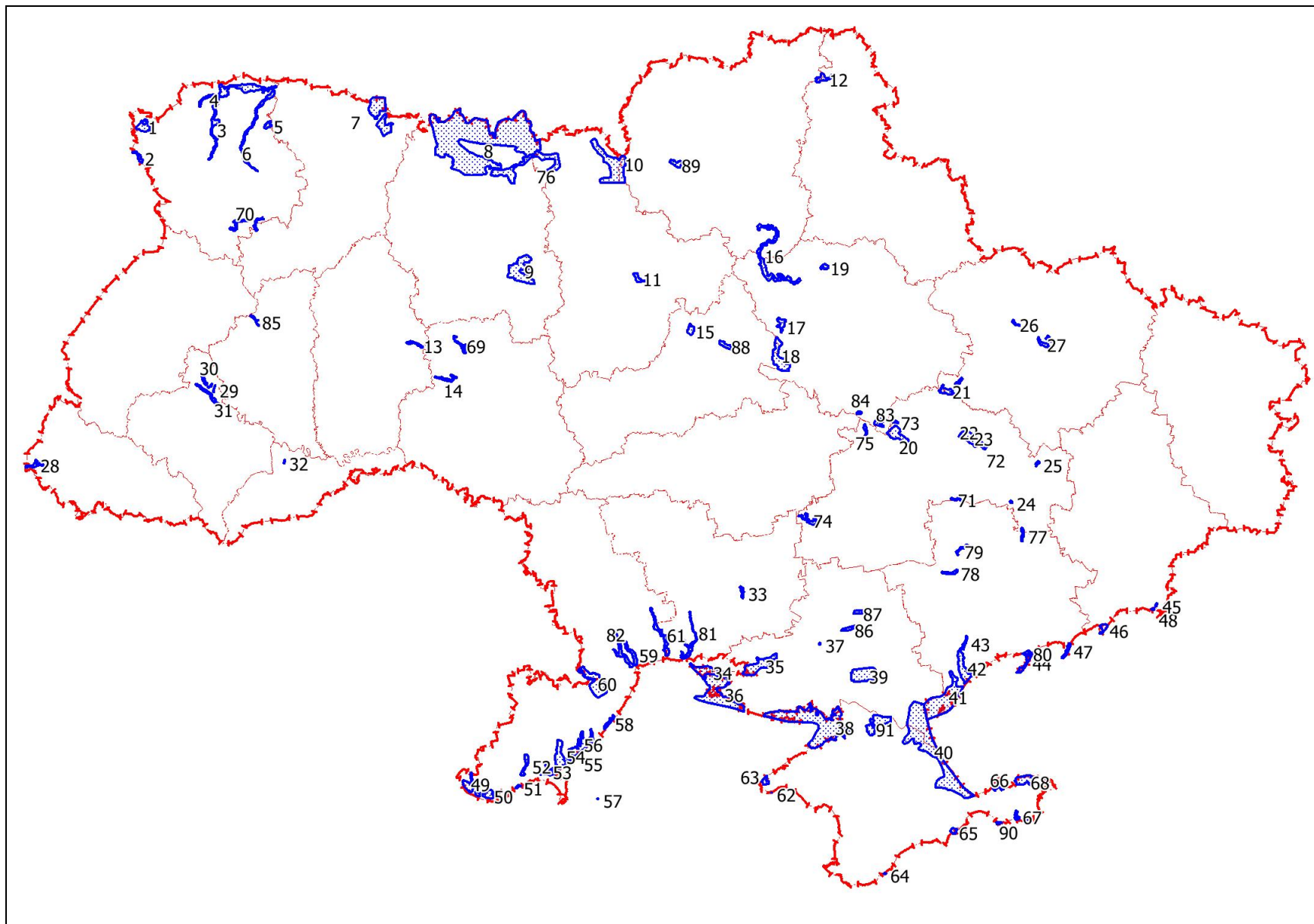

Рисунок 3.1 Мережа місць, важливих для мігруючих видів птахів в Україні (ІВА території)

3.2 Результати аналізу покриття місць, важливих для мігруючих видів птахів

Мережі територій та об'єктів міжнародного значення

Смарагдова мережа

У складі Смарагдової мережі України [52] представлені з 91 ІВА території – 70 ІВА територій, що складає 79% від загальної кількості (табл. 3.2).

Водно-болотні угіддя міжнародного значення

У складі водно-болотних угідь міжнародного значення України [53] представлені з 91 ІВА території – 30 ІВА територій, що складає 33% від їх загальної кількості (табл. 3.3).

Природно-заповідний фонд України

У складі ПЗФ охороняється 51 ІВА територія з 91 ІВА території, що складає 56% від загальної кількості в Україні, на площі 563 964 га (табл. 3.4). Також частково охороняється ще 20 ІВА територій (табл. 3.5).

Зовсім не охороняються в складі ПЗФ 20 ІВА територій (табл. 3.6).

Таблиця 3.2 Представленість у складі Смарагдової мережі України місць, важливих для мігруючих видів птахів (ІВА території)

№	ІВА територія				Смарагдова мережа		
	Код	Назва	Площа (га)	Область	Код	Назва	Площа (га)
1.	001	Шацькі озера	32850	Волинська	UA0000025	Шацький	54128,0
2.	002	Долина р. Західний Буг	1450	Волинська	UA0000167	Західне Побужжя	14222,0
3.	004	Долина р. Турія	7000	Волинська	UA0000170	Заплава Турія-Прип'ять	16196,0
4.	005	Долина р. Прип'ять	12000	Волинська	UA0000044	Національний природний парк Прип'ять-Стохід	38940,0
					UA0000170	Заплава Турія-Прип'ять	16196,0
5.	006	Черемське болото	3000	Волинська	UA0000024	Черемський природний заповідник	2949,0
6.	007	Долина р. Стохід	17800	Волинська	UA0000044	Національний природний парк Прип'ять-Стохід	38940,0
					UA0000168	Стохід-Нобель	41874,0
7.	008	Болото Сира Погоня	12718	Рівненська	UA0000023	Рівненський природний заповідник	42728,0
8.	009	Поліський природний заповідник	20104	Житомирська	UA0000001	Поліський	36465,0
9.	012	Коростишівське лісомисливське господарство	44130	Житомирська	UA0000165	Коростишівський	41696,0
10.	015	Київське водосховище	102400	Київська Чернігівська	UA0000046	Чорнобильський біосферний заповідник	227381,0

№	ІВА територія				Смарагдова мережа		
	Код	Назва	Площа (га)	Область	Код	Назва	Площа (га)
					UA0000047	Міжрічинський регіональний ландшафтний парк	102434,0
					UA0000094	Київське водосховище	54422,0
11.	018	Канівське водосховище	200	Київська	UA0000111	Канівське водосховище	67264,0
12.	022	Коротченківські луки	10000	Сумська, Чернігівська	UA0000147	Верхнє Подесіння	45071,0
13.	025	Долина р. Іква	83500	Хмельницька	UA0000249	Старосинявський	518,0
14.	027	Микулинецькі стави	1550	Вінницька	UA0000153	Згарський	5644,0
15.	028	Канівський природний заповідник	2027	Черкаська	UA0000012	Канівський природний заповідник	8665,0
16.	029	Долина р. Удай	30000	Полтавська Чернігівська	UA0000077	Національний природний парк Пирятинський	11991,0
					UA0000183	Удайський	8517,0
17.	030	Болото Червоне	10000	Полтавська	UA0000082	Нижньосульський національний природний парк	18703,0
18.	031	Сульська затока	27440	Черкаська Полтавська	UA0000082	Нижньосульський національний природний парк	18703,0
					UA0000110	Кременчуцьке водосховище	222530,0
19.	033	Бодаківське болото	1500	Полтавська	UA0000059	Христанівський заказник	1706,0
20.	036	Дніпровсько-Орільський природний заповідник	3766	Дніпропетровська	UA0000004	Дніпровсько-Орільський природний заповідник	3772,0
21.	037	Долина р. Оріль	12000	Дніпропетровська Харківська	UA0000134	Приорільський	33372,0
22.	038	Самарський ліс	19920	Дніпропетровська	UA0000212	Самарський ліс	38003,0
23.	039	Озеро Солоний Лиман	500	Дніпропетровська	UA0000212	Самарський ліс	38003,0
24.	040	Дебальцівське озеро	300	Дніпропетровська		-	
25.	041	Петропавлівський лиман	270	Дніпропетровська		-	
26.	044	Долина р. Мжа	5000	Харківська		-	
27.	045	Озеро Лиман	4730	Харківська		-	
28.	051	Долина р. Латориця. м.Чоп	7000	Закарпатська	UA0000113	Притисянський	5392,0
29.	055	Риборозплідні стави, с. Кукільники	1 000	Івано-Франківська		-	
30.	056	Бурштинське водосховище	1600	Івано-Франківська		-	

№	ІВА територія				Смарагдова мережа		
	Код	Назва	Площа (га)	Область	Код	Назва	Площа (га)
31.	057	Долина р. Дністер, сс. Старий Мартинів, Маринопіль	3000	Івано-Франківська		-	
32.	058	Кливодинський заказник	50	Чернівецька		-	
33.	062	Долина р. Інгул	1000	Миколаївська	UA0000216	Христофорівські плавні	1538,0
34.	063	Кінбурський півострів	4000	Миколаївська	UA0000097	Національний природний парк Білобережжя Святослава	35242,0
					UA0000215	Кінбурська коса	46588,0
35.	064	Дельта р. Дніпро	26000	Херсонська	UA0000192	Нижнє Дніпро	52386,0
36.	065	Ягорлицька та Тендрівська затоки	72000	Херсонська Миколаївська	UA0000017	Чорноморський біосферний заповідник	115873,0
37.	066	Каховське водосховище (Козацькі острови)	1000	Херсонська	UA0000192	Нижнє Дніпро	52386,0
38.	067	Каркінітська та Джарилгацька затоки	87000	Херсонська АР Крим	UA0000108	Джарилгацький національний природний парк	10018,0
					UA0000005	Кримський природний заповідник	44042,0
					UA0000214	Затоки	105086,0
39.	068	Біосферний заповідник Асканія-Нова	33307	Херсонська	UA0000016	Біосферний заповідник Асканія-Нова	33398,0
40.	069	Сиваш	245000	Херсонська АР Крим	UA0000027	Азово-Сиваський національний природний парк	51983,0
					UA0000131	Східний Сиваш	174975,0
41.	070	Утлюцький лиман	75200	Запорізька	UA0000027	Азово-Сиваський національний природний парк	51983,0
					UA0000092	Приазовський національний природний парк	77900,0
42.	071	Молочний лиман	22450	Запорізька	UA0000092	Приазовський національний природний парк	77900,0
43.	072	Долина р. Молочна	3800	Запорізька		-	
44.	073	Обитічна коса	2000	Запорізька	UA0000150	Обитічна коса та затока	25462,0
45.	074	Долина р. Єланчик	400	Донецька		-	
46.	076	Білосарайська коса	4000	Донецька	UA0000065	Меотида	22199,0

№	ІВА територія				Смарагдова мережа		
	Код	Назва	Площа (га)	Область	Код	Назва	Площа (га)
47.	077	Бердянська коса	1800	Запорізька	UA0000092	Приазовський національний природний парк	77900,0
48.	078	Крива коса	2500	Донецька	UA0000065	Меотида	22199,0
49.	080	Озеро Кагул	10500	Одеська	UA0000142	Система Дунайських озер	52807,0
50.	081	Озера Кугурлуй та Картал	19200	Одеська	UA0000142	Система Дунайських озер	52807,0
51.	082	Річище р. Дунай	25000	Одеська	UA0000182	Ізмаїльські острови	3552,0
52.	083	Озеро Китай	5000	Одеська	UA0000142	Система Дунайських озер	52807,0
53.	084	Стенцівсько-Жебріянівські плавні	42000	Одеська	UA0000018	Дунайський біосферний заповідник	50213,0
54.	085	Озеро Сасик	22800	Одеська	UA0000018	Дунайський біосферний заповідник	50213,0
					UA0000151	Лиман Сасик	18984,0
55.	086	Джантшейське озеро	1000	Одеська	UA0000140	Національний природний парк Тузловські лимани	27778,0
56.	087	Система озер Шагани-Алібей-Бурнас	19200	Одеська	UA0000140	Національний природний парк Тузловські лимани	27778,0
57.	088	Острів Зміїний	17	Одеська		-	
58.	089	Будацький лиман	2700	Одеська		-	
59.	090	Куяльницький лиман	7000	Одеська	UA0000143	Куяльницький лиман	8439,0
60.	091	Дельта р. Дністер	27600	Одеська	UA0000141	Дністровський лиман	38641,0
					UA0000039	Нижньодністровський національний природний парк	21369,0
61.	092	Тилігульський лиман	11000	Одеська	UA0000138	Тилігульський лиман	23243,0
62.	093	Мис Урет	9600	АР Крим	UA0000130	Національний природний парк Чарівна гавань	10920,0
63.	094	Тарханкутський півострів	4200	АР Крим	UA0000130	Національний природний парк Чарівна гавань	10920,0
64.	097	Мис Март'ян	240	АР Крим	UA0000007	Природний заповідник Мис Март'ян	239,0
65.	099	Карадазький природний заповідник	2855	АР Крим	UA0000008	Карадазький природний заповідник	2842,0
66.	100	Мис Казантип, озеро Акташ, Астанінська заплава	4800	АР Крим	UA0000022	Казантипський природний заповідник	449,0
67.	101	Озеро Узурланське,	9600	АР Крим	UA0000009	Опукський природний	1584,0

№	ІВА територія				Смарагдова мережа		
	Код	Назва	Площа (га)	Область	Код	Назва	Площа (га)
		мис Опук				заповідник	
68.	102	Багерове	20510	АР Крим	UA0000129	Караларський	25007,0
69.	103	Долина р. Снивода	1000	Вінницька		-	
70.	105	Долина р. Стир (с. Лучиці)	2400	Волинська Рівненська		-	
71.	106	Велика Осокорівка	2000	Дніпропетровська	UA0000093	Дніпровське водосховище	39492,0
72.	107	Булахівський Лиман	300	Дніпропетровська		-	
73.	108	Цибульківські озера	1000	Дніпропетровська		-	
74.	109	Карачунівське водосховище	1300	Дніпропетровська		-	
75.	110	Мішурин Ріг	2400	Дніпропетровська	UA0000135	Дніпродзержинське водосховище	54004,0
76.	111	Долина р. Уж	16300	Житомирська Київська	UA0000046	Чорнобильський біосферний заповідник	227381,0
					UA0000172	Древлянський природний заповідник	32178,0
77.	113	Долина р. Гайчур	24000	Запорізька		-	
78.	114	Каховське водосховище (с. Василівка)	25000	Запорізька	UA0000106	Каховське водосховище	218119,0
					UA0000037	Національний природний парк Великий Луг	16755,0
79.	116	Гирло р. Конка	7800	Запорізька	UA0000106	Каховське водосховище	218119,0
80.	117	Гирло р. Обитічна	800	Запорізька		-	
81.	121	Березанський лиман та став Солонець Тузли	11600	Миколаївська	UA0000207	Березанський	8827,0
					UA0000206	Тузли	1357,0
82.	122	Хаджибейський лиман	5000	Одеська	UA0000222	Хаджибейський	3283
83.	123	Дніпродзержинське водосховище	4000	Полтавська	UA0000072	Нижньоворсклянський регіональний ландшафтний парк	23192,0
84.	124	Мазепин яр	2000	Полтавська	UA0000135	Дніпродзержинське водосховище	54004,0
85.	127	Рибне господарство "Заложниці"	800	Тернопільська	UA0000189	Серетський	6489,0
86.	129	Каховське водосховище (с. Каїри)	16000	Херсонська	UA0000106	Каховське водосховище	218119,0
87.	130	Каховське водосховище (с. Княже-Григорівка)	3200	Херсонська	UA0000106	Каховське водосховище	218119,0

№	ІВА територія				Смарагдова мережа		
	Код	Назва	Площа (га)	Область	Код	Назва	Площа (га)
88.	132	Липівський орнітологічний заказник	4500	Черкаська	UA0000110	Кременчуцьке водосховище	222530,0
89.	133	Заказник “Сосинський”	1500	Чернігівська	UA0000145	Сосинський	15450,0
90.	135	Чауда	56000	АР Крим		-	
91.	136	Озера Айгул и Карлеут	20000	АР Крим		-	

Таблиця 3.3 Представленість у складі ВБУ міжнародного значення місць, важливих для мігруючих видів птахів (ІВА території)

№ №	ІВА територія				ВБУ міжнародного значення		
	Код	Назва	Площа (га)	Область	Код	Назва	Площа (га)
1.	001	Шацькі озера	32850	Волинська	775	Шацькі озера	32850
2.	002	Долина р. Західний Буг	1450	Волинська		-	
3.	004	Долина р. Турія	7000	Волинська		-	
4.	005	Долина р. Прип'ять	12000	Волинська	776	Заплава річки Прип'ять	12000
5.	006	Черемське болото	3000	Волинська	2272	Черемське болото	2975,70
6.	007	Долина р. Стохід	17800	Волинська	777	Заплава річки Стохід	10000
7.	008	Болото Сира Погоня	12718	Рівненська	2274	Болотний масив Сира Погоня	9926
					1402	Болотний масив Переброди	12718
8.	009	Поліський природний заповідник	20104	Житомирська	1403	Поліські болота	2145
9.	012	Коростишівське лісомисливське господарство	44130	Житомирська		-	
10.	015	Київське водосховище	102400	Київська Чернігівська		-	
11.	018	Канівське водосховище	200	Київська		-	
12.	022	Коротченківські луки	10000	Сумська, Чернігівська		-	
13.	025	Долина р. Іква	83500	Хмельницька		-	
14.	027	Микулинецькі стави	1550	Вінницька		-	
15.	028	Канівський природний заповідник	2027	Черкаська		-	
16.	029	Долина р. Удай	30000	Полтавська Чернігівська			
17.	030	Болото Червоне	10000	Полтавська		-	
18.	031	Сульська затока	27440	Черкаська Полтавська		-	
19.	033	Бодаківське болото	1500	Полтавська		-	
20.	036	Дніпровсько-Орільський природний заповідник	3766	Дніпропетровська	1399	Дніпровсько-Орільська заплава	2560
21.	037	Долина р. Оріль	12000	Дніпропетровська Харківська		-	
22.	038	Самарський ліс	19920	Дніпропетровська		-	
23.	039	Озеро Солоний Лиман	500	Дніпропетровська		-	
24.	040	Дебальцівське озеро	300	Дніпропетровська		-	
25.	041	Петропавлівський лиман	270	Дніпропетровська		-	
26.	044	Долина р. Мжа	5000	Харківська		-	
27.	045	Озеро Лиман	4730	Харківська		-	
28.	051	Долина р. Латориця, м. Чоп	7000	Закарпатська		-	
29.	055	Риборозплідні стави, с. Кукільники	1 000	Івано-Франківська		-	

№ №	ІВА територія				ВБУ міжнародного значення		
	Код	Назва	Площа (га)	Область	Код	Назва	Площа (га)
30.	056	Бурштинське водосховище	1600	Івано-Франківська	2393	Бурштинське водосховище	1260
31.	057	Долина р. Дністер, сс. Старий Мартинів, Маринопіль	3000	Івано-Франківська	2388	Річка Дністер	820
32.	058	Кливодинський заказник	50	Чернівецька		-	
33.	062	Долина р. Інгул	1000	Миколаївська		-	
34.	063	Кінбурський півострів	4000	Миколаївська		-	
35.	064	Дельта р. Дніпро	26000	Херсонська	767	Дельта Дніпра	26000
36.	065	Ягорлицька та Тендрівська затоки	72000	Херсонська Миколаївська	116	Ягорлицька затока	34000
					768	Тендрівська затока	38000
37.	066	Каховське водосховище (Козацькі острови)	1000	Херсонська		-	
38.	067	Каркінітська та Джарилгацька затоки	87000	Херсонська АР Крим	114	Каркінітська та Джарилгацька затоки	87000
39.	068	Біосферний заповідник Асканія-Нова	33307	Херсонська	1397	Великий Чапельський під	2359
40.	069	Сиваш	245000	Херсонська АР Крим	115	Центральний Сиваш	80000
					769	Східний Сиваш	165000
41.	070	Утлюцький лиман	75200	Запорізька		-	
42.	071	Молочний лиман	22450	Запорізька	770	Молочний лиман	22400
43.	072	Долина р. Молочна	3800	Запорізька		-	
44.	073	Обитічна коса	2000	Запорізька	771	Обитічна коса та Обитічна затока	7200
45.	074	Долина р. Сланчик	400	Донецька		-	
46.	076	Білосарайська коса	4000	Донецька	773	Білосарайська коса та Білосарайська затока	2000
47.	077	Бердянська коса	1800	Запорізька	772	Гирло річки Берди, Бердянська затока та Бердянська коса	1800
48.	078	Крива коса	2500	Донецька	774	Крива затока та Крива коса	1400
49.	080	Озеро Кагул	10500	Одеська		-	
50.	081	Озера Кугурлуй та Каргал	19200	Одеська	760	Озеро Кугурлуй	6500
					761	Озеро Каргал	500
51.	082	Річище р. Дунай	25000	Одеська		-	
52.	083	Озеро Китай	5000	Одеська		-	
53.	084	Стенцівсько-Жебріанівські плавні	42000	Одеська	113	Кілійське гирло	32800
54.	085	Озеро Сасик	22800	Одеська	762	Озеро Сасик	21000
55.	086	Джантшейське озеро	1000	Одеська	763	Система озер Шагани-Алібей-Бурнас	19000
56.	087	Система озер Шагани-Алібей-Бурнас	19200	Одеська	763	Система озер Шагани-Алібей-Бурнас	19000

№ №	ІВА територія				ВБУ міжнародного значення		
	Код	Назва	Площа (га)	Область	Код	Назва	Площа (га)
57.	088	Острів Зміїний	17	Одеська		-	
58.	089	Будацький лиман	2700	Одеська		-	
59.	090	Куяльницький лиман	7000	Одеська		-	
60.	091	Дельта р. Дністер	27600	Одеська	764	Межиріччя Дністра- Турунчука	10000
					765	Північна частина Дністровського лиману	20000
61.	092	Тилігульський лиман	11000	Одеська	766	Тилігульський лиман	26000
62.	093	Мис Урет	9600	АР Крим		-	
63.	094	Тарханкутський півострів	4200	АР Крим		-	
64.	097	Мис Март'ян	240	АР Крим		-	
65.	099	Карадазький природний заповідник	2855	АР Крим	1394	Аквально- скельний комплекс мису Карадагу	224
66.	100	Мис Казантип, озеро Акташ, Астанінська заплава	4800	АР Крим	1393	Аквально- скельний комплекс мису Казантип	251
67.	101	Озеро Узунларське, мис Опук	9600	АР Крим	1395	Аквально- прибережний комплекс мису Опук	775
68.	102	Багерове	20510	АР Крим		-	
69.	103	Долина р. Снивода	1000	Вінницька		-	
70.	105	Долина р. Стир (с. Лучиці)	2400	Волинська Рівненська		-	
71.	106	Велика Осокорівка	2000	Дніпропетровсь ка		-	
72.	107	Булахівський лиман	300	Дніпропетровсь ка		-	
73.	108	Цибульківські озера	1000	Дніпропетровсь ка		-	
74.	109	Карачунівське водосховище	1300	Дніпропетровсь ка		-	
75.	110	Мішурин Ріг	2400	Дніпропетровсь ка		-	
76.	111	Долина р. Уж	16300	Житомирська Київська		-	
77.	113	Долина р. Гайчур	24000	Запорізька		-	
78.	114	Каховське водосховище (с. Василівка)	25000	Запорізька	2282	Архіпелаг Великі і Малі Кучугури	7740
					2273	Заплава Сім маяків	2140
79.	116	Гирло р. Конка	7800	Запорізька		-	
80.	117	Гирло р. Обитічна	800	Запорізька		-	
81.	121	Березанський лиман та став Солонець Тузли	11600	Миколаївська		-	
82.	122	Хаджибейський лиман	5000	Одеська		-	
83.	123	Дніпродзержинське	4000	Полтавська		-	

№ №	ІВА територія				ВБУ міжнародного значення		
	Код	Назва	Площа (га)	Область	Код	Назва	Площа (га)
		водосховище					
84.	124	Мазепин яр	2000	Полтавська		-	
85.	127	Рибне господарство “Заложниця”	800	Тернопільська		-	
86.	129	Каховське водосховище (с. Каїри)	16000	Херсонська		-	
87.	130	Каховське водосховище (с. Княже-Григорівка)	3200	Херсонська		-	
88.	132	Липівський орнітологічний заказник	4500	Черкаська		-	
89.	133	Заказник “Сосинський”	1500	Чернігівська		-	
90.	135	Чауда	56000	АР Крим		-	
91.	136	Озера Айгул та Карлеут	20000	АР Крим		-	

Таблиця 3.4 Перелік ІВА територій, які повністю охороняються у складі ПЗФ

№	Код	ІВА територія			Об'єкт ПЗФ	
		Назва	Площа (га)	Область	Назва	Площа (га)
1.	001	Шацькі озера	32850	Волинська	Шацький національний природний парк	32515
2.	002	Долина р. Західний Буг	1450	Волинська	Загальнозоологічний заказник місцевого значення «Буг»	3556,6
3.	004	Долина р. Турія	7000	Волинська	Гідрологічний заказник місцевого значення «Турський»	3940
					Гідрологічний заказник місцевого значення «Озеро Сошичне»	16
					Гідрологічний заказник місцевого значення «Озеро Карасине»	29
					Ботанічний заказник місцевого значення «Мочурівський»	5,1
					Ботанічний заказник місцевого значення «Нуйнівський»	6,7
					Ботанічний заказник місцевого значення «Підрічанський»	22,6
					Ботанічний заказник місцевого значення «Вутвицький»	50
					Ландшафтний заказник місцевого значення «Свято-Бузаківський»	2704,9
					4.	005
Лісовий заказник місцевого значення «Дольський»	73,6					
Лісовий заказник місцевого значення «Білоозерський2»	276,5					
Гідрологічний заказник місцевого значення «Великоглушанський»	360					
Гідрологічний заказник місцевого значення «Ветлівський»	600					
Гідрологічний заказник місцевого значення «Гірківський»	400					
Гідрологічний заказник місцевого значення «Бірківський»	850					
Гідрологічний заказник місцевого значення «Прип'ятський-1»	340					
Гідрологічний заказник	220					

№	Код	ІВА територія			Об'єкт ПЗФ	
		Назва	Площа (га)	Область	Назва	Площа (га)
					місцевого значення «Прип'ятський-2»	
					Гідрологічний заказник місцевого значення «Прип'ятський-3»	320
					Гідрологічний заказник місцевого значення «Річицький»	1046,8
					Гідрологічний заказник місцевого значення «Щедрогірський»	700
					Гідрологічний заказник місцевого значення «Залухівський»	839,4
5.	006	Черемське болото	3000	Волинська	Черемський природний заповідник, до складу якого входять:	2975,7
					Ботанічний заказник загальнодержавного значення «Черемський»	903
					Орнітологічний заказник місцевого значення «Урочище Сузанка»	13
					Загальнозоологічний заказник місцевого значення «Карасинський»	225,00
6.	008	Болото Сира Погоня	12718	Рівненська	Рівненський природний заповідник	42288,7
7.	009	Поліський природний заповідник	20104	Житомирська	Поліський природний заповідник	20104
8.	015	Київське водосховище	102400	Київська, Чернігівська	Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник	226964,7
					Загальнозоологічний заказник загальнодержавного значення «Чорнобильський спеціальний»	48870
					Міжрічинський регіональний ландшафтний парк	102472,95
9.	027	Микулинецькі стави	1550	Вінницька	Орнітологічний заказник місцевого значення «Микулинецький»	348
					Загальнозоологічний заказник загальнодержавного значення «Згарський»	3018,7
10.	028	Канівський природний заповідник	2027	Черкаська	Канівський природний заповідник	2027
11.	030	Болото Червоне	10000	Полтавська	Нижньосульський, національний природний	18635,11

№	Код	ІВА територія			Об'єкт ПЗФ	
		Назва	Площа (га)	Область	Назва	Площа (га)
					парк до складу якого входять:	
					Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Великоселецький»	1000
					Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Плехівський»	500
					Гідрологічний заказник місцевого значення «Оржицький»	195
					Ландшафтний заказник місцевого значення «Онишківський»	655
12.	033	Бодаківське болото	1500	Полтавська	Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Христанівський»	1705,2
13.	036	Дніпровсько-Орільський природний заповідник	3766	Дніпропетровська	Дніпровсько-Орільський природний заповідник	3766
14.	039	Озеро Солоний Лиман	500	Дніпропетровська	Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Солоний лиман»	341
15.	040	Дебальцівське озеро	300	Дніпропетровська	Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Дебальцевські лимани»	429,3
16.	041	Петропавлівський лиман	270	Дніпропетровська	Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Петропавлівські лимани», до складу якого входить:	4193
					Орнітологічний заказник місцевого значення «Заплава р. Самара»	270
17.	051	Долина р. Латориця, м. Чоп	7000	Закарпатська	Притисянський регіональний ландшафтний парк, до складу якого входить:	10330,66
					Загальнозоологічний заказник загальнодержавного значення «Великодобронський»	1736
18.	055	Риборозплідні стави, с. Кукільники	1000	Івано-Франківська	Галицький національний природний парк	14684,8
19.	056	Бурштинське водосховище	1600	Івано-Франківська	Галицький національний природний парк	14684,8
20.	057	Долина р. Дністер, сс. Старий	3000	Івано-Франківська	Галицький національний природний парк	14684,8

№	Код	ІВА територія			Об'єкт ПЗФ	
		Назва	Площа (га)	Область	Назва	Площа (га)
		Мартинів, Маринопіль				
21.	058	Кліводинський заказник	50	Чернівецька	Орнітологічний заказник місцевого значення «Кліводинський»	50
22.	062	Долина р. Інгул	1000	Миколаївська	Ландшафтний заказник місцевого значення «Христофорівські плавні»	1094,82
23.	063	Кінбурський півострів	4000	Миколаївська	Національний природний парк «Білобережжя Святослава», до складу якого входить:	35223,15
					Регіональний ландшафтний парк «Кінбурська коса»	17890
24.	065	Ягорлицька та Тендрівська затоки	72000	Херсонська, Миколаївська	Чорноморський біосферний заповідник, до складу якого входить:	109254,80
					Орнітологічний заказник загальнодержавного значення «Ягорлицький»	30300
25.	066	Каховське водосховище (Козацькі острови)	1000	Херсонська	Нижньодніпровський національний природний парк	80177,8
26.	068	Біосферний заповідник Асканія-Нова	33307	Херсонська	Біосферний заповідник «Асканія-Нова»	33307
27.	071	Молочний лиман	22450	Запорізька	Приазовський національний природний парк, до складу якого входять:	78126,92
					Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Коса Федотова»	1910
					Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Сивашик»	2800
					Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Заплава р.Берда»	1416,9
					Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Молочний лиман»	19000
					Комплексна пам'ятка природи загальнодержавного значення «Верхів'я Утлюкського лиману»	280
					Орнітологічний заказник місцевого значення «Ташенакський под»	370,4
					Ландшафтний заказник місцевого значення «Степанівська коса»	200
					Ландшафтний заказник	800

№	Код	ІВА територія			Об'єкт ПЗФ	
		Назва	Площа (га)	Область	Назва	Площа (га)
					місцевого значення «Гирло р.Корсак»	
					Ландшафтний заказник місцевого значення «Оголовок Бердянської коси»	221
28.	072	Долина р. Молочна	3800	Запорізька	Приазовський національний природний парк	78126,92
29.	073	Обитічна коса	2000	Запорізька	Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Приморський»	113115
					Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Обитічна коса»	8863
30.	076	Білосарайська коса	4000	Донецька	Національний природний парк «Меотида», до складу якого входять:	20720,953
					Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Білосарайська коса»	1
					Орнітологічний заказник загальнодержавного значення «Сланчанські Бакаї»	956
					Орнітологічний заказник загальнодержавного значення «Приазовський чапельник»	289
						100
31.	077	Бердянська коса	1800	Запорізька	Національний природний парк «Приазовський», до складу якого входять:	78126,92
					Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Заплава річки Берда»	1416,9
					Ландшафтний заказник місцевого значення «Оголовок Бердянської коси»	221
					Комплексна пам'ятка природи місцевого значення «Малий та Великий Дзендики з архіпелагом Астапіха»	36
32.	078	Крива коса	2500	Донецька	Національний природний парк «Меотида», до складу якого входять:	20720,953
					Орнітологічний заказник загальнодержавного значення «Бакаї Кривої коси»	1
					Орнітологічний заказник місцевого значення	567,6
						468,7

№	Код	ІВА територія			Об'єкт ПЗФ	
		Назва	Площа (га)	Область	Назва	Площа (га)
					«Кривокіський лиман»	
					Зоологічна пам'ятка природи місцевого значення «Крива коса»	5
33.	082	Річище р. Дунай	25000	Одеська	Регіональний ландшафтний парк «Ізмаїльські острови»	1300
34.	084	Стенцівсько-Жебріянівські плавні	42000	Одеська	Дунайський біосферний заповідник	50252,9
35.	086	Джантшейське озеро	1000	Одеська	Національний природний парк «Тузловські лимани»	27865
36.	087	Система озер Шагани-Алібей-Бурнас	19200	Одеська	Національний природний парк «Тузловські лимани»	27865
37.	088	Острів Зміїний	17	Одеська	Загальнозоологічний заказник загальнодержавного значення «Острів Зміїний»	232
38.	092	Тилігульський лиман	11000	Одеська, Миколаївська	Тилігульський регіональний ландшафтний парк (Одеська обл.), до складу якого входять:	13954
					Орнітологічний заказник загальнодержавного значення «Коса Стрілка»	394
					Ботанічний заказник місцевого значення «Калинівський»	92
					Орнітологічний заказник місцевого значення «Тилігульський пересип»	390
					Ландшафтний заказник місцевого значення «Новомиколаївський»	315
					Ландшафтний заказник місцевого значення «Каїрівський»	150
					Тилігульський регіональний ландшафтний парк (Миколаївська обл.), до складу якого входить:	8195,4
					Орнітологічний заказник місцевого значення «Пониззя Тилігульського лиману»	120
39.	093	Мис Урет	9600	АР Крим	Національний природний парк «Чарівна гавань»	6270
40.	094	Тарханкутський півострів	4200	АР Крим	Національний природний парк «Чарівна гавань», до складу якого входять:	6270
					Заповідне урочище місцевого значення «Балка «Великий Кастель»	20
					Регіональний ландшафтний	260

№	Код	ІВА територія			Об'єкт ПЗФ	
		Назва	Площа (га)	Область	Назва	Площа (га)
					парк «Атлеш»	
					Ландшафтний заказник місцевого значення «Джангульське зсувне узбережжя»	100
41.	097	Мис Мартьян	240	АР Крим	Природний заповідник «Мис Мартьян»	240
42.	099	Карадазький природний заповідник	2855	АР Крим	Карадазький природний заповідник	2855
43.	102	Багерове	20510	АР Крим	Регіональний ландшафтний парк «Караларський», до складу якого входить:	60806
					Ландшафтний заказник місцевого значення «Караларський»	5900
44.	103	Долина р. Снивода	1000	Вінницька	Гідрологічний заказник місцевого значення «Снивода»	827,66
45.	106	Велика Осокорівка	2000	Дніпропетровська	Іхтіологічний заказник місцевого значення «Балка Велика Осокорівка»	2000
46.	110	Мішурич Ріг	2400	Дніпропетровська	Ландшафтний заказник місцевого значення «Мости»	2330
47.	114	Каховське водосховище (с. Василівка)	25000	Запорізька	Національний природний парк «Великий Луг», до складу якого входять:	16756
					Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Крутосхили Каховського водосховища»	522,2
					Орнітологічний заказник загальнодержавного значення «Великі і Малі кучугури»	400
					Регіональний ландшафтний парк «Панай»	1025
48.	123	Дніпродзержинське водосховище	4000	Полтавська	Регіональний ландшафтний парк «Нижньоворсклянський», до складу якого входить:	23200
					Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Лучківський»	1620
49.	129	Каховське водосховище (с. Каїри)	16000	Херсонська	Ландшафтний заказник місцевого значення «Каїрська балка»	665
50.	132	Липівський орнітологічний заказник	4500	Черкаська	Орнітологічний заказник загальнодержавного значення «Липівський»	4631
51.	133	Заказник «Сосинський»	1500	Чернігівська	Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Сосинський»	406

Таблиця 3.5 Перелік ІВА територій, які частково охороняються у складі ПЗФ

№	ІВА територія			Область	Об'єкт ПЗФ	Площа (га)
	Код	Назва	Площа (га)		Назва	
1.	007	Долина р.Стохід	17800	Волинська	Національний природний парк Прип'ять-Стохід	309315,5
					Ландшафтний заказник загальнодержавного значення Стохід	4420
					Ландшафтний заказник місцевого значення Стохід	1572
					Гідрологічний заказник місцевого значення Гулівський	401
					Гідрологічний заказник місцевого значення Седлищенський	350
2.	012	Коростишівське лісомисливське господарство	44130	Житомирська	Гідрологічний заказник місцевого значення Галове болото	92,5
					Загальнозоологічний заказник місцевого значення Боброве болото	56
					Ботанічний заказник місцевого значення Конвалія	72,2
3.	025	Долина р. Іква	83500	Хмельницька	Гідрологічний заказник місцевого значення Христосівський	147
					Ландшафтний заказник місцевого значення Теліженецький	115,2
4.	029	Долина р. Удай	30000	Полтавська	Національний природний парк Пирятинський, до складу якого входять:	12028,42
					Ландшафтний заказник загальнодержавного значення Дейманівський	622,7
					Гідрологічний заказник загальнодержавного значення Куквинський	300
					Гідрологічний заказник місцевого значення Крутий берег	50
					Загальнозоологічний заказник місцевого значення Леяківський	746
					Гідрологічний заказник місцевого значення Харківецький	540,2
					Гідрологічний заказник місцевого значення Гурбинський	400
					Гідрологічний заказник місцевого значення Сасинівський	150
					Гідрологічний заказник місцевого значення Березовудський	150
Гідрологічний заказник	150					

№	ІВА територія			Об'єкт ПЗФ	Площа (га)	
	Код	Назва	Площа (га)			Область
				Чернігівська	місцевого значення Давидівський	
					Заповідне урочище Куквин	562,2
					Ландшафтний заказник місцевого значення Острів Масальський	47
					Ландшафтний заказник загальнодержавного значення Червонобережжя	805
					Гідрологічний заказник місцевого значення Сага	38
					Гідрологічний заказник місцевого значення Кут	36
					Гідрологічний заказник місцевого значення Полівщина	535
					Гідрологічний заказник Ряшківський	425
5.	031	Сульська затока	27440	Черкаська, Полтавська	Нижньосульський національний природний парк, до складу якого входять:	18635,11
					Ландшафтний заказник загальнодержавного значення Сулинський	7871,3
					Гідрологічний заказник загальнодержавного значення Солоне	400
					Гідрологічний заказник загальнодержавного значення Rogoziv kutoch	1600
					Орнітологічний заказник загальнодержавного значення Святилівський	139,2
6.	037	Долина р. Оріль	12000	Дніпропетровська Харківська	Ландшафтний заказник загальнодержавного значення Приорільський	8377
					Орнітологічний заказник місцевого значення Займанський	157
					Гідрологічний заказник місцевого значення Орільський	196
7.	038	Самарський ліс	19920	Дніпропетровська	20 пам'яток природи	
					Орнітологічний заказник місцевого значення Василівська колонія сірих чапель	144
8.	064	Дельта р. Дніпро	26000	Херсонська	Лісовий заказник загальнодержавного значення Бакайський	420
					Загальнозоологічний заказник місцевого значення Бакайський жолоб	1680
					Ландшафтний заказник місцевого значення Боброве озеро	50
9.	067	Каркінітська та Джарилгацька	87000	Херсонська АР Крим	Джарилгацький національний природний парк	10000

№	ІВА територія			Об'єкт ПЗФ	Площа (га)	
	Код	Назва	Площа (га)			Область
		затоки			Кримський природний заповідник (філія "Лебедині острови")	9612
					Орнітологічний заказник загальнодержавного значення Каркінітський	27646
					Ботанічний заказник загальнодержавного значення Мале філофорне поле	38500
					Регіональний ландшафтний парк Бакальська коса	1520
10.	069	Сиваш	245000	Херсонська АР Крим	Азово-Сиваський національний природний парк	52154
					Ботанічний заказник загальнодержавного значення Арабатський	600
					Ботанічний заказник місцевого значення Присиваський	998,2
					Гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення Аквальний комплекс Арабатської стрілки	150
11.	070	Утлюцький лиман	75200	Запорізька	Приазовський національний природний парк	78126,92
					Комплексна пам'ятка природи загальнодержавного значення Верхів'я Утлюцького лиману	280
12.	085	Озеро Сасик	22800	Одеська	Дунайський біосферний заповідник (увійшли верхів'я оз.Сасик)	50252,9
13.	091	Дельта р. Дністер	27600	Одеська	Нижньодністровський національний природний парк, до складу якого входять:	21311,1
					Заповідне урочище Дністровські плавні	7620
					Ландшафтний заказник місцевого значення Лиманський	65
14.	100	Мис Казантип, озеро Акташ, Астанінська заплава	4800	АР Крим	Казантипський природний заповідник	450
					Орнітологічний заказник загальнодержавного значення Астанінські заплави	50
15.	101	Озеро Узунларське, мис Опук	9600	АР Крим	Опукський природний заповідник	1592,3
16.	107	Булахівський лиман	300	Дніпропетровська	Орнітологічний заказник загальнодержавного значення Булахівський лиман	100
17.	108	Цибульківські озера	1000	Дніпропетровська	Ландшафтний заказник місцевого значення Ревущине	
18.	111	Долина р. Уж	16300	Житомирська Київська	Природний заповідник Древянський	30872,84
19.	121	Березанський лиман та став Солонець Тузли	11600	Миколаївська	Національний природний парк Білобережжя Святослава, до складу якого входить:	35223,15
					Гідрологічний заказник місцевого значення Солоне	375

№	ІВА територія				Об'єкт ПЗФ	Площа (га)
	Код	Назва	Площа (га)	Область	Назва	
					озеро	
20.	135	Чауда	56000	АР Крим	Геологічна пам'ятка природи загальнодержавного значення Сопка Джау-Тепе	
					Геологічна пам'ятка природи місцевого значення Мис Чауда	
					Гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення Прибережний аквальний комплекс у м. Чауда	

Таблиця 3.6 Перелік ІВА територій, які не охороняються у складі ПЗФ

№№	ІВА територія				Об'єкт ПЗФ	
	Код	Назва	Площа (га)	Область	Назва	Площа (га)
1.	018	Канівське водосховище	200	Київська	-	
2.	022	Коротченківські луки	10000	Сумська, Чернігівська	-	
3.	044	Долина р. Мжа	5000	Харківська	-	
4.	045	Озеро Лиман	4730	Харківська	-	
5.	074	Долина р. Єланчик	400	Донецька	-	
6.	080	Озеро Кагул	10500	Одеська	-	
7.	081	Озера Кугурлуй та Картал	19200	Одеська	-	
8.	083	Озеро Китай	5000	Одеська	-	
9.	089	Будацький лиман	2700	Одеська	-	
10.	090	Куяльницький лиман	7000	Одеська	-	
11.	105	Долина р. Стир (с. Лучиці)	2400	Волинська, Рівненська		
12.	109	Карачунівське водосховище	1300	Дніпропетровська	-	
13.	113	Долина р. Гайчур	24000	Запорізька		
14.	116	Гирло р. Конка	7800	Запорізька	-	
15.	117	Гирло р. Обитічна	800	Запорізька	-	
16.	122	Хаджибейський лиман	5000	Одеська		
17.	124	Мазепин яр	2000	Полтавська	-	
18.	127	Рибне господарство «Заложниці»	800	Тернопільська	-	
19.	130	Каховське водосховище (с. Княже-Григорівка)	3200	Херсонська	-	
20.	136	Озера Айгул та Карлеут	20000	АР Крим	-	

4 Перелік перспективних територій для заповідання

Переліки складено за результатами вище означеного аналізу покриття ІВА територій природоохоронними територіями міжнародного значення (території Смарагдової мережі (табл. 3.2), території водно-болотних угідь (табл. 3.3)) та існуючої мережі територій та об'єктів ПЗФ (табл. 3.4).

До перспективних територій включені території двох типів: території, що пропонуються для створення в складі ПЗФ України та території, які потребують додаткового обстеження щодо майбутнього заповідання.

4.1 Місця для створення територій природно-заповідного фонду

До цього типу територій запропоновано ІВА території, які не охороняються у складі існуючої мережі ПЗФ (табл. 4.1, рис.4.1) та території, які частково охороняються в ньому (табл. 4.2., рис.4.2).

4.1.1 Місця, важливі для мігруючих видів птахів (які не охороняються у складі ПЗФ)

Запропоновані місця можливо використати як території для створення окремих самостійних об'єктів природно-заповідного фонду (табл. 4.1, рис.4.1)

**Таблиця 4.1 Перелік місць, важливих для мігруючих видів птахів
(ІВА території, які не охороняються у складі ПЗФ)**

№№	Код ІВА	Назва території (ІВА територія)	Місцезнаходження	Орієнтовна площа (га)	Опис території
1.	018	Канівське водосховище	Київська обл., Обухівський р-н, біля с. Трипілля	5176	Ділянка Канівського водосховища розташована у місці скиду теплої води Трипільської ТЕС. Завдяки цьому частина водосховища не замерзає. Місце зимівлі водоплавних, коловодних та хижих видів птахів.
2.	022	Коротченківські луки	Сумська обл., Шосткинський р-н, біля с. Пирогівка, с.Коротченкове, с.Погребки, с. Івот Чернігівська обл., Новгород-Сіверський р-н, біля с. Путивськ, с.Араповичі, с.Дробишів, с.Чулатів,	4340	Острів, утворений старим та новим руслами р. Десна біля гирла р. Івотка. Долина широка, береги пологі, піщані. Річище звивисте. Заплава заболочена, багато проток, стариць та озер. Рельєф долини гривисто-рівнинний. Низини затоплюються водою під час повені. Озера та стариці мають розвинуту водно-болотну рослинність та оточені чагарниками. Решта поверхні

№№	Код ІВА	Назва території (ІВА територія)	Місцезнаходження	Орієнтовна площа (га)	Опис території
			с.Комань		зайнята вологими луками.
3.	044	Долина р. Мжа	Харківська обл., Харківський р-н: околиці м. Мерефа, с.Селекційне; Зміївський р-н: околиці с.Кравцове, с.Тимченки, с.Миргороди, с.Соколове, с.Артюхівка, с.Пролетарське, с.Чемужівка, м.Зміїв	2789	Ділянка долини р. Мжа. Луки займають 20-30% заплави. Є численні рогозово-очеретові, вільхово-осокові та осокові болота (50–60%). Зустрічаються ділянки верболозу. Береги низькі, місцями заболочені. Багато озер та стариць. У притерасних пониженнях зустрічаються залишки заплавної лісу, де домінують вільха, осика, береза. Є ділянки мішаного лісу з сосни, берези, дубу, осики з добре розвинутим підліском. У мішаному лісі зустрічаються сфагнові та трав'янисто-сфагнові болота.
4.	045	Озеро Лиман	Харківська обл., Зміївський р-н., біля сел. Слобожанське, сел. Донець, с. Лиман	3233	Лиманська система озер долини р. Сіверський Донець. Складається з кількох озер різного розміру та ступеню розвитку водно-болотяної рослинності. До складу системи входять гіпново-осокове болото Сухий Лиман, очеретяне болото Комишувате, озера Світличне, Лиман та урочище Горіла Долина. Озера оточені переважно засоленими луками. Іноді трапляються зарості чагарників. Після спорудження Зміївської ТЕС озеро Лиман використовується як став-охолоджувач, тому не замерзає взимку.
5.	074	Долина р. Єланчик	Донецька обл., Новоазовський р-н, біля м. Новоазовськ	77	Заболочена гирлова зона степової річки Грузький Єланчик на узбережжі Азовського моря. Слабохвиляста рівнина, в пониженнях утворюються мілководні озера з заростями очерету. Домінує лучна рослинність.
6.	080	Озеро Кагул	Одеська обл., Ренійський р-н, біля м. Рені, с. Лиманське, с.Нагірне, с. Орлівка	10028	Кагул – придунайське озеро, що прилягає до пониження Дунаю. Ділянка між озером та Дунаєм осушена та перетворена на сільгоспугіддя. Протоками сполучається з Дунаєм та о. Картал. Від заплави Дунаю відокремлене дамбою, має режим водосховища. Північні береги високі, розчленовані балками, південні – низькі,

№№	Код ІВА	Назва території (ІВА територія)	Місцезнаходження	Орієнтовна площа (га)	Опис території
					заболочені. В озеро впадає р. Кагул. Серед водно-болотяної рослинності домінують очерет та рогіз вузьколистий. Під час сезонних міграцій територія має велике значення як місце зупинки на відпочинок та годівлю коловодних та водоплавних птахів. Їх загальна чисельність на озері іноді сягає 20 000 особин щоденно (серпень-жовтень).
7.	081	Озера Кугурлуй та Картал	Одеська обл., Ренійський р-н: біля с. Орлівка, с.Новосільське; Ізмаїльський р-н: біля с.Нова Некрасівка, , с.Ларжанка, с.Матроска	15081	Кугурлуй – заплавне озеро у пониззі р. Дунай. У північній частині протокою сполучається з озером Ялпуг. Від річища р. Дунай відокремлене дамбою, де споруджені шлюзовані канали. Береги низькі, заболочені, порослі очеретом та рогазом. Узимку замерзає. Картал – заплавне озеро в пониззі р. Дунай. Протоками сполучається з озерами Дервент, Кугурлуй та Кагул. Береги низькі, заболочені, порослі очеретом. Вздовж них споруджено дамби і озеро перетворене на водосховище. На мілководді поширені очерет, куга озерна, рогіз. Чисельність гніздуючих водоплавних та коловодних птахів сягає 30000 пар. Загальна чисельність водоплавних та коловодних птахів, що одночасно перебувають у межах території під час міграції, сягає 70 000 особин щоденно (серпень – жовтень).
8.	083	Озеро Китай	Одеська обл., Ізмаїльський р-н: біля с. Муравлівка, с. Комишівка; Кілійський р-н: біля с. Старі Трояни, с.Фурманівка, с.Приозерне, с.Червоний Яр, с.Василівка	6288	Китай – придунайське озеро, яке прилягає до пониззя Дунаю. Ділянка між озером та Дунаєм осушена та перетворена на рисові чеки. Від заплави Дунаю відокремлене дамбою, має режим водосховища. Береги, крім південних, підвищені. Впадають річки Киргиж-Китай та Аліяга. Прибережна водно-болотяна рослинність поширена, головним чином, у південній та північній частинах озера. Домінують очерет та рогіз.

№№	Код ІВА	Назва території (ІВА територія)	Місцезнаходження	Орієнтовна площа (га)	Опис території
9.	089	Будацький лиман	Одеська обл., Білгород- Дністровський р-н, біля с.Курортне, с.Приморське. с.Косівка, с.Чабанське, с.Сергіївка, с.Біленьке	3518	Будацький лиман від Чорного моря відокремлений низьким (1-3 м) та вузьким (100-130 м) піщано-черепашниковим пересипом, сполучений із морем каналом, з Дністровським лиманом – численними штучними протоками. Північні береги високі (25-30 м), розчленовані ярами. Подекуди зустрічаються піщані коси. Східна частина лиману опріснена та заросла очеретом.
10.	090	Куяльницький лиман	Одеська обл., біля м. Одеса, Біляївський р-н: біля с. Ільїнка, с.Ковалівка, с.Стара Еметівка; Іванівський р-н: біля с. Северинівка, Лиманський р-н: біля с. Красносілка	7170	Чорноморський лиман закритого типу. Нижня частина знаходиться в межах м. Одеса. Від моря відмежований піщано-черепашковим пересипом шириною до 2,5 км, висотою до 1–2 м. Довжина лиману 28 км, ширина до 2,3 км. У лиман впадає р.Великий Куяльник. Береги переважно високі (30–40 м), складаються з піщано-глинистих порід та вапняків.
11.	105	Долина р. Стир (с. Лучиці)	Волинська обл., Луцький р-н: біля с.Лучиці, с.Вербаїв, с.Лище Рівненська обл., Млинівський р-н: біля с.Топілля, с.Підлісці, с.Чекно, с.Яловиці,	1522	Ділянка заплави р.Стир з притокою р.Зеленка. Для ділянки характерні крутосхили, що чергуються з пологими схилами надзаплавної тераси. Домінують сухі луки з ділянками вологих лук та боліт. Поруч протікає р.Зеленка, перетворена на низку ставів. Береги ставів та озер заросли рогозом та очеретом. На луках переважає різнотравно-лучна рослинність.
12.	109	Карачунівське водосховище	Дніпропетровська обл., Криворізький р-н, біля с. Вільне, с. Вало́ве, с.Христофорівка	3626	Водосховище на р. Інгулець у гирлі р.Бокова та р.Боковенька. Водосховище складається з центрального великого плеса та трьох відрогів, що розташовані в гирлах річок. Береги в межах водосховища стрімкі – до 4 м. У відрогах – пологі та часто заболочені. Є багато різних за розміром островів та заток. Зарості водно-болотяної рослинності приурочені до заток та мілководь. Тут домінують очерет та рогіз. Залишки лісу розташовані вздовж берегової лінії біля гирла р. Боковенька та у південній частині водосховища.

№№	Код ІВА	Назва території (ІВА територія)	Місцезнаходження	Орієнтовна площа (га)	Опис території
13.	113	Долина р. Гайчур	Запорізька обл., околиці с. Прилуки, с.Добропілля, с.Нове Запоріжжя, с.Радісне, с.Нечаївка, с.Остапівське	800	Ділянка долини р.Гайчур. Долина розташована на дні балки. У межах території є кілька невеликих струмків, що впадають у річку. Всі вони течуть по дну балок. У пониззях є залишки лісу. На схилах домінують сухі луки, іноді ділянки степу. На підвищеннях розташовані сільгоспугіддя.
14.	116	Гирло р. Конка	Запорізька обл., Запорізький р-н, біля с. Малокатеринівка, с.Григорів. с.Веселянка; Василівський р-н, біля с.Приморське	1693	Ділянка долини р. Дніпро та річища в місці впадіння р.Конка. Територія включає частину Каховського водосховища з численними островами та розвинутими заростями водно- болотяної рослинності та гирло р. Конка. В межах території зустрічаються ділянки широколистяного та заболоченого вільхового лісу. Серед заростей водно-болотяної рослинності домінують рогіз та очерет, у лісі _ вільха, тополя, верба. Длина р. Конка розташована у балці. Схили являють собою залишки сухих лук та ділянок степу. Є ділянки з лісонасадженнями, де домінують горобина, маслинка. Уздовж русла розташована система ставів. Зарості водно-болотяної рослинності утворюють на деяких ставах смугу довкола берегової лінії завширшки 25–50 м.
15.	117	Гирло р. Обитічна	Запорізька обл., Приморський р-н, біля с. Преслав, сел.Набережне, с.Комишуватка, сел.Подспор'є	1430	Гирлова частина р.Обитічна та р.Солона на узбережжі Азовського моря. Ділянка річкової долини з добре розвиненими заростями очерету. На суходолі домінують лучна рослинність та сільгоспугіддя.
16.	122	Хаджибейський лиман	Одеська обл., Біляївський р-н: біля с.Усатове, с.Нерубайське, с.Велика Балка, с.Холодна Балка, с.Алтестове, с.Паліївка, с.Маринівка, с.Нова Еметовка с.Берегове,	11478	Лиман утворився в дельтовій частині р. Малий Куяльник на узбережжі Чорного моря біля м. Одеса. Береги високі. На схилах збереглися ділянки штучних лісонасаджень, де домінує сосна з домішками широколистяних порід дерев. У верхній частині лиману є мілководдя з розвинутою водно-болотяною

№№	Код ІВА	Назва території (ІВА територія)	Місцезнаходження	Орієнтовна площа (га)	Опис території
			с.Чоботарівка, с.Черевичне, с.Протопопівка, с.Набережне, с. Котовка; Роздільнянський р-н: біля с.Болгарка, с.Єлизаветівка, с.Мале, с.Богнатове,с. Шеметове; Іванівський р-н: біля с.Блонське, с.Маслове, с.Жовте, с.Черняхівське		рослинністю. Лиман оточений сільгоспугіддями.
17.	124	Мазепин яр	Полтавська обл., Кобеляцький р-н, околиці с.Григоро- Бригадирівка	2490	Ділянка заплави р. Дніпро в межах Дніпродзержинського водосховища. Берегова лінія крутосхила, сильно почленована урвищами. На схилах балок збереглися ділянки степу. Крутосхили вкриті залишками природного лісу та лісовими насадженнями, де домінують акація, абрикос, дуб. Ділянки природного лісу являють собою заболочені вільшняки. Є озера та стариці з берегами порослими очеретом та рогазом. Довкола озер розташовані вологі луки.
18.	127	Рибне господарство “Заложниця”	Тернопільська обл., Зборівський р-н, біля с.Ратищі, с.Чистопади, с.Залізці, с.Ренів, с.Вертелка	1364	Ділянка долини р. Серет у її верхній частині. У заплаві річки утворена система різних за розміром риборозплідних ставків. Більшість із них укриті водно-болотяною рослинністю до 50%. Зарості формують суцільну смугу вздовж берегової лінії. Домінують очерет, рогіз, лепешняк, рдести. Стави оточені сільгоспугіддями.
19.	130	Каховське водосховище (с. Княже- Григорівка)	Херсонська обл., Великолепетиський р-н, біля с. Княже- Григорівка; Горностаївський р-н, біля с.Заводівка	717	Ділянка узбережжя Каховського водосховища. Береги високі, круті. Берегова лінія розчленована глибокою балкою, по дну якої тече струмок. Внаслідок затоплення частини балки під час заповнення водосховища утворилась затока. На берегових схилах є залишки байрачно-долинного лісу, де домінують верба, дуб, клен. Ділянки природного лісу межують із посадками сосни,

№№	Код ІВА	Назва території (ІВА територія)	Місцезнаходження	Орієнтовна площа (га)	Опис території
					акації, клена.
20.	136	Озера Айгул та Карлеут	АР Крим, Красноперекопський р-н, біля с. Богачівка, с.Красноармійське, с. Істочне; Джанкойський р-н, біля с. Томашівка	7172	Солоні озера Айгульське та Кирлеуцьке неподалік від Сивашу входять до системи Перекопських озер. Оточені засоленими луками, ділянками степу та сільгоспугіддями з лісопосадками. Є ділянки солончаків. Південні частини озер опріснені за рахунок води, що потрапляє до озер зі зрошувальних систем. Озера мають кілька островів. Береги урвисті, до 1,5 м.
Разом				89992	

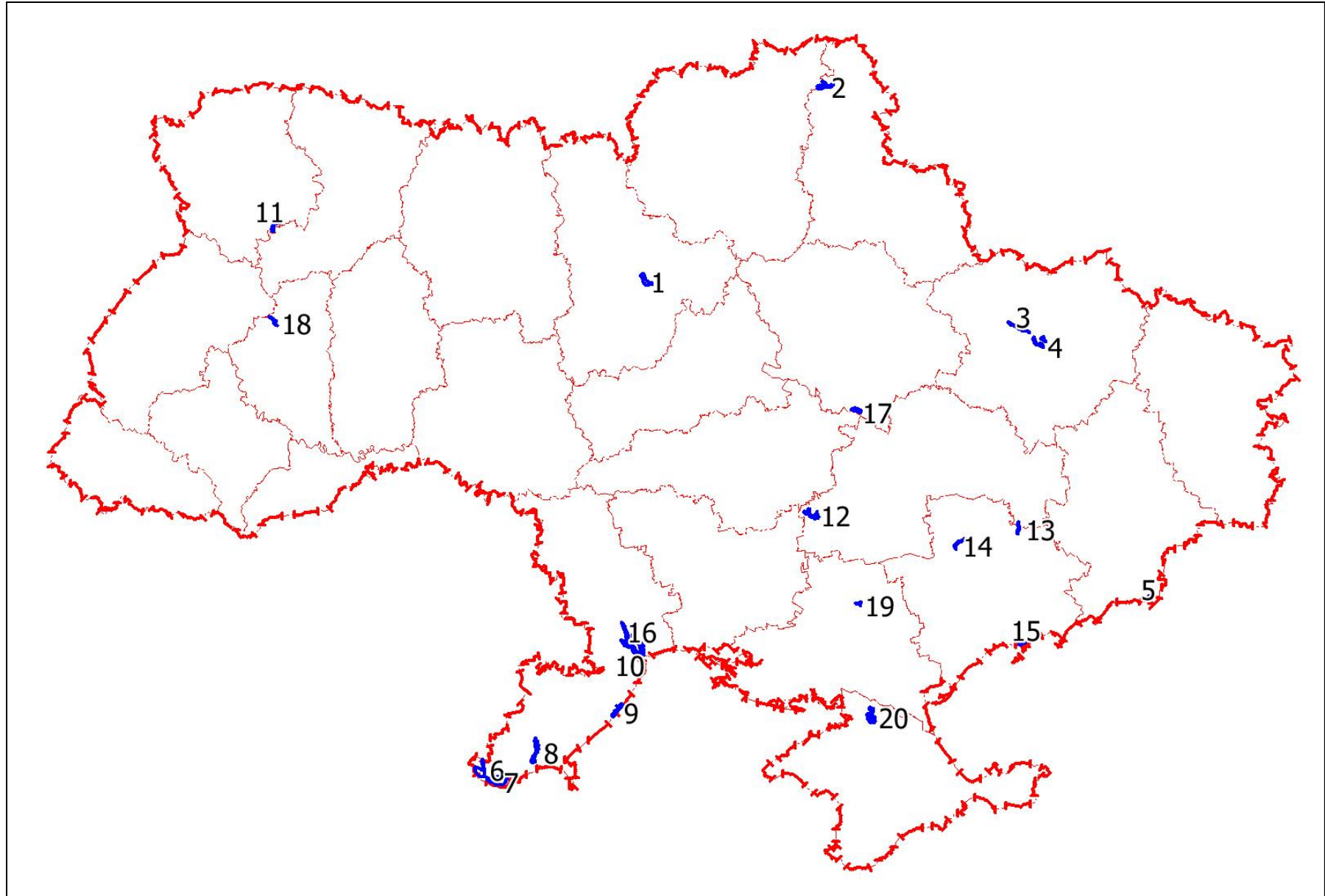

Рисунок 4.1 Перспективні території природно-заповідного фонду, місця важливі для мігруючих видів птахів (ІВА території, які не охороняються)

1. Канівське водосховище

ІВА	Координати		Область	Площа
018	50°08'N	30°48'E	Київська	5176 га

Критерії, яким відповідає територія:

Влі.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Водно-болотяні угіддя (100%, річка).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Водорегулювання (100%).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000111 «Канівське водосховище».

Опис території:

Ділянка Канівського водосховища біля м. Трипілля на р. Дніпро. Розташована у місці скиду теплої води теплової електростанції. Завдяки цьому частина водосховища не замерзає.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Гоголь <i>Vulpes vulpes</i>	0 – 300 ос.	W	Влі

Місце зимівлі крижня, черні морської, орлана-білохвоста, інших водоплавних та коловодних видів птахів. Кількість зимуючих птахів залежить від погодних умов, що склалися під час зимівлі, і коливається від 200 – 300 до 2 000 – 3 000 особин.

Літературне джерело:

Костюшин В., Михалевич І. Матеріали до зимового 94/95 рр. обліку птахів // Матеріали конференції, 7 – 9 квітня 1995 р., м. Ніжин. – Київ, 1996. – С. 302.

2. Коротченківські луки

ІВА	Координати		Область	Площа
022	51°56'N	33°23'E	Сумська, Чернігівська	4340 га

Критерії, яким відповідає територія:

A4i, A4i, B1i, B3.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Чагарники;

Трав'янисті угруповання (20%, заплавні луки);

Водно-болотяні угіддя (80%, річка, озера, стариці).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство.

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Розлякування птахів (B);

Повеневі явища (A).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000147 «Верхнє Подесіння».

Опис території:

Острів, утворений старим та новим руслами річки Десна біля гирла р. Івотка в межах Новгород-Сіверського району Чернігівської області та Шосткинського району Сумської області. Долина широка, береги пологі, піщані. Річище звивисте. Заплава заболочена, багато проток, стариць та озер. Рельєф долини гривисто-рівнинний. Низини затоплюються водою під час повені. Озера та стариці мають розвинуту водно-болотяну рослинність та оточені чагарниками, серед яких домінує шелюга. Решта поверхні зайнята вологими луками

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Лунь степовий <i>Circus macrourus</i>	1 – 2 пари	B	B2
Деркач <i>Crex crex</i>	200 – 250 пар	B	A1,
Баранець великий <i>Gallinago media</i>	6 – 20 пар	B	A1
Грицик великий <i>Limosa limosa</i>	60 – 120 пар	B	B2
Коловодник звичайний <i>Tringa totanus</i>	200 – 300 пар	B	B2
Мартин малий <i>Larus minutus</i>	150 – 570 пар	B	A4i, B1i,
Крячок білощокий <i>Chiidonias hybridus</i>	40 – 300 пар	B	B1i,
Кобилочка солов'їна <i>Locustella luscinioides</i>	80 – 120 пар	B	B3

Укладач: В. Афанасьєв

3. Долина р. Мжа

ІВА	Координати		Область	Площа
044	49°45'N	36°06'E	Харківська	2789 га

Критерії, яким відповідає територія:

A1, A4i, B1i, B3.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Ліс (10%, заболочений);

Трав'янисті угруповання (40%, вологі луки, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (42%, річка, озера, болота, зарості водно-болотяної рослинності);

Штучний ландшафт (8%, орні землі, лісові насадження, забудова).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство (60%);

Лісове господарство (10%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Перевипас (B);

Випалювання залишків водно-болотяної рослинності навесні (A);

Будівництво меліоративних споруд (дамб, каналів) (C);

Комерційна рубка лісу (B);

Сінокосіння (B);

Полювання (A).

Опис території:

Ділянка долини р. Мжа в межах Харківського та Зміївського районів Харківської області. Луки займають 20 – 30% заплави. Є численні рогозово-очеретяні, вільхово-осокові та осокові болота (50 – 60%). Зустрічаються ділянки верболозу. Береги низькі, місцями заболочені. Багато озер та стариць. У притерасних пониззях зустрічаються залишки заплавної лісу, де домінують вільха, осика, береза. Є ділянки мішаного лісу з сосни, берези, дуба, осики з добре розвинутим підліском. У мішаному лісі зустрічаються сфагнові та трав'янисто-мохові болота.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Бугай <i>Botaurus stellaris</i>	70 – 90 пар	B	B2
Бугайчик <i>Ixobrychus minutus</i>	150 – 170 пар	B	B2
Чепура велика <i>Egretta alba</i>	42 – 54 пари	B	A4i, B1i
Погонич звичайний <i>Porzana porzana</i>	70 – 80 пар	B	B3
Деркач <i>Crex crex</i>	120 – 140 самців	B	A1,
Баранець великий <i>Gallinago media</i>	15 – 25 пар	B	A1
Крячок чорний <i>Chlidonias niger</i>	60 – 90 пар	B	B2
Рибалочка звичайний <i>Alcedo atthis</i>	30 – 40 пар	B	B2
Кобилочка річкова <i>Locustella fluviatilis</i>	250 – 300 пар	B	B3
Кобилочка солов'їна <i>Locustella luscinioides</i>	1 500 – 1 700 пар	B	133
Очеретянка чагарникова <i>Acrocephalus palustris</i>	3 000 – 3 200 пар	B	B3
Очеретянка лучна <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	2 500 – 3 000 пар	B	B3
Очеретянка ставкова <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	3 500 – 4 000 пар	B	B3
Кропив'янка рябогруда <i>Sylvia nisoria</i>	800 – 900 пар	B	B3
Кропив'янка садова <i>Sylvia borin</i>	900 – 1 100 пар	B	B3

Укладачі: А. Надточій, М. Ручкін, В. Черніков

4. Озеро Лиман

ІВА	Координати		Область	Площа
045	49°35'N	36°30'E	Харківська	3233 га

Критерії, яким відповідає територія:

A1, B1i, , B3.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Ліс (5%, широколистяний, заболочений);

Чагарники (10%);

Трав'янисті угруповання (12%, вологі луки, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (63%), річка, озеро, болото, зарості водно-болотяної рослинності);

Штучний ландшафт (10%>).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство (29%);

Рибне господарство (19%>);

Мисливське господарство (22%);

Не використовується (18%>);

Лісове господарство (5%>).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Перевипас (B);

Розлякування птахів (B);

Осушувальна меліорація (B);

Полювання (B).

Опис території:

Лиманська система озер долини р. Сіверський Донець у межах Зміївського району Харківської області. Складається з кількох озер різного розміру та ступеню розвитку водно-болотяної рослинності. До складу системи входять гіпново-осокове болото Сухий Лиман, очеретяне болото Комишувате, озера Світличне, Лиман та урочище Горіла Долина, що включає кілька малих за розміром озер, розташованих у долині р. Гнилиця. Озера оточені переважно засоленими луками. Іноді трапляються зарості чагарників. Після спорудження Зміївської ТЕС озеро Лиман використовується як став-охолоджу вач, тому не замерзає взимку.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Бугайчик <i>Ixobrychus minutus</i>	20 – 50 пар	B	B2
Гуска сіра <i>Anser anser</i>	100 – 450 пар	B	Bii
Гоголь <i>Vulpes clangula</i>	150 – 415 ос.	W	Bii
Погонич звичайний <i>Porzana porzana</i>	70 – 180 пар	B	B3
Деркач <i>Crex crex</i>	40 – 60 самців	B	A1
Сова болотяна <i>Asio flammeus</i>	3 – 5 пар	B	B2
Трав'янка лучна <i>Saxicola rubetra</i>	200 – 280 пар	B	B3
Кобилочка солов'їна <i>Locustella luscinioides</i>	70 – 110 пар	B	B3
Очеретянка лучна <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	430 – 550 пар	B	B3
Кропив'янка рябогруда <i>Sylvia nisoria</i>	80 – 100 пар	B	B3

Укладачі: Ю. Вергелес, М. Баник

5. Долина р. Єланчик

ІВА	Координати		Область	Площа
074	47°09'N	38°05'E	Донецька	77 га

Критерії, яким відповідає територія:

B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Трав'янисті угруповання (25%, вологі засолені луки, пасовиська); Водно-болотяні угіддя (75%>, болото, зарості водно-болотяної рослинності).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство (86%);

Лісове господарство (14%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяції птахів та екологічну цінність території:

Перевипас (B);

Розлякування птахів (B).

Опис території:

Заболочена гирлова зона степової річки Грузький Єланчик на узбережжі Азовського моря в межах Новоазовського району Донецької області. Слабохвиляста рівнина, в пониженнях утворюються мілководні озера з заростями очерету. Домінує лучна рослинність.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Пісочник морський <i>Charadrius alexandrinus</i>	40 пар	B	B2
Крячок річковий <i>Sterna hirundo</i>	1 000 – 1 200 пар	B	B1i

Укладач: В. Залєвський

6. Озеро Кагул

ІВА	Координати		Область	Площа
080	45°13'N	28°26'E	Одеська	10 028 га

Критерії, яким відповідає територія:

A1 A4iii.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Трав'янисті угруповання (4%, засолені луки, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (95%, річка, озеро, зарості водно-болотяної рослинності).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство (15%);

Рибне господарство (60%);

Мисливське господарство (15%);

Зони відпочинку (10%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Інтенсифікація ведення сільського господарства (А);

Риболовля (В);

Шторми (В);

Полювання (С).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000142 «Система Дунайських озер».

Опис території:

Кагул – придунайське озеро, що прилягає до пониззя Дунаю. Розташоване в межах Ренійського району Одеської області. Ділянка між озером та Дунаєм осушена та перетворена на сільгоспугіддя. Протоками сполучається з Дунаєм та о. Картал. Від заплави Дунаю відокремлене дамбою, має режим водосховища. Північні береги високі, розчленовані балками, південні – низькі, заболочені. В озеро впадає р. Кагул. Серед водно-болотяної рослинності домінують очерет та рогіз вузьколистий.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Баклан малий <i>Phalacrocorax pygmeus</i>	20 – 40 пар	В	A1
Бугайчик <i>Ixobrychus minutus</i>	60 – 80 пар	В	B2
Квак <i>Nycticorax nycticorax</i>	120 – 160 пар	В	B2
Чернь білоока <i>Aythya nyroca</i>	30 – 50 пар	В	A1

Під час сезонних міграцій територія має велике значення як місце зупинки на відпочинок та годівлю коловодних та водоплавних птахів. Їх загальна чисельність на озері іноді сягає 20 000 особин щоденно (серпень-жовтень).

Укладачі: О. Потапов, М. Жмуд

Літературні джерела:

Инвентаризация и кадастровая характеристика водно-болотных угодий юга Украины. / Черничко И. И., Сиохин В. Д. и др. – Мелитополь, 1993. – 93 с.

Русев И. Т., Гержик И. П., Васильков И. А., Павлов А. В., Потапов О. В., Корзюков А. И. Результаты учетов зимующих птиц в Северо-Западном Причерноморье // Матеріали конференції, 7–9 квітня 1995 р., м. Ніжин. – Київ, 1996. – С. 290 – 296.

7. Озера Кугурлуй та Картал

ІВА	Координати		Область	Площа
081	45°17'N	28°39'E	Одеська	15081 га

Критерії, яким відповідає територія:

A1, A4i, A4iii, B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Ліс (заплавний);

Водно-болотяні угіддя (94%, озеро, водно-болотяна рослинність);

Трав'янисті угруповання (5%), вологі луки, пасовиська).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство (10%);

Рибне господарство (78%);

Мисливське господарство (15%);

Зони відпочинку.

Чинники негативного впливу на сучасний етап популяцій птахів та екологічну цінність території:

Інтенсифікація ведення сільського господарства (А);

Зміна режиму землекористування (А);

Риболовля (А);

Будівництво меліоративних споруд (А);

Розлякування птахів (А);

Осушувальна меліорація (А).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000142 «Система Дунайських озер»,

Водно-болотне угіддя 760 «Озеро Кугурлуй»

Водно-болотне угіддя 761 «Озеро Картал»

Опис території:

Кугурлуй – заплавне озеро у Ренійському та Ізмаїльському районах Одеської області у пониззі р. Дунай. У північній частині протокою сполучається з озером Ялпуг. Від річища р. Дунай відокремлене дамбою, де споруджені шлюзовані канали. Береги низькі, заболочені, порослі очеретом та рогозом. Узимку замерзає.

Картал – заплавне озеро у Ренійському районі Одеської області, в пониззі р. Дунай. Протоками сполучається з озерами Дервент, Кугурлуй та Кагул. Береги низькі, заболочені, порослі очеретом. Вздовж них споруджено дамби і озеро перетворене на водосховище. На мілководді поширені очерет, куга озерна, рогоз.

Вили, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Пелікан кучерявий <i>Pelecanus crispus</i>	10 – 12 пар	B	A1
Баклан малий <i>Phalacrocorax pygmeus</i>	150 пар	B	A1, A4i, B1i
Баклан малий <i>Phalacrocorax pygmeus*</i>	10 – 60 ос.	W	A1
Бутайчнк <i>Ixobrychus minutus</i>	60 – 140 пар	B	B2
Квак <i>Nycticorax nycticorax</i>	100 – 1200 пар	B	B2
Коровайка <i>Plegadis falcinellus</i>	80 – 600 пар	B	A4i, B1i
Косар <i>Platylea leucorodia</i>	40 – 240 пар	B	A4i, B1i
Лебідь-шипун <i>Cygnus olor</i>	180 – 700 пар	B	B1i
Лебідь-шипун <i>Cygnus olor*</i>	540 ос.	W	B1i
Гуска білолоба велика <i>Anser albifrons</i>	20 000 ос.	W	A4i, B1i
Казарка червоногола <i>Branta ruficollis</i>	1 000 ос.	W	A1, A4i, B1i
Чернь білоока <i>Aythya niroca</i>	30 – 60 пар	B	A1, B1i
Мартин жовтоногий <i>Larus cachinnans</i>	700 пар	B	B1i
Крячок білощокий <i>Chlidonias hybridus</i>	2 000 – 3 800 пар	B	A4i, B1i

* – чисельність дана для двох озер – Ялпуг та Кугурлуй.

Чисельність гніздуючих водоплавних та коловодних птахів сягає 30000 пар. Загальна чисельність водоплавних та коловодних птахів, що одночасно перебувають у межах території під час міграції, сягає 70 000 особин щоденно (серпень – жовтень).

Укладачі: О. Потапов, М. Жмуд

8. Озеро Китай

ІВА	Координати		Область	Площа
083	45°35'N	29°12'E	Одеська	6288 га

Критерії, яким відповідає територія:

A4i, A4iii, B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Трав'янисті угруповання (7%, засолені луки, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (90%, озеро, зарості водно-болотяної рослинності).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство (10%);

Рибне господарство (55%);

Мисливське господарство (5%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Інтенсифікація ведення сільського господарства (С);

Риболовля (С);

Розлякування птахів (С);

Полювання (С).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000142 «Система Дунайських озер».

Опис території:

Китай – придунайське озеро, яке приляга до пониззя Дунаю. Розташоване в межах Ізмайльського та Кілійського районів Одеської області. Ділянка між озером та Дунаєм осушена та перетворена на рисові чеки. Від заплави Дунаю відокремлене дамбою, має режим водосховища. Береги, крім південних, підвищені. Впадають річки Киргиз-Китай та Аліяга. Прибережна водно-болотяна рослинність поширена, головним чином, у південній та північній частинах озера. Домінують очерет та рогіз.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Гуска білолоба велика <i>Anser albifrons</i>	20 000 ос.	W	A4i, B1i
Пелікан рожевий <i>Pelecanus onocrotalus</i>	500– 1500 ос.	N	A4i, B1i
Коровайка <i>Plegadis falcinellus</i>	150 – 400 пар	B, N	A4i, B1i
Косар <i>Platalea leucordia</i>	40 – 100 пар	B	B1i
Казарка червоновола <i>Branta ruficollis</i>	1 000 ос.	W	A1

Укладачі: О. Потапов, М. Жмуд

9. Будацький лиман

ІВА	Координати		Область	Площа
089	46° 00'N	30°15'E	Одеська	3518 га

Критерії, яким відповідає територія:

A4i, Bii.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Чагарники (17%);

Трав'янисті угруповання (засолені луки, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (67%, лиман, піщано-черепашикові пляжі, зарості водно-болотяної рослинності);

Море (10%, берегова лінія);

Штучний ландшафт (6%>, забудова).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство;

Рибне господарство;

Зона відпочинку (20%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяції птахів та екологічну цінність території:

Перевиас (С);

Риболовля (В);

Розлякування птахів (В);

Розширення площі забудови (А);

Шторми (С).

Опис території:

Будацький лиман розташований у Білгород-Дністровському районі Одеської області. Від Чорного моря відокремлений низьким (1-3 м) та вузьким (100-130 м) піщано-черепашиковим пересипом, сполучений із морем каналом, з Дністровським лиманом – численними штучними протоками. Північні береги високі (25-30 м), розчленовані ярами. Подекуди зустрічаються піщані коси. Східна частина лиману опріснена та заросла очеретом.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Чепура мала <i>Egretta garzetta</i>	350 – 400 пар	В	A4i, B1i
Лебідь-шнпун <i>Sygnus olor</i>	700 ос.	W	B1i
Мартин жовтоногий <i>Larus cachinnans</i>	1300 ос.	P	B1i

Літературні джерела:

Инвентаризация и кадастровая характеристика водно-болотных угодий юга Украины. / Черничко И. И., Сиохин В. Д. и др. – Мелитополь, 1993. – 93 с.

Русев И. Т., Гержик И. П., Васильков И. А., Павлов А. В., Потапов О. В., Корзюков А. И. Результаты учетов зимующих птиц в Северо-Западном Причерноморье // Матеріали конференції, 7 – 9 квітня 1995 р., м. Ніжин. – Київ, 1996. – С. 290 – 296.

10. Куяльницький лиман

ІВА	Координати		Область	Площа
090	46°41 'N	30°12 'E	Одеська	7170 га

Критерії, яким відповідає територія:

Влі, ВЗ.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Чагарники (10%);

Трав'янисті угруповання (10%, засолені луки);

Водно-болотяні угіддя (30%, лиман, річка, зарості водно-болотяної рослинності);

Штучний ландшафт (50%, лісові насадження, сильно трансформовані пасовиська, забудова).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство (50%>);

Лісове господарство (20%);

Забудова (10%);

Зона відпочинку.

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяції птахів та екологічну цінність території:

Зміна режиму землекористування (А);

Розлякування птахів (С);

Розширення зони відпочинку (В);

Розширення площі забудови (В);

Полювання (В).

Опис території:

Чорноморський лиман закритого типу, розташований у Одеській області. Нижня частина знаходиться в межах м. Одеса. Від моря відокремлений піщано-черепашковим пересипом шириною до 2,5 км, висотою до 1 – 2 метрів. Довжина лиману 28 км, ширина до 2,5 км. У лиман впадає р. Великий Куяльник. Береги переважно високі (30 – 40 м), складаються з піщано-глинистих порід та вапняків.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Галагаз <i>Tadorna tadorna</i>	2 200 – 7 000 ос.	W	B1i
Чоботар <i>Recurvirostra avosetta</i>	130 пар	B	B3з
Пісочник морський <i>Charadrius alexandrinus</i>	25 – 60 пар	B	B3
Крячок малий <i>Sterna albifrons</i>	19 – 260 пар	в	B1i
Крячок малий <i>Sterna albifrons</i>	100 – 5 000 ос.	р	A4i, B1i
Крячок річковий <i>Sterna hirundo</i>	300 – 2 500 пар	в	A4i, B1i
Крячок рябодзьобий <i>Sterna sandvicensis</i>	400–1500 пар	в	B1i

Укладач: А. Корзюков

11. Долина р. Стир, с. Лучиці

ІВА	Координати		Область	Площа
105	50°40'N	25°25'E	Волинська, Рівненська	1522 га

Критерії, яким відповідає територія:

A1, B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Чагарники;

Трав'янисті угруповання (24%. вологі луки, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (15%, річка, зарості водно-болотяної рослинності);

Штучний ландшафт (60%, сильно трансформовані пасовиська, лісові насадження).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство (84%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Перевипас (С);

Полювання (А).

Опис території:

Ділянка заплави р. Стир з притокою р. Зеленкою між селами Лучиці та Воротнів. Для ділянки характерні крутосхили, що чергуються з пологими схилами надзаплавної тераси. Домінують сухі луки з ділянками вологих лук та боліт. Поруч протікає р. Зеленка, перетворена на низку ставів. Береги ставів та озер заросли рогозом та очеретом. На луках переважає різнотравно-лучна рослинність. Луки місцями сильно трансформовані в результаті перевипасу.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Гуска білолоба мала <i>Anser erythropus</i>	40 – 140 ос.	Р	A1
Казарка червоновола <i>Branta ruficollis</i>	0 – 40 ос.	Р	A1
Гуска сіра <i>Anser anser</i>	2000 – 3000 ос.	Р	B1i

У межах території зустрічаються чепура велика *Egretta alba* (до 130 ос., під час міграції), гуменник *Anser fabalis* (1 000 – 2 000 ос., під час міграції навесні).

Укладач: М. Химин

12. Карачунівське водосховище

ІВА	Координати	Область	Площа
109	47°55'N 33°30'E	Дніпропетровська	3626 га

Критерії, яким відповідає територія:

A1, A4i, B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Ліс (широколистяний, заболочений);

Чагарники;

Трав'янисті угруповання (сухі луки, степ, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (40%, річки, водосховище, зарості водно-болотяної рослинності);

Штучний ландшафт (58%, лісові насадження, багаторічні трави).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Лісове господарство (25%);

Сільське господарство (35%);

Мисливське господарство (100%>);

Рибне господарство (41%);

Охоронний статус (60%>);

Зона відпочинку (25%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Зміна режиму землекористування (С);

Розлякування птахів (В);

Шторми (В);

Полювання (В).

Опис території:

Водосховище на р. Інгулець у гирлі рр. Бокова та Боковенька в межах Криворізького району Дніпропетровської області. Водосховище складається з центрального великого плеса та трьох відрогів, що розташовані в гирлах річок. Береги в межах водосховища стрімкі – до 4 метрів. У відрогах – пологі та часто заболочені. Є багато різних за розміром островів та заток. Зарості водно-болотяної рослинності приурочені до заток та мілководь. Тут домінують очерет та рогіз. Залишки лісу розташовані вздовж берегової лінії біля гирла р. Боковенька та у південній частині водосховища.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Чапля руда <i>Ardea purpurea</i>	20 – 30 пар	В	B2
Чепура велика <i>Egretta alba</i>	25 – 40 пар	В	A4i, B1i
Буганчик <i>Ixobrychus minutus</i>	30 – 50 пар	В	B2
Черні, білоока <i>Aythya nyroca</i>	6 – 10 ос.	U	A1
Деркач <i>Crex crex</i>	15 – 25 самців	В	A1
Бджолоїдка звичайна <i>Merops apiaster</i>	80 – 120 пар	В	B2

Укладачі: В. Булахов, А. Губкін, С. Кацуба, К. Обухова, П. Чегорка

13. Долина р. Гайчур

ІВА	Координати		Область	Площа
113	47°45'N	38°10'E	Запорізька	800 га

Критерії, яким відповідає територія:

A1.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Чагарники (8%);

Трав'янисті угруповання (20%, трав'янисті угруповання на пісках);

Водно-болотяні угіддя (30%, річки, став, зарості водно-болотяної рослинності);

Штучний ландшафт (42%, лісові насадження, орні землі, багаторічні трави, забудова).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство (80%);

Мисливське господарство (5%);

Рибне господарство;

Забудова (10%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Зміна режиму землекористування (С);

Залісення території (С);

Інтенсифікація ведення сільського господарства (А);

Риболовля (С);

Осушувальна меліорація (С).

Опис території:

Длянка долини р.Гайчур біля сс. Добропілля, Гуляй-Поле. Долина розташована на дні балки. В межах території є кілька невеликих струмків, що впадають у річку. Всі вони течуть по дну балок. У низинах є залишки лісу. На схилах домінують сухі луки, іноді ділянки степу. На підвищеннях розташовані сільгоспугіддя.

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Бугайчик <i>Ixobrychus minutus</i>	300 пар	В	В2
Кібчик <i>Falco vespertinus</i>	200 ос.	Р	В2
Деркач <i>Crex crex</i>	30 – 50 самців	В	А1
Дрохва <i>Otis tarda</i>	80 – 100 ос.	Р	А1
Бджолоїдка звичайна <i>Merops apiaster</i>	250 – 300 пар	В	В2

Укладач: О. Кошелєв

14. Гирло р. Конка

ІВА	Координати		Область	Площа
116	47°19'N	35°10'E	Запорізька	1693 га

Критерії, яким відповідає територія:

A4i, B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Ліс (10%, заболочений);

Чагарники (7%);

Водно-болотяні угіддя (80%>, річка, водосховище, стави, піщані пляжі, озера, стариці, зарості водно-болотяної рослинності);

Штучний ландшафт (лісові насадження, забудова).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Лісове господарство (10%>);

Сільське господарство;

Мисливське господарство (10%>);

Рибне господарство (70%>);

Зона відпочинку (8%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Риболовля (A);

Розлякування птахів (A);

Недовипас на луках (A.);

Шторми (A);

Полювання (B);

Рекреаційне навантаження (A).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000106 «Каховське водосховище».

Опис території:

Ділянка долини р. Дніпро та річища в місці впадіння р. Конка в межах Запорізького району Запорізької області. Територія включає частину Каховського водосховища з численними островами та розвинутими заростями водно-болотяної рослинності та гирло р. Конка. В межах території зустрічаються ділянки широколистяного та заболоченого заплавної лісу. Серед заростей водно-болотяної рослинності домінують рогіз та очерет, у лісі – вільха, тополя, верба.

Долина р. Конка розташована у балці. Схили являють собою залишки сухих лук та ділянок степу. Є ділянки з лісонасадженнями, де домінують горобина, маслинка. Уздовж русла розташована система ставів. Зарості водно-болотяної рослинності утворюють на деяких ставах смугу довкола берегової лінії завширшки 25 – 50 метрів.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Бугайчик <i>Ixobrychus minutus</i>	250 – 300 пар	B	B2
Квак <i>Nycticorax nycticorax</i>	60 – 460 пар	B	B2
Чепура велика <i>Egretta alba</i>	60 – 200 пар	B	A4i, B1i
Чапля руда <i>Ardea purpurea</i>	20 – 80 пар	B	B2
Кібчик <i>Falco vespertinus</i>	100 – 300 пар	B	B2
Погонич малий <i>Porzana parva</i>	180 – 500 пар	B	B2

Укладачі: О. Кошелев, Р. Покуса

15. Гирло р. Обитічна

ІВА	Координати		Область	Площа
117	46°20'N	36°10'E	Запорізька	1430 га

Критерії, яким відповідає територія:

Влі.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Трав'янисті угруповання (20%, вологі луки, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (75%, річка, солончаки, зарості водно-болотяної рослинності);

Штучний ландшафт (5%, лісові насадження, забудова).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство (90%);

Мисливське господарство;

Рибне господарство;

Охоронний статус;

Забудова (6%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Зміна режиму землекористування (А);

Розлякування птахів (А);

Полювання (А);

Інтенсифікація ведення сільського господарства (А);

Риболовля (А);

Будівництво меліоративних споруд (дамб тощо) (А).

Опис території:

Гирлова частина рр. Обитічна та Солона на узбережжі Азовського моря. Ділянка річкової долини з добре розвинутими заростями очерету. На суходолі домінують лучна рослинність та сільгоспугіддя.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Бугайчик <i>Ixobrychus minutus</i>	50 пар	В	В2
Гуска сіра <i>Anser anser</i>	2000 ос.	Р	Влі

Укладач: Л. Пересадько

16. Хаджибейський лиман

ІВА	Координати		Область	Площа
122	46°40'N	30°32'E	Одеська	11478 га

Критерії, яким відповідає територія:

A1.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Чагарники (5%);

Трав'янисті угруповання (20%, сухі луки, степ, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (10%), річки, водосховище, зарості водно-болотяної рослинності);

Штучний ландшафт (60%>, лісові насадження, багаторічні трави, забудова).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Рибне господарство (40%);

Сільське господарство (20%>);

Зона відпочинку.

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяції птахів та екологічну цінність території:

Зміна режиму землекористування (B);

Розлякування птахів (A);

Риболовля (C).

Опис території:

Лиман утворився в дельтовій частині р. Малий Куяльник на узбережжі Чорного моря біля м. Одеса. Береги високі. На схилах збереглися ділянки штучних лісонасаджень, де домінує сосна з домішками широколистяних порід дерев. У верхній частині лиману є мілководдя з розвинутою водно-болотяною рослинністю. Лиман оточений сільгоспугіддями.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Казарка червоновола <i>Branta ruficollis</i>	10 – 200 ос.	P	A1

Укладач: А. Корзюков

17.Мазепин Яр

ІВА	Координати		Область	Площа
124	48°57'N	33°54'E	Полтавська	2490 га

Критерії, яким відповідає територія:

ВІ.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Ліс (20%, мішаний, широколистяний, заболочений);

Чагарники;

Трав'янисті угруповання (25%, вологі луки, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (25%>, річка, озера, болота, зарості водно-болотяної рослинності);

Штучний ландшафт (26%, лісові насадження, орні землі, забудова).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Лісове господарство (40%);

Сільське господарство (15%);

Мисливське господарство;

Рибне господарство;

Забудова (5%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Зміна режиму землекористування (В);

Розлякування птахів (С);

Інтенсифікація ведення сільського господарства (В);

Комерційна рубка лісу (А);

Полювання (А).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000135 «Дніпродзержинське водосховище».

Опис території:

Ділянка заплави р. Дніпро в межах Дніпродзержинського водосховища. Берегова лінія крутосхила, сильно почленована урвищами. На схилах балок збереглися ділянки степу. Крутосхили вкриті залишками природного лісу та лісовими насадженнями, де домінують акація, абрикос, дуб. Ділянки природного лісу являють собою заболочені вільшняки. Є озера та стариці з берегами порослими очеретом та рогозом. Довкола озер розташовані вологі луки.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Журавель сірий <i>Grus grus</i>	1 000 ос.	Р	ВІ

Дані за сезон 1998 року.

У межах території також зустрічається чернь білоока *Aythya nygosa*, могильник *Aquila heliaca*, підорлик великий *Aquila clanga* (1 пара).

Укладач: Р. Сориш

18. Рибне господарство «Заложниці»

ІВА	Координати		Область	Площа
127	49°50'N	25°25'E	Тернопільська	1364 га

Критерії, яким відповідає територія:

A4i, B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Чагарники;

Трав'янисті угруповання (вологі луки, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (45%, стави, зарості водно-болотяної рослинності);

Штучний ландшафт (лісові насадження, забудова).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Рибне господарство (45%>).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Риболовля (B);

Розлякування птахів (B);

Полювання (B).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000189 «Серетський».

Опис території:

Ділянка долини р. Серет у її верхній частині в межах Зборівського району Тернопільської області. У заплаві річки утворена система різних за розміром риборозплідних ставів. Більшість із них укриті водно-болотяною рослинністю відсотків до 50%. Зарості формують суцільну смугу вздовж берегової лінії. Домінують очерет, рогіз, лепешняк, рдести. Стави оточені сільгоспугіддями.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Пірпикоза чорношия <i>Podiceps nigricollis</i>	130 – 4 000 пар	B	A4i, B1i

Укладачі: А. Бокотей, І. Когут

19. Каховське водосховище, с. Княже-Григорівка

ІВА	Координати		Область	Площа
130	47°05'N	33°45'E	Херсонська	717 га

Критерії, яким відповідає територія:

A4iii, B2.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Ліс (14%, широколистяний, заболочений);

Трав'янисті угруповання (5%, трав'янисті угруповання на пісках, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (45%, річки, водосховище, зарості водно-болотяної рослинності);

Штучний ландшафт (30%>, лісові насадження, орні землі, багаторічні трави, забудова).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Лісове господарство (10%>);

Сільське господарство (50%>);

Мисливське господарство (5%);

Рибне господарство (10%);

Охоронний статус (5%);

Зона відпочинку (5%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Зміна режиму землекористування (B);

Заліснення території (C);

Риболовля (B);

Розлякування птахів (B);

Вплив кар'єрів, шахт (A).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000106 «Каховське водосховище».

Опис території:

Ділянка узбережжя Каховського водосховища у районі сс. Княже-Григорівка та Завадівка. Береги високі, круті. Берегова лінія розчленована глибокою балкою, по дну якої тече струмок. У результаті затоплення частини балки, під час заповнення водосховища, утворилась затока. На берегових схилах є залишки байрачно-долинного лісу, де домінують верба, дуб, клен. Ділянки природного лісу межують із посадками сосни, акації, клена.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Пірникоза велика <i>Podiceps cristatus</i>	500 ос.	P	A4iii
Гуска білолоба велика <i>Anser albifrons</i>	2 000 ос.	P	
Гуска сіра <i>Anser anser</i>	500 ос.	P	
Крижень <i>Anas platyrhynchos</i>	5 000 ос.	P	
Чирянка мала <i>Anas crecca</i>	2 000 ос.	P	
Чпрянка велика <i>Anas querquedula</i>	600 ос.	P	
Свніц <i>Anas penelope</i>	3 000 ос.	P	
Шилохвіст <i>Anas acuta</i>	2 500 ос.	P	
Чернь чубата <i>Aythya fuligula</i>	5 000 ос.	P	
Чернь морська <i>Aythya marila</i>	300 ос.	P	
Кібчик <i>Falco vespertinus</i>	200 ос.	P	B2
Лиска <i>Fulica atra</i>	2 500 ос.	P	

Укладач: Л. Пересадько

20. Озера Айгул та Карлеут

ІВА	Координати		Область	Площа
136	45°55'N	34°04'E	АР Крим	7172 га

Критерії, яким відповідає територія:

B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Чагарники;

Трав'янисті угруповання (10%, засолені луки, степ, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (90%), озера, зарості водно-болотяної рослинності).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство (10%);

Водорегулювання (80%>).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Зміна режиму землекористування (А);

Будівництво меліоративних споруд (дамб) (В);

Розлякування птахів (С);

Полювання (В).

Опис території:

Солоні озера Айгул та Карлеут розташовані неподалік від Сивашу в межах Красноперекіпського району АР Крим. Оточені засоленими луками, ділянками степу та сільгоспугіддями з лісопосадками. Є ділянки солончаків. Південні частини озер опріснені за рахунок води, що потрапляє до озер зі зрошувальних систем. Озера мають кілька островів. Береги урвисті, до 1,5 м.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Кулик-довгоніг <i>Himantopus himantopus</i>	300 – 350 пар	В	B1i

Укладачі: Ю. Андрющенко, Н. Семенов

4.1.2 Місця, важливі для мігруючих видів птахів, які частково охороняються у складі ПЗФ

Після додаткового уточнення меж, запропоновані місця можливо використати для приєднання їх до існуючих територій ПЗФ, які частково перекривають ці місця, шляхом зміни меж цих територій (табл. 4.2)

Таблиця 4.2 Перелік місць, важливих для мігруючих видів птахів (ІВА території, які частково охороняються у складі ПЗФ)

№	ІВА територія				Існуючі об'єкти ПЗФ у межах ІВА території
	Код	Назва	Орієнтовна площа (га)	Місцезнаходження	
1.	007	Долина р.Стохід	13250	Волинська обл., Любешівський р-н: околиці с.Бучин, м.Любешів, с.Березечі, с.Нові Березичі, с.Угриничі, с.Седлище. Камінь-Каширський р-н: околиці с.Старі Черевиха, с.Нові Черевиха, с.Рудка Червинська, с.Оленіне, с.Боровно Маневецький р-н: околиці с.Бережниця Ковельський р-н: околиці с.Гулівка, с.Ситовичі, с.Кашівка, с.Угли	Національний природний парк «Прип'ять-Стохід» Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Стохід» Ландшафтний заказник місцевого значення «Стохід» Гідрологічний заказник місцевого значення «Гулівський» Гідрологічний заказник місцевого значення «Седлищенський»
2.	012	Коростишівське лісомисливське господарство	44666	Житомирська обл., Житомирський р-н: біля с.Левків, с.Туровець, Коростишівський р-н: біля с. Мала Кошариця, с.Коростишів, с.Скочиця, с.Шахвортів, с.Голубівка, с.Царівка	Гідрологічний заказник місцевого значення «Галове болото» Загальнозоологічний заказник місцевого значення «Боброве болото» Ботанічний заказник місцевого значення «Конвалія»
3.	025	Долина р. Іква	997	Хмельницька обл., Старосинявський р-н: околиці с.Миколаївка, сел.Стара Синява, с.Нова Синява	Гідрологічний заказник місцевого значення «Христосівський» Ландшафтний заказник місцевого значення «Теліженецький»
4.	029	Долина р. Удай	29736	Полтавська обл.,	Полтавська обл..

№	ІВА територія			Існуючі об'єкти ПЗФ у межах ІВА території	
	Код	Назва	Орієнтовна площа (га)		
			<p>Пирятинський р-н: біля с.Кроти, с.Гурбинці, с.Леляки. с.Усівка, с.Кейбалівка, с.Каплинці, с.Калинів Міст, с.Харківці, с.Чернухи, м.Пирятин, с.Дейманівка, с.Велика Круча, с.Повстин, с.Шкурати; Лубенський р-н: біля с.Карпилівка, с.Духове. с.Лубенці, с.Биєвці, с.Лушники, Чернухівський р-н: біля с.Куренька, с.Піски Удайські, с.Постав Мука, с.Лісова Слобідка, с.Городище</p> <p>Чернігівська обл., Прилуцький р-н: околиці м.Прилуки, с.Манжосівка, с.Боршна, с.Валки, с.Мильки, с.Переволочна, с.Лиски. с.Іванківці, с.Дегтяри, с.Рибці, с.Леляки, с.Варва. с.Подище, с.Ладан, с.Журавка. с.Полонки. с.Кулешівка. с.Удайці,с.Макіївка, с.Мокляки</p>	<p>Національний природний парк «Пирятинський», до складу якого входять: Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Дейманівський» Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Куквинський» Гідрологічний заказник місцевого значення «Крутий берег» Загальнозоологічний заказник місцевого значення «Леляківський» Гідрологічний заказник місцевого значення «Харківецький» Гідрологічний заказник місцевого значення «Гурбинський» Гідрологічний заказник місцевого значення «Сасинівський» Гідрологічний заказник місцевого значення «Березовудський» Гідрологічний заказник місцевого значення «Давидівський» Заповідне урочище «Куквин» Ландшафтний заказник місцевого значення «Острів Масальський» Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Червонобережжя»</p> <p>Чернігівська обл. Гідрологічний заказник місцевого значення «Сага» Гідрологічний заказник місцевого значення «Кут» Гідрологічний заказник місцевого значення «Полівщина» Гідрологічний заказник «Ряшківський»</p>	
5.	031	Сульська затока	29053	<p>Черкаська обл., Чорнобаївський р-н: с.Старий Мохнач, с.Велика Буромка, с.Ляцівка,</p>	<p>Нижньосульський національний природний парк, до складу якого входять: Ландшафтний заказник</p>

№	ІВА територія				Існуючі об'єкти ПЗФ у межах ІВА території
	Код	Назва	Орієнтовна площа (га)	Місцезнаходження	
				с.Клешінці, с.Жовнине Полтавська обл., Семенівський р-н: с.Горошине, с.Мирони, с.Погребняки, с.Дем'янівка, Глобівський р-н: с.Липове, с.Святилівка, с.Шушвалівка	загальнодержавного значення «Сулинський» Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Солоне» Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Рогозів куток» Орнітологічний заказник загальнодержавного значення «Святилівський»
6.	037	Долина р. Оріль	8969	Дніпропетровська обл., Магдалинівський р-н: біля с.Йосипівка, с.Ковпаківка. Харківська обл., м.Красноград, Красноградський р-н: околиці с.Натальїне, с.Мартинівка, с.Кам'янка, с.Ольховий Ріг; Зачепилівський р-н: околиці с.Леб'яже, с.Абазівка, с.Миколаївка, сел.Зачепилівка, с.Скалонівка, с.Займанка, с.Залінійне, с.Великий Орчик, с.Малий Орчик, с.Рунівщина, с.Зарічне	Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Приорільський» Орнітологічний заказник місцевого значення «Займанський» Гідрологічний заказник місцевого значення «Орільський»
7.	038	Самарський ліс	16906	Дніпропетровська обл., Палоградський р-н: околиці с.Кочережки, Новомосковський р-н: околиці с.Василівка, с.Всесвятське, с.Андріївка, с.Івано-Михайлівка, с.Вільне, с.Гвардійське, с.Черкаське, с.Знаменовка,	20 пам'яток природи Орнітологічний заказник місцевого значення «Василівська колонія сірих чапель»

№	ІВА територія				Існуючі об'єкти ПЗФ у межах ІВА території
	Код	Назва	Орієнтовна площа (га)	Місцезнаходження	
				с.Новотроїцьке	
8.	064	Дельта р. Дніпро	30832	Херсонська обл., біля сел. Антонівка, м.Херсон, сел.Комишани, Білозірський р-н: біля с.Білозерка, с.Дніпровське, с.Велетенське, с.Кизомис; Олешківський р-н: м.Олешки, с.Солонці;, Голопристанський р-н: околиці с.Кардашинка, м.Гола Пристань, с.Стара Збур'ївка, с.Забарино	Лісовий заказник загальнодержавного значення «Бакайський» Загальнозоологічний заказник місцевого значення «Бакайський жолоб» Ландшафтний заказник місцевого місцевого значення «Боброве озеро»
9.	067	Каркінітська та Джарилгацька затоки	151520	Херсонська обл., Скадовський р-н: біля сел.Лазурне, м.Скадовськ, с.Тарасівка, с.Новоукраїнка; Каланчацький р-н: біля сел.Роздольне, с.Хорли, с.Приморське, с.Олексіївка, с.Олександрівка АР Крим околиці м.Армянськ, м.Красноперекопськ, Роздольненський р-н околиці с.Портове, с.Стерегущє	Національний природний парк «Джарилгацький» Природний заповідник «Кримський» (філія “Лебедині острови”) Орнітологічний заказник загальнодержавного значення «Каркінітський» Ботанічний заказник загальнодержавного значення «Мале філофорне поле» Регіональний ландшафтний парк «Бакальська коса»
10.	069	Сиваш	198215	Херсонська обл., Генічеський р-н: біля м.Генічеськ, с.Семихатка, с.Червоне, с.Ясна Поляна, с.Миколаївка, с.Щасливцеве, с.Стрількове, с. Дмитрівка АР Крим Советський р-н: околиці с.Дмитрівка; Ленінський р-н: околиці с.Каменське	Азово-Сиваський національний природний парк Ботанічний заказник загальнодержавного значення «Арабатський» Ботанічний заказник місцевого значення «Присиваський» Гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення «Аквальний комплекс Арабатської стрілки»
11.	070	Утлюкський	79349	Запорізька обл.,	Приазовський національний

№	ІВА територія				Існуючі об'єкти ПЗФ у межах ІВА території
	Код	Назва	Орієнтовна площа (га)	Місцезнаходження	
		лиман		Акимівський р-н: околиці с.Акманай, с.Кирилівка, с.Степок Херсонська обл., Генічеський р-н: околиці м.Генічеськ, с.Приморське	природний парк Комплексна пам'ятка природи загальнодержавного значення «Верхів'я Утлюкського лиману»
12.	085	Озеро Сасик	20654	Одеська обл., Кілійський р-н, біля с.Приморське, Татарбунарський р- н, біля с.Глибоке, с.Борисівка, с.Трапівка, с.Новоселиця, с.Лиман	Дунайський біосферний заповідник (увійшли верхів'я оз.Сасик)
13.	091	Дельта р. Дністер	42309	Одеська обл., Любашівський р-н: біля с.Троїцьке Біляївський р-н: біля с.Яськи. м.Біляївка, с.Маяки; Овідіопольський р- н: біля с.Надлиманське; Білгород- Дністровський р-н: біля с.Миколаївка, с.Красна коса, с.Веселе, с.Веселе, с.Південне, с.Молога	Нижньодністровський національний природний парк, до складу якого входять: Заповідне урочище «Дністровські плавні» Ландшафтний заказник місцевого значення «Лиманський»
14.	100	Мис Казантип, озеро Акташ, Астанінська заплава	5643	АР Крим, Ленінський р-н, околиці м.Щолкіне, с.Пісочне	Казантипський природний заповідник Орнітологічний заказник загальнодержавного значення «Астанінські заплави»
15.	101	Озеро Узунларське, мис Опук	12267	АР Крим Ленінський р-н, на захід та південь від с.Мар'ївка	Опукський природний заповідник
16.	107	Булахівський лиман	488	Дніпропетровська обл., Павлоградський р-н: околиці с.Булахівка	Орнітологічний заказник загальнодержавного значення «Булахівський лиман»
17.	108	Цибульківські озера	1501	Дніпропетровська обл., Царичанський р-н біля с.Цибульківка, с.Новоселівка,	Ландшафтний заказник місцевого значення «Ревущине»

№	ІВА територія				Існуючі об'єкти ПЗФ у межах ІВА території
	Код	Назва	Орієнтовна площа (га)	Місцезнаходження	
				с.Зубківка, с.Рудка Полтавська обл., Кобеляцький р-н, біля с.Ревущине	
18.	111	Долина р. Уж	7144	Житомирська обл., Народицький р-н: околиці сел. Народичі Київська обл., Поліський р-н: околиці сел. Поліське, с.Луговики, с.Максимовичі	Древлянський природний заповідник
19.	121	Березанський лиман та став Солонець Тузли	7885	Миколаївська обл., Березанський р-н: біля с.Рибаківка, с.Тузли, с.Вікторівка, с.Лимани, сел.Елеваторне, с.Василівка, с.Красне, с.Березанка, с.Лиманське, с.Матіясове; Очаківський р-н: біля с.Березань, с.Осетрівка, с.Чорноморка	Національний природний парк «Білобережжя Святослава», до складу якого входить: Гідрологічний заказник місцевого значення «Солоне озеро»
20.	135	Чауда	16937	АР Крим, Ленінський р-н, околиці с. Вулканівка	Геологічна пам'ятка природи загальнодержавного значення «Сопка Джау-Тепе» Геологічна пам'ятка природи місцевого значення «Мис Чауда» Гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення «Прибережний аквально комплекс у м. Чауда»
			718321		

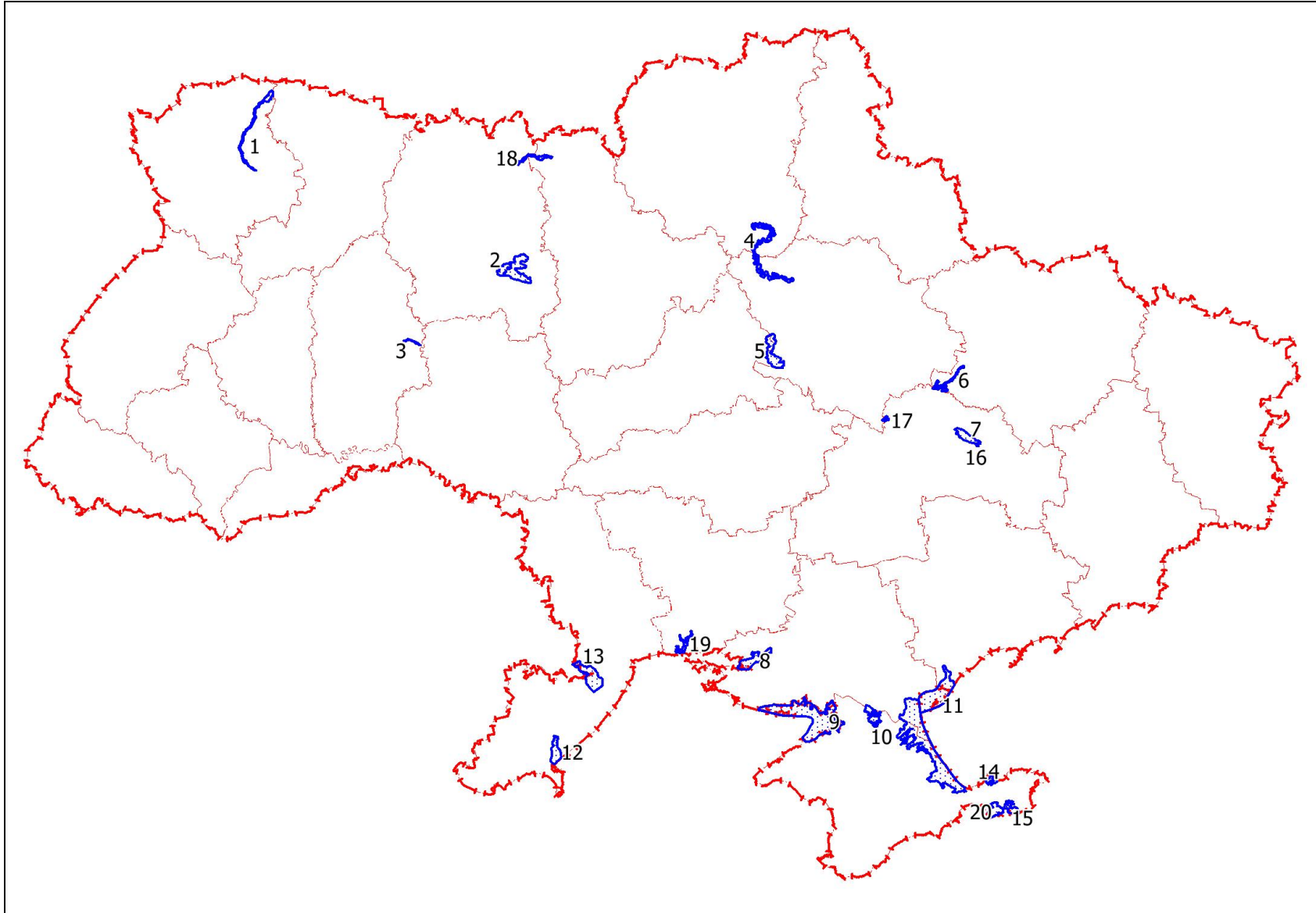

Рисунок 4.2 Перспективні території природно-заповідного фонду, місця важливі для мігруючих видів птахів (ІВА території, які частково охороняються у складі ПЗФ).

1. Долина р. Стохід

ІВА	Координати		Область	Площа
007	51°44'N	25°50'E	Волинська	13250 га

Критерії, яким відповідає територія:

A1, A4i, B1i, B3

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Ліс (40%, мішаний, заболочений);

Трав'янисті угруповання (6%, вологі луки, пасовища);

Водно-болотні угіддя (54%, річка, озера, болота, зарості водно-болотної рослинності).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство (58%);

Лісове господарство (40%);

Охоронний статус (80%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність територій:

Перевипас (С);

Будівництво меліоративних споруд (дамб) (С);

Комерційна рубка лісу (В);

Осушувальна меліорація (С);

Випас худоби в лісі (С);

Полювання (В).

Міжнародний природоохоронний статус територій:

Водно-болотне угіддя 777 «Заплава річки Стохід»,

Територія Смарагдової мережі UA0000044 «Національний природний парк «Прип'ять-Стохід»»

Опис територій:

Ділянка заболоченої долини р. Стохід у межах Любешівського, Камінь-Каширського, Маневицького та Ковельського р-нів Волинської обл. Річище сильно розгалужене й звивисте, береги низькі, заболочені, вкриті вільшняками. Надзаплавні тераси виражені лише місцями. На них зростає мішаний ліс, у якому домінує сосна. Болота переважно осокові, менше рогузові й очеретяні. Місцями болота й зволожені луки вкриті чагарниками. Іноді на підвищеннях зустрічаються піщані дюни. Протоки, озера та рукави мають сильно розвинуту водно-болотну рослинність, де домінують осоки, очерет, рогіз, тілоріз, місцями латаття біле та глечики жовті. Значна площа долини збереглася в малотрансформованому стані.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Бугай <i>Botaurus stellaris</i>	30 – 50 пар	В	B2
Лелека чорний <i>Ciconia nigra</i>	5 – 8 пар	В	B2
Погонич звичайний <i>Porzana porzana</i>	500 пар	В	B3
Погонич малий <i>Porzana parva</i>	140 пар	В	B3
Деркач <i>Crex crex</i>	10 – 50 самців	В	A1
Журавель сірий <i>Grus grus</i>	200 – 600 ос.	Р	B1i
Грицик великий <i>Limosa limosa</i>	70 пар	В	B2
Крячок чорний <i>Chlidonias niger</i>	150 – 200 пар	В	B2
Крячок білокрилий <i>Chlidonias leucopterus</i>	500 – 1200 пар	В	A4i, B1i
Кобилочка-цвіркуи <i>Locustella naevia</i>	50 – 100 пар	В	B3
Кобилочка солов'їна <i>Locustella luscinioides</i>	100 – 200 пар	В	B3
Очеретянка прудка <i>Acrocephalus paludicola</i>	10 – 30 самців	В	A1, B2

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах територій:

Національний природний парк «Прип'ять-Стохід»,

Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Стохід»,

Ландшафтний заказник місцевого значення «Стохід»,

Гідрологічний заказник місцевого значення «Гулівський»,

Гідрологічний заказник місцевого значення «Седлищенський».

Укладач: М. Химин

2. Коростишівське лісомисливське господарство

ІВА	Координати		Область	Площа
012	50°13'N	29°04'E	Житомирська	44666 га

Критерії, яким відповідає територія:

A1, B1i, B2.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Ліс (широколистяний, хвойний, мішаний);

Чагарники;

Трав'янисті угруповання (вологі луки, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (річки, озера, стави, болота, зарості водно-болотяної рослинності);

Штучний ландшафт (лісові насадження, орні землі, забудова).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Лісове господарство (94%);

Мисливське господарство (70%);

Сільське господарство (5%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Комерційна рубка лісу (B);

Санітарні рубки лісу (C);

Полювання (B).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000165 «Коростишівський».

Опис території:

Коростишівське лісомисливське господарство розташоване в межах Коростишівського району Житомирської області. Рельєф рівнинний, ярів мало, зрідка зустрічаються підвищення та виходи граніту вздовж берегів річок. На території лісомисливського господарства є багато невеликих за розмірами верхових, перехідних та низових боліт, озер, ставків, заболочених низин. Ліси та лісові насадження займають 94% території. Домінують – сосна, дуб, ялина, граб, ясен, вільха, липа, осика.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Гуска білолоба велика <i>Anser albifrons</i>	2 000– 10 000 ос.	P	B1i
Деркач <i>Crex crex</i>	30 – 80 самців	B	A1
Рибалочка звичайний <i>Alcedo atthis</i>	20 – 30 пар	B	B2

Дані за сезон 1997 року.

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах території:

Гідрологічний заказник місцевого значення «Галове болото»,

Загальнозоологічний заказник місцевого значення «Боброве болото»,

Ботанічний заказник місцевого значення «Конвалія».

Укладач: О. Малега

3. Долина р. Іква

ІВА	Координати		Область	Площа
025	49°50'N	27°25'E	Хмельницька	997 га

Критерії, яким відповідає територія:

A4i, B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Ліс (широколистяний);

Чагарники;

Трав'янисті угруповання (7%, вологі луки, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (20%>, річка, озера, болота, зарості водно-болотяної рослинності);

Штучний ландшафт (72%, орні землі, лісові насадження, забудова).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство (60/o);

Рибне господарство (20%o).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Зміна режиму землекористування (B).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000249 «Старосинявський».

Опис території:

Ділянка долини р. Іква в межах Старосинявського та Старокостянтинівського районів Хмельницької області. Уздовж річища в усіх придатних місцях побудовані риборозплідні стави. Стави мають значні за площею зарості очерету та рогозу. У заплаві річки збереглися ділянки вологих лук, осокових, рогозових та осоково-вербових боліт.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Гуска білолоба велика <i>Anser albifrons</i> *	4 000 – 6 000 ос.	P	B1i
Гуска сіра <i>Anser anser</i> *	4 000 – 6 000 ос.	P	B1i
Нерозень <i>Anas strepera</i>	5 – 15 пар	B	B2
Крячок білощокий <i>Chlidonias hybridus</i>	100 – 200 пар	B	B2

*– мішані зграї.

Дані за сезон 1997 року.

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах території:

Гідрологічний заказник місцевого значення «Христосівський»,

Ландшафтний заказник місцевого значення «Теліженецький».

Укладач: В. Новак

4. Долина р. Удай

ІВА	Координати		Область	Площа
029	50°20'N	32°30'E	Полтавська, Чернігівська	29736 га

Критерії, яким відповідає територія:1

A1, A4i, B1i, B3.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:]

Ліс (хвойний, мішаний, заболочений);

Чагарники;

Трав 'янисті угруповання (вологі луки, пасовиська);

Водпо-болотяні угіддя (річка, озера, болота, зарості водно-болотяної рослинності).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство;

Лісове господарство;

Мисливське господарство;

Охоронний статус.

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяції птахів та екологічну цінність території:

Заліснення території (С);

Випалювання залишків водно-болотяної рослинності навесні (А);

Будівництво меліора тивних споруд (дамб) (В);

Комерційна рубка лісу (В);

Розлякування птахів (В).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000077 «Національний природний парк «Пирятинський»».

Опис території:

Ділянка долини р. Удай з сильно розвинутими заростями водно-болотяної рослинності, що утворюють майже суцільну смугу по обидва боки річища на відстані до 1-2 км. Зрідка зустрічаються вкраплення чагарників (верби) та острови лісу – здебільшого вільшняки. Долина річки малотрансформована і зберегла типовий комплекс заплав. У межах долини зустрічаються численні ізольовані болота. На другій терасі розташовані острівці мішаного та широколистяного лісу.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Бугай <i>Botaurus stellaris</i>	300 – 500 пар	В	В2
Чапля руда <i>Ardea purpurea</i>	50–100 пар	В	В2
Підорлик великий <i>Aquila pomarina</i>	2 – 5 пар	В	В2
Орел-карлик <i>Hieraaetus pennatus</i>	1 – 5 пар	В	В2
Погонич звичайний <i>Porzana porzana</i>	500 – 1 000 пар	В	В3
Погонич малий <i>Porzana parva</i>	500 – 1 000 пар	В	В3
Крячок білощокий <i>Chlidonias hybridus</i>	50 – 100 пар	В	В2
Крячок чорний <i>Chlidonias niger</i>	1 000 – 2 000 пар	В	A4i, B1i
Крячок білокрилий <i>Chlidonias leucopterus</i>	500 – 1 000 пар	В	A4i, B1i
Очеретянка прудка <i>Acrocephalus paludicola</i>	250 пар	В	A1

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах території:

Національний природний парк «Пирятинський», до складу якого входять:

Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Дейманівський»,

Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Куквинський»,

Гідрологічний заказник місцевого значення «Крутий берег»,

Загальнозоологічний заказник місцевого значення «Леляківський»,
Гідрологічний заказник місцевого значення «Харківецький»,
Гідрологічний заказник місцевого значення «Гурбинський»,
Гідрологічний заказник місцевого значення «Сасинівський»,
Гідрологічний заказник місцевого значення «Березовудський»,
Гідрологічний заказник місцевого значення «Давидівський»,
Заповідне урочище «Куквин»,
Ландшафтний заказник місцевого значення «Острів Масальський»,
Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Червонобережжя»,

Гідрологічний заказник місцевого значення «Сага»,
Гідрологічний заказник місцевого значення «Кут»,
Гідрологічний заказник місцевого значення «Полівщина»,
Гідрологічний заказник «Ряшківський».

Укладачі: В. Грищенко, П. Горлов, А. Полуда

5. Сульська затока

ІВА	Координати		Область	Площа
031	49°30'N	32°45'E	Полтавська, Черкаська	29053 га

Критерії, яким відповідає територія:

A4i, A4iii, B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Чагарники;

Трав'янисті угруповання (вологі луки);

Водно-болотяні угіддя (озера, річка, болота, зарості водно-болотяної рослинності).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство;

Рибне господарство;

Охоронний статус.

Чинники негативного впливу на сучасний етап популяцій птахів та екологічну цінність території:

Інтенсифікація ведення сільського господарства (С);

Розлякування птахів (С);

Полювання (А).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000082 «Нижньосульський національний природний парк».

Опис території:

Сульська затока розташована в межах Чернобаївського району Черкаської області та Семенівського й Глобінського районів Полтавської області. Затока утворилася в результаті підтоплення гирла р. Сула під час заповнення Кременчуцького водосховища. Умовно поділяється на три частини: верхню, середню та нижню. Верхня частина займає до 31% площі затоки, мілководна, з численними островами. Середня частина затоки більш глибоководна і являє собою поєднання великих за площею мілководь та островів. Мілководдя утворені за рахунок підтоплення долини річки. Нижня частина найбільша за площею та найбільш глибоководна. Мілководдя тут займають лише 28% її площі. В нижній частині є кілька островів.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Квак <i>Nycticorax nycticorax</i>	390 – 420 пар	B	B
Гуска білолоба велика <i>Anser albifrons</i>	3 000– 10 000 ос.	P	B1i
Гуска сіра <i>Anser anser</i>	300 пар	B	B1i
Гуска сіра <i>Anser anser</i>	1 200 – 1 500 ос.	N	B1i
Гуска сіра <i>Anser anser</i>	2 000 ос.	P	B1i
Крячок чорний <i>Chlidonias niger</i>	1 000 – 1 500 пар	B	A4i, Bii

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах території:

Нижньосульський національний природний парк, до складу якого входять:

Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Сулинський»,

Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Солоне»,

Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Рогозів куток»,

Орнітологічний заказник загальнодержавного значення «Святилівський».

Укладач: М. Клестов

6. Долина р. Оріль

ІВА	Координати		Область	Площа
037	48°50'N	35°00'E	Дніпропетровська, Харківська	8969 га

Критерії, яким відповідає територія:

A1, A4i, A4iii, B1i, B3.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Ліс (5%, широколистяний, заболочений);

Чагарники;

Трав'янисті угруповання (30%), вологі луки, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (61%, річка, озера, болота, зарості водно-болотяної рослинності);

Штучний ландшафт (лісові насадження, забудова).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство (60%);

Лісове господарство (5%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Перевипас (А);

Будівництво меліоративних споруд (дамб, каналів) (А);

Заготівля дров (В);

Полювання (А).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000134 «Приорільський».

Опис території:

Ділянка долини р. Оріль в межах Магдалинівського району Дніпропетровської області та долини р. Берестова та р.Оріль у межах Зачепнівського району Харківської області. Долина р. Оріль розширюється у місці, де впадає р. Берестова. Численні озера, болота, протоки, малотрансформовані луки з залишками дібров та ділянками соснових насаджень. Місцями добре розвинуті зарості очерету та рогозу.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Чепура велика <i>Egretta alba</i>	160 – 180 ос.	N	A4i, B1i
Гуска білолоба велика <i>Anser albifrons</i> *	25 000 – 110 000 ос	P	A4i, B1i
Гуменник <i>Anser fabalis</i> *	25 000 – 110 000 ос	P	A4i, B1i
Гуска сіра <i>Anser anser</i> *	25 000– 110 000 ос	P	A4i, B1i
Нерозень <i>Anas strepera</i>	12 – 18 пар	B	B2
Чирянка велика <i>Anas querquedula</i>	200 – 300 пар	B	B2
Погонич звичайний <i>Porzana porzana</i>	140 – 160 пар	B	B3
Деркач <i>Crex crex</i>	50 – 60 пар	B	A1
Кобилочка солов'їна <i>Locustella luscinioides</i>	50 – 60 пар	B	B3

* – мішані зграї.

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах території:

Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Приорільський»,

Орнітологічний заказник місцевого значення «Займанський»,

Гідрологічний заказник місцевого значення «Орільський».

Укладачі: В. Булахов, А. Губкін, С.Тарасенко, П. Чегорка, К. Обухова, А. Надточій, В.Черніков, О. Солоха, М. Русанов

7. Самарський ліс

ІВА	Координати		Область	Площа
038	48°45'N	35°15'E	Дніпропетровська	16906 га

Критерії, яким відповідає територія:

A1, A4i, B1i, B3.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Ліс (89%, хвойний, мішаний, заболочений);

Чагарники;

Трав'янисті угруповання (8‰, вологі луки, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (річка, озера, болота, зарості водно-болотяної рослинності).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство (8%);

Лісове господарство (90‰);

Військовий полігон (40%>);

Охоронний статус.

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Комерційна рубка лісу (B);

Розлякування птахів (A);

Рубка догляду (C).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000212 «Самарський ліс».

Опис території:

Самарський ліс розташований на лівому березі р. Самара в її середній течії в межах Новомосковського та Павлоградського районів Дніпропетровської області. Територія включає ділянку долини з численними старицями, озерами та болотами. Рельєф хвилястий. У пониззях формуються вологі ценози з домінуванням верби та вільхи, а на підвищеннях – сухі піщані пустоті та соснові бори. В середній частині домінують діброви.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Буганчик <i>Ixobrychus minutus</i>	100 – 160 пар	B	B2
Чепура велика <i>Egretta alba</i>	40 – 60 пар	B	A4i, B1i
Нерозень <i>Anas strepera</i> *	50 – 60 ос.	B	B2
Чиранка велика <i>Anas querquedula</i> *	600–1 100 ос.	B	B2
Шуліка чорний <i>Milvus migrans</i>	12 – 13 пар	B	B2
Лунь степовий <i>Circus macrourus</i>	1 – 2 пари	B	B2
Лунь лучний <i>Circus pygargus</i>	5 – 20 пар	B	B3
Підорлик великий <i>Aquila clanga</i>	1 – 2 пари	B	B2
Могильник <i>Aquila heliaca</i>	5 пар	B	A1
Боривітер звичайний <i>Falco tinnunculus</i>	20 – 100 пар	B	B2
Перепілка <i>Coturnix coturnix</i> *	60 – 140 ос.	B	B2
Деркач <i>Crex crex</i>	15 – 30 самців	B	A1
Крячок чорний <i>Chlidonias niger</i>	120 – 200 пар	B	B2
Горлиця звичайна <i>Streptopelia turtur</i> *	5 300 – 14 500 ос.	B	B2
Сова болотяна <i>Asio flammeus</i>	20 пар	B	B2
Дрімлюга <i>Caprimulgus europaeus</i> *	800 – 2 900 ос.	B	B2
Рибалочка звичайний <i>Alcedo atthis</i> *	70– 140 ос.	B	B2
Бджолоїдка звичайна <i>Merops apiaster</i> *	1 000 – 3 000 ос.	B	B2
Крутиголовка <i>Jynx torquilla</i> *	1 600 – 2 700 ос.	B	B2

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Дятел середній <i>Dendrocopus medius</i> *	30 – 100 ос.	В	В3
Жайворонок лісовий <i>Lullula arborea</i> *	1 300 – 2 900 ос.	В	В2
Горихвістка звичайна <i>Phoenicurus phoenicurus</i> *	50 – 260 ос.	В	В2
Дрізд співочий <i>Turdus philomelos</i> *	5 300 – 5 900 ос.	В	В2
Кропив'янка рябогруда <i>Sylvia nisoria</i> *	450 – 1 700 ос.	В	В3
Кропив'янка садова <i>Sylvia borin</i> *	300 – 800 ос.	В	В3
Вівчарик жовтобровий <i>Phylloscopus sibilatrix</i> *	480 – 2 900 ос.	В	В3
Мухоловка сіра <i>Muscicapa striata</i> *	2 900 – 8 800 ос.	В	В2
Мухоловка білошия <i>Ficedula albicollis</i> *	2 900 – 7 300 ос.	В	В2
Синиця блакитна <i>Parus caeruleus</i> *	3 600 – 7 300 ос.	В	В2
Зяблик <i>Fringilla coelebs</i> *	32 000 – 44 000 ос.	В	В3

* – результати екстраполяційної оцінки.

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах території:

20 пам'яток природи,

Орнітологічний заказник місцевого значення «Василівська колонія сірих чапель»/

Укладачі: В. Булахов, А. Губкін, С. Тарасенко, К. Обухова

8. Дельта р. Дніпро

ІВА	Координати		Область	Площа
064	46°30'N	32°19'E	Херсонська	30832 га

Критерії, яким відповідає територія:

A4i, A4iii, Aiv, B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Ліс (5%, заболочений);
Трав'янисті угруповання (13%, пасовиська);
Водно-болотяні угіддя (80%, плавні);
Штучний ландшафт (лісові насадження, забудова).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство;
Рибне господарство;
Мисливське господарство;
Охоронний статус;
Забудова.

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяції птахів та екологічну цінність території:

Зміна режиму землекористування (U);
Інтенсифікація ведення сільського господарства (B);
Риболовля (C);
Розлякування птахів (C);
Полювання (C).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000192 «Нижнє Дніпро»,
Водно-болотне угіддя 767 «Дельта Дніпра».

Опис території:

Відкритий лиман та плавні р. Дніпро, розташовані на узбережжі Чорного моря. Довжина лиману 55 км, ширина – 16 км. З Чорним морем сполучається протокою завширшки 3 км. Південні береги низькі, піщані; північні – переважно високі, складені з глинисто-піщаних порід, лише на окремих ділянках трапляються піщано-черепашкові коси. Дно біля кіс піщане, на глибині вкрите суглинисто-супіщаними мулами. Велику площу займають зарості водно-болотяної рослинності.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Баклан великий <i>Phalacrocorax carbo</i>	3 000 – 4 500 пар	B	A4i, B1i
Баклан великий <i>Phalacrocorax carbo</i>	10 000– 15 000 ос.	P	A4i, B1i
Квак <i>Nycticorax nycticorax</i>	350 – 450 пар	B	B2
Чапля жовта <i>Ardeola ralloides</i>	15 – 118 пар	B	A4i, B1i
Чепура велика <i>Egretta alba</i>	350 – 700 пар	B	A4i, B1i
Чапля сіра <i>Ardea cinerea</i>	1 500 – 1 800 пар	B	A4i, B1i
Чапля руда <i>Ardea purpurea</i>	60 – 120 пар	B	B2
	(1 500 – 4 500)*		
Коровайка <i>Plegadis falcinellus</i>	8 – 253 пар	B	A4i, B1i
Лебідь-шипун <i>Cygnus olor</i>	150 пар	B	B1i
Лебідь-шипун <i>Cygnus olor</i>	7 000 – 8 000 ос.	P	A4i, B1i
Гуска білолоба велика <i>Anser albifrons</i>	7 000 ос.	P	B1 i
Гуска сіра <i>Anser anser</i>	150 пар	B	B1i
Гуска сіра <i>Anser anser</i>	5 000 – 6 000 ос.	P	A4i, B1i
Крижень <i>Anas platyrhynchos</i>	30 000 – 50 000 ос.	P	A4I, B1i

Гоголь <i>Vucephala clangula</i>	16 – 340 ос.	Р	B1i
Лиска <i>Fulica atra</i>	90 000 ос.	Р	A4i, B1i
Журавель сірий <i>Grus grus</i>	120 – 700 ос.	Р	B1i

*– кількість гніздуючих пар в 70-80-ті роки.

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах території:

Лісовий заказник загальнодержавного значення «Бакайський»,
 Загальнозоологічний заказник місцевого значення «Бакайський жолоб»,
 Ландшафтний заказник місцевого значення «Боброве озеро».

Укладачі: Т. Б. Ардамацька

9. Каркінітська та Джарилгацька затоки

ІВА	Координати		Область	Площа
067	45°58'N	33°12'E	Херсонська, АР Крим	151520 га

Критерії, яким відповідає територія:

A1, A4i, A4iii, B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Трав'янисті угруповання (25%, степ, засолені луки);

Море (75%, берегова лінія, затока).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Рибне господарство;

Охоронний статус (100%);

Зона відпочинку.

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяції птахів та екологічну цінність території:

Інтенсифікація ведення сільського господарства (А);

Риболовля (С);

Розлякування птахів (С);

Полювання (С).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000108 «Джарилгацький»,

Водно-болотне угіддя 114 «Каркінітська та Джарилгацька затоки».

Опис території:

Каркінітська затока Чорного моря знаходиться між північно-західним узбережжям Кримського півострова та материковою частиною. Бакальською косою і підводною банкою затока поділяється на західну частину з піщаними, відносно рівними берегами та східну – з глинистими, розчленованими берегами. У затоці розташовані Лебедині острови.

Джарилгацька затока Чорного моря розташована між материковим берегом та о.Джарилгач. На сході сполучається з Каркінітською затокою. Материковий берег глинистий, іноді зустрічаються піщані коси. Південний берег низький, піщаний.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Пелікан рожевий <i>Pelecanus onocrotalus</i>	2 200 ос.	N	A4i, B1i
Баклан великий <i>Phalacrocorax carbo</i>	3 000 – 3 900 пар	B	A4i, B1i
Баклан великий <i>Phalacrocorax carbo</i>	4 500 – 5 000 ос.	P	A4i, B1i
Чепура мала <i>Egretta garzetta</i>	610 – 1 040 пар	B	A4i, B1i
Чепура велика <i>Egretta alba</i>	300 – 900 пар	B	A4i, B1i
Чепура велика <i>Egretta alba</i>	2 000 – 5 000 ос.	P	A4i, B1i
Коровайка <i>Plegadis falcinellus</i>	800 – 1 000 ос.	P	A4i, B1i
Лебідь-шипун <i>Cygnus olor</i>	6 500 – 8 000 ос.	W	A4i, B1i
Лебідь-кликун <i>Cygnus cygnus</i>	700 – 1 000 ос.	W	A4i, B1i
Казарка червоноголова <i>Branta ruficollis</i>	600 ос.	W	A1
Гуска сіра <i>Anser anser</i>	1 000 ос.	W	B1i
Крижень <i>Anas platyrhynchos</i>	17 000 – 43 000 ос.	W	B1i
Орлаи-білохвіст <i>Haliaeetus albicilla</i>	50 – 60 ос.	W	A1
Лиска <i>Fulica atra</i>	32 500 – 37 500 ос.	W	B1i
Мартин малий <i>Larus minutus</i>	6 800– 17 000 пар	B	A4i, B1i
Мартин жовтоокий <i>Larus cachinnans</i>	9 000–10 000 пар	B	A4i, B1i
Мартин жовтоокий <i>Larus cachinnans</i>	6 000 ос.	W	A4i, B1i

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Крячок чорнодзьобий <i>Gelochclidon nilotica</i>	40 пар	B	B2
Крячок каспійський <i>Sterna caspia</i>	200 – 570 пар	B	A4i, B1i
Крячок рябодзьобий <i>Sterna sandvicensis</i>	3 000 – 5 000 пар	B	A4i, B1i
Крячок річковий <i>Sterna hirundo</i>	1 000 пар	B	B1i
Крячок малий <i>Sterna albifrons</i>	150 пар	B	B2

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах території:

Національний природний парк «Джарилгацький»,
Кримський природний заповідник (філія «Лебедині острови»),
Орнітологічний заказник загальнодержавного значення «Каркінітський»,
Ботанічний заказник загальнодержавного значення «Мале філофорне поле»,
Регіональний ландшафтний парк «Бакальська коса».

Укладачі: Н. Таріна, Т. Б. Ардамацька, С. Костін

10. Сиваш

ІВА	Координати		Область	Площа
069	46°10'N	34°35'E	Херсонська, АР Крим	198215

Критерії, яким відповідає територія:

A1, A4i, A4iii, A4iv, B1i, B1iv, B3.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Трав'янисті угруповання (степ, засолені луки, пасовиська);

Водно-болотні угіддя (піщані пляжі' прісні, солоні та напівсолоні озера, зарості водно-болотної рослинності).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство;

Рибне господарство;

Мисливське господарство;

Охоронний статус;

Зони відпочинку.

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Інтенсифікація ведення сільського господарства (B);

Риболовля (B);

Розлякування птахів (B);

Рекреаційне навантаження (B);

Полювання (B).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000027 «Азово-Сиваський національний природний парк»,

Водно-болотне угіддя 115 «Центральний Сиваш»,

Водно-болотне угіддя 769 «Східний Сиваш».

Опис території:

Система відкритих неглибоких водойм із розчленованою береговою лінією з численними островами. На островах поширена ксерофітна та галофітна степова рослинність. Місцями, в районах опріснення, інтенсивно розвиваються зарості водно-болотної рослинності.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Баклан великий <i>Phalacrocorax carbo</i>	8 270 пар	B	A4i, B1i
Квак <i>Nycticorax nycticorax</i>	150 – 200 пар	B	B2
Чепура мала <i>Egretta garzetta</i>	400 – 500 пар	B	A4i, B1i
Чепура велика <i>Egretta alba</i>	400 – 500 пар	B	A4i, B1i
Чапля руда <i>Ardea purpurea</i>	120 – 200 пар	B	B2
Коровайка <i>Plegadis falcinellus</i>	470 – 500 пар	B	A4i, B1i, B2
Лебідь-шипун <i>Cygnus olor</i>	1 000 ос.	N	B1i
Гуска білолоба велика <i>Anser albilrons</i>	200 000 ос.	P	A4i, B1i
Гуска сіра <i>Anser anser</i>	5 000 ос.	P	A4i, B1i
Галагаз <i>Tadorna tadorna</i>	12 000 ос.	P	A4i, B1i
Свищ <i>Anas penelope</i>	62 000 – 65 000 ос.	P	A4i, B1i
Шилохвіст <i>Anas acuta</i>	33 000 – 35 000 ос.	P	A4i, B1i
Журавель сирій <i>Grus grus</i>	20 000 ос.	N	A4i, B1i
Журавель сирій <i>Grus grus</i>	20 000 – 30 000 ос.	P	A4i, A4iv, B1i, B1iv
Дрохва <i>Otis tarda</i>	2 – 3 пари	B	B2
Дрохва <i>Otis tarda</i>	1 000 ос.	P	A1

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Кулик-довгоїг <i>Himantopus himantopus</i>	600 – 800 пар	B	A4i, B1i
Кулик-довгоніг <i>Himantopus lmmantopus</i>	1 000 – 2 500 ос.	P	A4i, B1i
Чоботар <i>Recurvirostra avosetta</i>	500 – 600 пар	B	A4i, B1i, B3
Чоботар <i>Recurvirostra avosetta</i>	1 000 – 2 500 ос.	P	A4i, B1i
Дерихвіст лучний <i>Glareola pratincola</i>	150 – 300 пар	B	A4i, B1i
Дерихвіст лучний <i>Glareola pratincola</i>	300 – 600 ос.	P	A4i, B1i
Пісочник великий <i>Charadrius hiaticula</i>	2 000 – 4 000 ос.	P	A4i, B1i
Пісочник морський <i>Charadrius alexandrinus</i>	250 – 500 пар	B	A4i, B1i
Пісочник морський <i>Charadrius alexandrinus</i>	500 – 1 000 ос.	P	A4i, B1i
Сивка морська <i>Pluvialis squatarola</i>	3 500 – 5 000 ос.	P	A4i, B1i
Побережник білий <i>Calidris alba</i>	700 – 2 000 ос.	P	A4i, B1i
Побережник малий <i>Calidris minuta</i>	26 700 ос.	P	A4i, B1i
Побережник чорногрудий <i>Calidris alpina</i>	127 600 ос.	P	A4i, B1i
Побережник болотяний <i>Limicola lalcinellus</i>	6 000 – 8 000 ос.	P	A4i, B1i
Брижач <i>Philomachus pugnax</i>	43 500 ос.	P	A4i, B1i
Баранень великий <i>Gallinago media</i>	10 – 200 ос.	P	A1
Грицик малий <i>Limosa lapponica</i>	2 000 – 5 000 ос.	P	A4i, B1i
Коловодник чорний <i>Tringa erythropus</i>	1 500 – 2 500 ос.	P	A4i, B1i
Коловодник звичайний <i>Tringa totanus</i>	400 – 500 пар	B	B1i
Коловодник звичайний <i>Tringa totanus</i>	11 800 ос.	P	A4i, B1i
Коловодник ставковий <i>Tringa stagnatilis</i>	1 000 – 3 000 ос.	P	A4i, B1i
Крем'яшник <i>Arenaria interpres</i>	500 – 1 500 ос.	P	A4i, B1i
Мартин каспійський <i>Larus ichthyaetus</i>	480 – 600 пар	B	A4i, B1i
Мартин середземноморський <i>Larus melanocephalus</i>	2450 пар	B	A4i, B1i, B3
Мартин малий <i>Larus minutus</i>	3 000 – Ю 000 ос.	P	A4i, B1i
Морський голубок <i>Larus genei</i>	1850 – 2 150 пар	B	A4i, B1i
Мартин жовтоногий <i>Larus cachinnans</i>	3 800 пар	B	A4i, B1i
Крячок чорнодзьобий <i>Gelochelidon nilotica</i>	315 пар	B	A4i, B1i
Крячок каспійський <i>Sterna caspia</i>	56 – 159 пар	B	A4i, B1i
Крячок рябодзьобий <i>Sterna sandvicensis</i>	4 700 пар	B	A4i, B1i, B2
Крячок річковий <i>Sterna hirundo</i>	2 900 – 3 080 пар	B	A4i, B1i
Крячок малий <i>Sterna albilrons</i>	360 пар	B	A4i, B1i
Крячок білощокий <i>Chlidonias hybridus</i>	250 – 1 000 ос.	P	A4i, B1i
Крячок чорний <i>Chlidonias niger</i>	500 – 2 000 ос.	P	A4i, B1i

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах території:

Азово-Сиваський національний природний парк,
 Ботанічний заказник загальнодержавного значення «Арабатський»,
 Ботанічний заказник місцевого значення «Присиваський»,
 Гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення «Аквальний комплекс Арабатської стрілки».

Літературні джерела:

Инвентаризация и кадастровая характеристика водно-болотных угодий юга Украины /Черничко И. И., Снохин В. Д. и др. – Мелитополь, 1993. – 93 с.
 Van der Winden, J., van der Have, T. M., Stikvoort, E., Zwinselman, B. Waterbirds in the Sivash, Ukraine, spring 1992. T. M. Van der Have, S. Van der Sant, Y. Verkuil and J. Van der Winden (eds.). – WIWO-report 36, WIWO, Zeist, 1993. – 102 p.

11. Утлюкський лиман

ІВА	Координати		Область	Площа
070	46°10'N	35°10'E	Запорізька	79349

Критерії, яким відповідає територія:

A4i, A4iii, B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Трав'янисті угруповання (10%, степ, засолені луки);

Водно-болотяні угіддя (70%), річка, піщані коси, напівсолоний лиман. зарості і водно-болотяної рослинності);

Море (10%, берегова лінія);

Штучний ландшафт (10%, орні землі).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство;

Рибне господарство;

Мисливське господарство.

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Розлякування птахів (В).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000027 «Азово-Сиваський національний природний парк».

Опис території:

Лиман Азовського моря. Знаходиться у гирлі р. Утлюк біля м. Генічеськ. Від акваторії моря відокремлюється о. Бірючий. У межах лиману є кілька невеликих піщано-черепашкових островів акумулятивного походження. На островах поширена ксерофітна та галофітна степова рослинність.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Лебідь-шипун <i>Cygnus olor</i>	11 000 – 16 000 ос.	P	A4i, B1i
Гуска білолоба велика <i>Anser albifrons</i>	19 000 – 22 000 ос.	P	A4i, B1i
Гуска сіра <i>Anser anser</i>	200 – 3 000 ос.	P	B1i
Чернь морська <i>Aythya marila</i>	2 000 – 3 000 ос.	P	B1i
Мартин жовтоногий <i>Larus cachinnans</i>	6 000 – 7 000 ос.	P	A4i, B1i

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах території:

Приазовський національний природний парк,

Комплексна пам'ятка природи загальнодержавного значення «Верхів'я Утлюкського лиману».

Літературне джерело:

Инвентаризация и кадастровая характеристика водно-болотных угодий юга Украины /Черничко И. И., Сиохип В. Д. и др. – Мелитополь, 1993. – 93 с.

12. Озеро Сасик

ІВА	Координати		Область	Площа
085	45°40'N	29°39'E	Одеська	20654

Критерії, яким відповідає територія:

A1, A4i, A4iii, B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Трав'янисті угруповання (10%, степ, засолені луки);

Водно-болотяні угіддя (80%, озеро, зарості водно-болотяної рослинності);

Море (10%, берегова лінія).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Рибне господарство (80%);

Водорегулювання.

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність територій:

Риболовля (B);

Випалювання рослинності (B);

Розлякування птахів (U);

Меліорація (U).

Міжнародний природоохоронний статус територій:

Територія Смарагдової мережі UA0000018 «Дунайський біосферний заповідник»,

Водно-болотне угіддя 762 «Озеро Сасик».

Опис територій:

Водосховище створене на закритому лимані. Відокремлене від моря дамбою, прокладеною по піщано-черепашковій косі лиману. Береги майже всюди урвисті, лише у верхів'ях – місці розташування гирл двох малих річок Когильник та Сарата – пологі. Завдяки опрісненню, що зумовлене надходженням прісної води каналом з р. Дунай, почали формуватися ценози плавневого типу з розвитком заростей водно-болотяної рослинності. Уздовж берегової лінії розташовані ділянки сухих лук.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Пелікан рожевий <i>Pelecanus onocrotalus</i>	2 000 ос.	P	A4i, B1i
Лебідь-шипун <i>Cygnus olor</i>	6 000 ос.	P, W	A4i, B1i
Гуска білолоба велика <i>Anser albifrons</i>	20 000 ос.	P, W	A4i, B1i
Гуска сіра <i>Anser anser</i>	3 000 ос.	P, W	B1i
Попелюх <i>Aythya ferina</i>	18 000 ос.	P, W	A4i, B1i
Чернь чубата <i>Aythya fuligula</i>	12 000 ос.	P, W	B1i
Крех малий <i>Mergus albellus</i>	3 000 ос.	P, W	A4i, B1i
Орлан-білохвіст <i>Haliaeetus albicilla</i>	60 – 80 ос.	W	A1
Дерихвіст лучний <i>Glareola pratincola</i>	60 пар	B	B1i
Мартин жовтоногий <i>Larus cachinnans</i>	4 000	P	B1i

Загальна чисельність гніздового комплексу водоплавних та коловодних птахів сягає 10 000 пар. За час міграції через територію пролітає понад 100 000 водоплавних та коловодних птахів.

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах територій:

Дунайський біосферний заповідник (увійшли верхів'я оз.Сасик).

Укладач: О. Потапов

Літературні джерела:

Ипвентаризация и кадастровая характеристика водно-болотных угодий юга Украины. /Черничко И. И., Сиохин В. Д. и др. – Мелитополь, 1993. – 93 с.

Жмуд М. Е. Гуси украинской части дельты реки Дунай /Новые исследования по гусям Палеарктики. – Запорожье, 1995. – С. 83 – 90.

13. Дельта р. Дністер

ІВА	Координати		Область	Площа
091	46°00'N	30°14 E	Одеська	42309

Критерії, яким відповідає територія:

A4i, B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Ліс (5%, заболочений);

Чагарники (5%);

Трав'янисті угруповання (10%, вологі луки, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (80%, річка, озера, стариці, зарості водно-болотяної рослинності).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство;

Рибне господарство;

Водорегулювання.

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Зміна режиму землекористування (B);

Інтенсифікація ведення сільського господарства (B);

Риболовля (C);

Розлякування птахів (C);

Полювання (C).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Території Смарагдової мережі: UA0000141 «Дністровський лиман»,

UA0000039 «Нижньодністровський національний природний парк».

Водно-болотні угіддя: 764 «Межиріччя Дністра і Турунчука»,

765 «Північна частина Дністровського лиману».

Опис території:

Дністровський лиман – відкритий прісноводний лиман на північному заході Чорного моря, розташований у межах Одеської області. Від моря відокремлений піщаним пересипом шириною від 40 до 500 м. Сполучається з морем через штучно поглиблене гирло та канал. Північні береги низькі, заболочені, західні та східні високі, розчленовані ярами. В північній частині лиману розвинута водно-болотяна рослинність. Домінують очерет та осоки.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Баклан великий <i>Phalacrocorax carbo</i>	2 000 – 2 500 пар	B	A4i, B1i
Квак <i>Nycticorax nycticorax</i>	1 000 – 2 500 пар	B	A4i, B1i
Чепура велика <i>Egretta alba</i>	110 – 330 пар	B	A4i, B1i
Чапля руда <i>Ardea purpurea</i>	100 – 150 пар	B	B2
Коровайка <i>Plegadis falcinellus</i>	120 – 1 500 пар	B	A4i, B1i
Гуска сіра <i>Anser anser</i>	130 пар	B	B1i
Чирянка менша <i>Anas crecca</i>	25 000 ос.	P	A4i, B1i.

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах території:

Нижньодністровський національний природний парк, до складу якого входять:

Заповідне урочище «Дністровські плавні»

Ландшафтний заказник місцевого значення «Лиманський».

Літературні джерела:

Инвентаризация и кадастровая характеристика водно-болотных угодий юга Украины / Черничко И. И., Слюхин В. Д. и др. – Мелитополь, 1993. – 93 с.

Schogolev, I. (1996) Fluctuations and trends in Breeding Populations of Colonial Waterbirds in the Dnestr Delta, Ukrainene, Black Sea/Colonial Waterbirds/19 (Special Publication 1): 91 – 97.

14. Мис Казантип, озеро Акташ, Астанінська заплава

ІВА	Координати		Область	Площа
100	45°17'N	35°52'E	АР Крим	5643

Критерії, яким відповідає територія:

A4i, B1i, B3.

Біотоми, що домінують, та їх співвідношення:

Трав'янисті угруповання (17%, степ, вологі луки, засолені луки);
Водно-болотяні угіддя (74%, солоне озеро, зарості водно-болотяної рослинності);
Море (6%, берегова лінія);
Скелі (узбережжя);
Штучний ландшафт (орні землі).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство;
Рибне господарство;
Нафтовидобувний промисел;
Не використовується.

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Будівництво меліоративних споруд (дамб) (B);
Зміна режиму землекористування (B);
Риболовля (C);
Розлякування птахів (B).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000022 «Казантипський природний заповідник»,
Водно-болотне угіддя 1393 «Аквально-скельний комплекс мису Казантип».

Опис території:

Актаське озеро розташоване біля мису Казантип у Ленінському районі АР Крим. Озеро солоне. Від Азовського моря відокремлене пересипом завширшки до 1 км. Береги високі, круті. Іноді влітку пересихає. На опріснених ділянках поширена водна рослинність. З Актаським озером межує Астанінська заплава, що складає з ним єдину систему. Мис Казантип – скелястий півострів, розташований на Керченському півострові. Видається в Азовське море й межує з Акташським озером. Омивається Арабатською та Казантипською затоками Азовського моря. Являє собою вапнякове пасмо. Береги скелясті. На схилах переважають петрофітні степи, у балках, лощинах та на зсувах трапляються ділянки чагарників (глід, шипшина, терен).

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Баклан великий <i>Phalacrocorax carbo</i>	2 000 – 5 000 ос.	P, W	A4i, B1i
Баклан великий <i>Phalacrocorax carbo</i>	1 650 -2 200 пар	B	A4I, B1i
Огар <i>Tadorna ferruginea</i>	6 – 8 пар	B	B2
Огар <i>Tadorna ferruginea</i>	160 ос.	I	B1i
Чоботар <i>Recurvirostra avosetta</i>	130 – 285 пар	B	B3
Дернхвіст лучний <i>Glareola pratincola</i>	40 – 72 пари	B	A4i, B1i
Мартин середземноморський <i>Larus melanocephalus</i>	2 700 пар	B	A4i, B1i, B3
Морський голубок <i>Larus genei</i>	3 200 пар	B	A4i, B1i
Мартин жовтоногий <i>Larus cachinnans</i>	2 200 пар	B	A4i, B1i
Крячок чорнодзьобий <i>Gelochelidon nilotica</i>	360 пар	B	A4i, B1i
Крячок чорнодзьобий <i>Gelohelidon nilotica</i>	500 – 600 ос.	P	A4i, B1i

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах території:

Казантипський природний заповідник,
Орнітологічний заказник загальнодержавного значення «Астанінські заплави».

Укладачі: В. Кінда, С. Костін, М. Бескаравайний, О. Грінченко

15. Озеро Узунларське, мис Опук

ІВА	Координати		Область	Площа
101	45°20'N	36°15 'E	АР Крим	12267

Критерії, яким відповідає територія:

A1, A4i, B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Чагарники (5%);
Трав'янисті угруповання (10%, степ, засолені луки, пасовиська);
Водно-болотяні угіддя (13%, гіперсолоне озеро);
Море (берегова лінія);
Скелі (10%. узбережжя, піщані підвищення на материку);
Штучний ландшафт (60%, орні землі).

Тини землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство (80%);
Військовий полігон;
Охоронний статус.

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Інтенсифікація ведення сільського господарства (B);
Розлякування птахів (B);
Зміна режиму землекористування (C).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000009 «Опукський природний заповідник»,
Водно-болотне угіддя 1395 «Аквально-прибережний комплекс мису Опук».

Опис території:

До складу території входять угіддя між Узунларським та Киркояським озерами, включаючи мис Опук. Територія розташована на півдні Керченського півострова на узбережжі Чорного моря. Рельєф хвилястий. Територія на півночі відокремлюється від решти півострова пасмом підвищень, складених із вапняків. Степова частина розчленована урвищами й має дві гори – Опук та Кончекську. На підвищеннях розвинута типчаково-ковилова степова рослинність із вкрапленням чагарників. Серед чагарників домінують шипшини, терен, глід. По дну багатьох балок протікають струмки, що пересихають улітку. Деякі струмки перегороджено дамбами й утворено ставки з прісною водою. В межах території є три солоні озера – Узунларське, Кояське та Кіркояське.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Боривітер степовий <i>Falco naumanni</i>	4 пари	B	B2
Гуска білолоба велика <i>Anser albifrons</i>	20 000 ос.	W	A4i, B1i
Дрохва <i>Otis tarda</i>	70 пар	B	A1
Дрохва <i>Otis tarda</i>	500 ос.	W	A1

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах території:

Опукський природний заповідник,

Укладачі: Ю. Андрущенко, С. Костін, М. Бескаравайний

16. Булахівський лиман

ІВА	Координати		Область	Площа
107	48°40'N	35°30'E	Дніпропетровська	488

Критерії, яким відповідає територія:

B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Трав'янисті угруповання (67%, вологі луки, солончаки, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (33%, солоні озера, зарості водно-болотяної рослинності).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство;

Охоронний статус (30%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Розлякування птахів (В);

Випас худоби (В);

Риболовля (В).

Опис території:

Ділянка третьої солончакової тераси рр. Самара та Вовча. Рельєф хвилястий, пониззя заповнені водою. Озеро солоне мілководне площею 83 га з максимальними глибинами 50–60 см. Береги низькі, заболочені. Довкола озера розташовані солончаки та ділянки степу. Акваторія озера вкрита заростями водно-болотяної рослинності, що займають до 60% площі водного дзеркала.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Гуска сіра <i>Anser anser</i>	3 000 – 5 000 ос.	Р	B1i
Крячок чорний <i>Chlidonias niger</i>	20 – 70 пар	В	B2

У межах території також зустрічаються: чепура велика *Egretta alba* (до 80 особин), чепура мала *Egretta garzetta* (до 120 особин), бугайчик *Ixobrychus minutus* (5 – 6 пар), пісочник морський *Charadrius alexandrinus* (до 20 пар), дерихвіст степовий *Glareola nordmanni* (2 – 3 пари), журавель сірий *Grus grus* (до 150 особин, під час осінньої міграції).

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах території:

Орнітологічний заказник загальнодержавного значення «Булахівський лиман».

Укладачі: А. Губкін, В. Булахов, С. Тарасенко

17. Цибульківські озера

ІВА	Координати		Область	Площа
108	49°34'N	35°43'E	Дніпропетровська	1501

Критерії, яким відповідає територія:

A1, A4i, B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Ліс (широколистяний);

Чагарники;

Трав'янисті угруповання (сухі луки, степ, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (68%, озера, зарості водно-болотяної рослинності);

Штучний ландшафт (25%, лісові насадження, багаторічні трави, забудова).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Лісове господарство (15%);

Сільське господарство (12%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Зміна режиму землекористування (С);

Пере випас (В);

Розлякування птахів (С);

Випас худоби в лісі (С).

Опис території:

Система озер, стариць та боліт у долині р. Оріль у межах Царичанського району Дніпропетровської області на віддаленні від річища. Територія підтоплюється повеневими водами один раз на 3 – 5 років. Зарості водно-болотяної рослинності розташовані навколо водойм. Домінують рогіз, очерет, осоки, стрілолист, рдести. Плесо відкритої води становить 30 – 40%. За кільцем водно-болотяних заростів ідуть сухі луки з ділянками степу. Зустрічаються залишки заплавної діброви.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Чапля руда <i>Ardea purpurea</i>	20 – 35 пар	В	
Чепура велика <i>Egretta alba</i>	35 – 50 пар	В	A4i, B1i
Бугайчик <i>Ixobrychus minutus</i>	50 – 60 пар	В	
Чиряпка велика <i>Anas querquedula</i>	270 – 350 пар	В	
Деркач <i>Crex crex</i>	15 – 20 самців	В	A1
Крячок чорний <i>Chlidonias niger</i>	200 – 350 пар	В	
Рибалочка звичайний <i>Alcedo atthis</i>	20 – 25 пар	В	
Бджолоїдка звичайна <i>Merops apiaster</i>	180 – 270 пар	В	

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах території:

Ландшафтний заказник місцевого значення «Ревущине».

Укладачі: В. Булахов, А. Губкін, К. Обухова, П. Чегорка

18. Долина р. Уж

ІВА	Координати		Область	Площа
111	51°N	29°E	Житомирська, Київська	7144

Критерії, яким відповідає територія:

A1.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Чагарники (7%);

Трав'янисті угруповання (60%, вологі луки);

Водно-болотяні угіддя (8%, річка, озера, болота, зарості водно-болотяної рослинності);

Штучний ландшафт (25%, орні землі, перелogi, забудова).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство (7%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Залісення території (B);

Зміна режиму землекористування (A).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000046 «Чорнобильський біосферний заповідник».

Опис території:

Ділянка долини р. Уж у межах Поліського району Київської області та Народицького району Житомирської області. Заплава малотрансформована господарюванням людини і зараз перебуває в зоні відселення Чорнобильської АЕС. Більшість орних земель не використовується, і поступово йде їх природне залісення або повернення до лучних асоціацій на ділянках, де поблизу немає лісу. У заплаві річки домінують вологі луки, є ділянки верболозу. Численні озера, стариці, болота з сильно розвинутими заростями водно-болотяної рослинності.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Деркач <i>Cgex cgex</i>	240 – 300 пар	B	A1
Лелека чорний <i>Ciconia nigra</i>	10 – 14 пар	B	B2
Пугач <i>Bubo bubo</i>	4 – 6 пар	B	B2
Журавель сирій <i>Grus grus</i>	300 – 600 ос.	P	B1i

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах території:

Природний заповідник «Древлянський».

Укладач: С. Жила

19. Березанський лиман та став Солонець Тузли

ІВА	Координати		Область	Площа
121	46°43'N	31°29'E	Миколаївська	7885

Критерії, яким відповідає територія:

A4i, B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Чагарники (9%);

Трав'янисті угруповання (засолені луки, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (40%), став, зарості водно-болотяної рослинності);

Штучний ландшафт (38%>, орні землі, лісові насадження, забудова).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Лісове господарство (16%>);

Сільське господарство (35%);

Рибне господарство (5%);

Зона відпочинку (15%).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Спорудження меліоративних споруд (А);

Розлякування птахів (В);

Заготівля дров (С);

Випас худоби в лісі (С);

Санітарна рубка лісу (С);

Шторми (С);

Полювання (В).

Міжнародний природоохоронний статус території:

Територія Смарагдової мережі UA0000207 «Березанський».

Опис території:

Лиман у Березанському та Очаківському районах Миколаївської області на узбережжі Чорного моря. Від моря відокремлений піщаними косами. Довжина лиману 26 км, ширина до 3 км. Займає затоплені морем пониззя річок Березані та Сасику. Береги переважно пологі, розчленовані ярами, західний берег високий. На лимані багато піщаних кіс.

Став Солонець-Тузли знаходиться в межах Березанського району Миколаївської області поблизу Березанського лиману Чорного моря. Берег у північній частині ставу пологий, є багато кіс та островів. Південна частина ставу має стрімкі береги. Рослинність засолених лук деградована в результаті перевипасу. Зарості очерету формуються місцями вздовж берегової лінії, але вони слабо розвинуті. Мілководна частина ставу – південна.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Галагаз <i>Tadorna tadorna</i>	520 – 590 пар	В	B1i
Квак <i>Nycticorax nycticorax</i>	150 – 170 пар	В	B2
Кібчик <i>Falco vespertinus</i>	50 – 59 пар	В	B2
Мартин малий <i>Larus minutus</i>	25 000 – 28 000 ос.	N	A4i, B1i
Бджолоїдка звичайна <i>Merops apiaster</i>	470 – 500 пар	В	B2

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах території:

Національний природний парк «Білобережжя Святослава», до складу якого входить:

Гідрологічний заказник місцевого значення «Солоне озеро».

Укладач: І. Гержик

20. Чауда

ІВА	Координати		Область	Площа
135	45°12'N	35°55'E	АР Крим	16937

Критерії, яким відповідає територія:

A1, A4i, A4iii, B1i.

Біотопи, що домінують, та їх співвідношення:

Чагарники;

Трав'янисті угруповання (55%>, сухі луки, степ, пасовиська);

Водно-болотяні угіддя (річки, озера, стави, зарості водно-болотяної рослинності);

Скелі;

Море (берегова лінія);

Штучний ландшафт (40%, лісові насадження, орні землі, забудова).

Типи землекористування, що домінують, та їх співвідношення:

Сільське господарство (40%);

Мисливське господарство (50%>);

Військовий полігон (50%>).

Чинники негативного впливу на сучасний стан популяцій птахів та екологічну цінність території:

Зміна режиму землекористування (B);

Недовипас (B);

Розлякування птахів (C);

Полювання (A).

Опис території:

Територія розташована у південно-західній частині Керченського півострова. Рельєф рівнинно-хвилястий з підвищеннями – залишками гір. Домінує степова рослинність та засолені луки біля водойм. Є солончаки та солонці, в межах території є кілька солоних озер та прісні стави уздовж сухоріччя та струмків. Водно-болотяна рослинність поширена лише на невеликій площі на ставах, штучному водосховищі, на подах.

Види, життєдіяльність яких підтримує територія:

Вид	Чисельність	Статус	Критерії
Казарка червоновола <i>Branta ruficollis</i>	2 400 ос.	P, W	A1
Гуска білолоба велика <i>Anser albifrons</i>	22 000 – 40 000 ос.	P, W	A4i, B1i
Гуска білолоба мала <i>Anser erythropus</i>	580 ос.	P, W	A1
Гуска сіра <i>Anser anser</i>	2 000 – 2 500 ос.	P, W	A4i, B1i
Кібчик <i>Falco vespertinus</i>	80 – 100 пар	B	B2
Дрохва <i>Otis tarda</i>	120 – 130 самок	B	A1
Дрохва <i>Otis tarda</i>	300 – 3 500 ос.	W	A1

Природоохоронні об'єкти, що існують в межах території:

Геологічна пам'ятка природи загальнодержавного значення «Сопка Джау-Тепе»,

Геологічна пам'ятка природи місцевого значення «Мис Чауда»,

Гідрологічна пам'ятка природи місцевого значення «Прибережний аквально-комплекс у м. Чауда».

Укладачі: В. Кінда, О. Грінченко

4.2 Місця, які потребують додаткового обстеження для майбутнього заповідання

Перелік місць складено на підставі аналізу літературних джерел і які не включені до складу ІВА територій. У цих місцях пропонується провести додаткові дослідження з метою уточнення в натурі меж та площ земельних ділянок, які можливо рекомендувати до заповідання (табл. 4.3, рис.4.3).

Таблиця 4.3 Перелік місць, важливих для мігруючих видів птахів, які потребують додаткового обстеження щодо майбутнього заповідання

№ №	Назва	Місцезнаходження	Цінність для мігруючих птахів	Опис	Автор (и)
1.	Ладижинське водосховище	Вінницька обл., Тростянецький р-н: біля м. Ладижин; Гайсинський р-н: біля с. Степашки, с.Щурівці; Немирівський р-н: біля с.Соколівець, с.Семенки, с.Зянківці, с.Анциполівка, с.Новоселівка,; Калинівський р-н: біля с.Глинськ Бершадський р-н: біля с.Маньківка; Тульчинський р-н: біля с.Заозерне	Місця скупчень водоплавних та навколоводних птахів під час сезонних міграцій та зимувальні скупчення до 10 000 ос.	Ладижинське водосховище – велике руслове водосховище на р.Південний Буг. Створене 1964 року як водойма-охолоджувач Ладижинської ТЕС. Праві береги водосховища переважно низькі, ліві – високі, подекуди урвисті. Берегова лінія у верхній та середній частинах дуже звивиста. Термічний та льодовий режими значною мірою залежать від надходження підігрітих вод Ладижинської ТЕС. Взимку біля греблі не замерзає. Територія є об’єктом Смарагдової мережі України № UA0000242 “Ладижинське водосховище”	Матвійчук, 2019 [55]
2.	Водосховище Форнош	Закарпатська обл., Мукачівський р-н: між с.Лискове (Форнош) та с.Пістрялово	ВБУ служить важливим елементом на шляху міграції птахів через Карпати.	Водосховище збудовано після зарегулювання двох безіменних річок, що належать до басейну практично повністю зарегульованої р. Серне, тобто є елементом колишніх потужних боліт Чорний Мочар у межиріччі Тиси та Латориці. Водосховище	Водно-болотні угіддя України..., 2006 [56]

№ №	Назва	Місцезнаходження	Цінність для мігруючих птахів	Опис	Автор (и)
				розташоване серед пагорбів та масивів дубових лісів, береги вкриті чагарниками та перелісками, а також заростями повітряно-водної рослинності. Водосховище використовується з метою нагулу у рибництві та як водонакопичувальна ємність у протиповеневій системі Закарпаття.	
3.	Полонина Боржава	Закарпатська обл., Воловецький р-н: околиці сел. Воловець; Міжгірський р-н: околиці с. Пилипець, с. Потік, с. Річка, с. Тюшка	Важливий елемент на шляху міграції птахів через Карпати. Пролітні шляхи гусей (гуменник – 4000-8000 ос.), журавлів (7000 ос.), хижих птахів (лунь польовий – 150-300 ос., канюк звичайний – 1500-3000 ос.)	Полонина Боржава – гірський масив на Полонинському хребті в Українських Карпатах, між р.Віча та р.Ріка. Довжина масиву близько 50 км, пересічна ширина 3-4 км (місцями до 10 км і більше), висота до 1681 м (г. Стій). Боржава є найдовшою полониною Закарпаття. До полонини Боржава прилягає полонина Кук (1361 м), яку часто розглядають як подовження Боржави. До Боржави також відносять хребет Палений Грунь. Центром ландшафту є вершина Великий Верх (1598 м), де перетинаються два головні хребти. На південних схилах хребта бере свій початок р.Боржава, що прорізує широку долину у Вигорлат-Гутинському (Вулканічному) хребті та впадає в р.Тиса. На півночі та північному сході Полонина Боржава межує із Воловецько-Міжгірською верховиною. Пригребеневі поверхні	Національна доповідь про стан ІВА територій України, 2002 [57]

№ №	Назва	Місцезнаходження	Цінність для мігруючих птахів	Опис	Автор (и)
				<p>вирівняні, з конусуватими вершинами. Західні схили – круті, у нижній частині покриті буковими пралісами з окремими хвойними деревами. Південні та східні схили – більш спадисті, вкриті ділянками лук (полонинами на західних схилах). Північні схили йдуть униз крутими (місцями скелястими) урвищами в долину р.Рипинка та Воловецької верховини. Схили помережані притоками річок Боржави, Латориці,</p> <p>Територія є об'єктом Смарагдової мережі України № UA0000263 “Полонина Боржава”</p>	
4.	Біленько-Розумовські плавні	Запорізька обл., Запорізький р-н: між с. Біленьке, с.Лисогірка, с.Канівське. Запорізький р-н: між с.Розумівка, с.Балабине, с.Кушугум	Місця післягніздових кочівель, скупчень під час сезонних міграцій та зимівлі водоплавних, навколоводних та інших груп птахів.	<p>ВБУ являє собою заплашний комплекс межиріччя Дніпра та Кінської, представлений значними просторами мілководь північної частини Каховського водосховища, які чергуються з піщаними островами та пасмами. Рослинний покрив представлений переважно очеретяними, очеретяно-рогозовими болотами, а також заплавними лісами (здебільшого вербняками, осокірниками, рідше дубово-в'язовими лісами), а також водними, лучними та аренними фітоценозами.</p> <p>Територія є частиною об'єкта Смарагдової мережі України №. UA0000106</p>	Водно-болотні угіддя України..., 2006 [58]; Костюшин, Черничко, Бусел, 2014 [59];

№ №	Назва	Місцезнаходження	Цінність для мігруючих птахів	Опис	Автор (и)
				“Каховське водосховище”	
5.	Дніпровський лиман	Миколаївська обл., Очаківський р-н: с.Каталіне, с.Парутине; Вітовський р-н: с. Прибузьке, с.Лимани с. Лупареве	Місця скупчень водоплавних та навколоводних та інших груп птахів під час сезонних міграцій та зимівлі.	Дніпровський лиман – відкритий прісноводний олігогалинний лиман у північній частині Чорного моря. З Чорним морем лиман поєднується протокою 3,6 км завширшки (між Очаковським мисом та Кінбурнською косою). Південне узбережжя лиману низьке, піщане; північне – переважно високі (до 20-35 м) обриви, складені з глинисто-піщаних порід, на окремих ділянках трапляються піщано-мушлеві коси. Дно біля кіс піщане, на глибині вкрите суглинисто-піщаними мулами. Дніпровський лиман разом з Бузьким лиманом утворює Дніпровсько-Бузький лиман.	Петрович и др., 2005 [60]; Петрович, Костюшин, 2010 [61]; Петрович, Рединов, 2011а [62]; 2011б [63]; 2011в [64]; 2011г [65]
6.	Бузький лиман	Миколаївська обл.. біля м.Миколаїв Миколаївський р-н: с.Новобогданівка с.Стара Богданівка Очаківський р-н с.Козирка	Місця скупчень водоплавних, навколоводних та інших груп птахів під час сезонних міграцій та зимівлі.	Бузький лиман – естуарій р.Південний Буг. Разом з Дніпровським лиманом утворює Дніпровсько-Бузький лиман. Уздовж берегів лиману розташовано кілька кіс. У північній частині Бузького лиману розташоване місто та порт Миколаїв.	Петрович и др., 2005 [60]; Петрович, Костюшин, 2010 [61]; Петрович, Рединов, 2011а [62]; 2011б [63]; 2011в [64]; 2011г [65]
7.	Плавні р. Південний Буг	Миколаївська обл.. Миколаївський р-н: с.Петрово-Солониха с.Трихати, с.Сапетня, с.Ковалівка, с.Ясна Поляна, с.Михайлівка; Новоодеський р-н:	Місця скупчень водно-болотних, навколоводних та інших груп птахів під час сезонних міграцій та зимівлі.	Ділянка нижньої течії р. Південний Буг з плавневими комплексами, що належить до Причорноморської низовини.	Петрович и др., 2005 [60]

№ №	Назва	Місцезнаходження	Цінність для мігруючих птахів	Опис	Автор (и)
		с.Гур'ївка, с.Себине, с.Новопетровське, с.Нова Одеса, с.Троїцьке Баштанський р-н: с.Піски Веселинівський р-н: с.Новий Городок, с.Варюшине			
8.	Кучурганський лиман	Одеська обл., Біляєвський р-н: біля с.Градениці, Роздільнянський р-н: біля с.Лиманське, с.Кучурган; Захарівський р-н: біля с.Павлівка	Місця скупчень водоплавних, навколоводних та інших груп птахів під час сезонних міграцій та зимівлі.	Кучурганський лиман – водосховище на р.Кучурган. Розташоване на кордоні Придністров'я (Молдова) та Одеської області (Україна). На березі лиману, з боку Молдови в 1965 р. збудована електростанція– Молдавська (Кучурганська) ДРЕС, що використовує водоймище як охолоджувач і є джерелом забруднення водойми. Води водосховища поповнюються завдяки водам р.Кучурган, а також водами Дністра через його рукав – р. <u>Турунчук</u> .	Архипов, 1996 [65]; 1999 [67]; 2001 [68]; 2002a [69]; 2002b [70]; 2003 [71]; 2011 [72]; Фесенко, Архипов, 1996 [73]; Архипов, Фесенко, 2004 [74]; 2005 [75]; Русев, Корзюков, Соколовский, Овчаров, 2005 [76];
9.	Сухий Лиман	Одеська обл., Овідіопольський р-н: біля м.Чорноморськ, сел.Олександрівка , с.Малодолинське, с.Нова Долина, с.Сухий Лиман, сел.Таїрове, с.Бурлача балка	Місця скупчень водоплавних, навколоводних та інших груп птахів під час сезонних міграцій та зимівлі.	Сухий лиман розташований на північно-західному узбережжі Чорного моря, поблизу міст Одеса й Чорноморськ. Верхня частина лиману більш мілководна (до 1,5 м), північна та західна частини відділені греблями і перетворились на прісноводні <u>стави</u> . До лиману впадають річки Дальник (з півночі) та Аккаржанка (із заходу). У 1957 р. Сухий лиман у зв'язку з будівництвом Іллічівського порту був	Русев и др., 2005 [77]; Костюшин, 2015 [78]; Kostiushyn et al, 2011 [79]

№ №	Назва	Місцезнаходження	Цінність для мігруючих птахів	Опис	Автор (и)
				<p>поєднаний з морем навігаційним каналом завглибшки 16 м і завширшки 180 м, тому тепер фактично являє собою морську затоку. Частина лиману, розташована на південь від автодороги Одеса-Іллічівськ, повністю зайнята Іллічівським портом, а та, що на північ від – несудохідна. Вільна від забудови прибережна смуга покрита переважно трав'янисто-чагарниковою рослинністю, з невеликими ділянками дерев. Береги північної частини лиману обрамлені майже безперервними заростями прибережної водної рослинності (в основному очерету), ширина яких варіює від декількох метрів до ста, а іноді, і більше, метрів. У верхів'ї лиману, очеретяні зарості зустрічаються не тільки уздовж берегів, але і численними острівцями по всій його ширині.</p>	
10.	Озеро Катлабух	Одеська обл., Ізмаїльський р-н: біля с.Багате, с.Кислиця, с.Першотравневе (Гасани), с.Суворово, с.Утконосівка	Місця скупчень водоплавних, навколводних та інших груп птахів під час сезонних міграцій та зимівлі.	Катлабух – заплавне озеро, розташоване на лівобережжі заплави Дунаю. Належить до групи Придунайських озер. Від заплави Дунаю озеро відокремлено дамбою, має режим водосховища. Водобмін з Кислицьким гирлом Дунаю регулюється шлюзованим каналом. Північні береги піднесені, місцями обривисті, розчленовані балками, південні – низинні, заболочені. Від основної западини озера	Пилога, Гержик, Стойловский, 2005 [80] Русев, Корзюков, 2011 [81]

№ №	Назва	Місцезнаходження	Цінність для мігруючих птахів	Опис	Автор (и)
				відходять дві затоки: Ташбунарська на заході, куди впадає р. Ташбунар, та Гасанська, куди впадає р. Єніка, на сході. Верхня частина Гасанської затоки зайнята рибоводними ставками. З півночі в озеро впадають річки Велика та Мала Катлабух. Взимку озеро замерзає.	
11.	Озеро Ялпуг	Одеська обл., Ренійський р-н: біля с.Плавні, с.Котловина; Болградський р-н: біля с.Коса, с.Криничне, с.Тополине, с.Оксамитне, м.Болград, с.Виноградівка	Місця скупчень водоплавних, навколоводних та інших груп птахів під час сезонних міграцій та зимівлі.	Ялпуг – озеро лиманного типу, найбільше озеро України. У південній частині Ялпуг протокою пов'язаний з озером Кугурлуй; в найвужчому місці протоки в 70-х роках ХХ ст. була споруджена дамба з мостом в середній частині, по якій проклали дорогу Ізмаїл – Рені. Східний та західний береги переважно піднесені, розчленовані ярами, південні – піщані, крайня північна частина узбережжя заболочена і заросла очеретом. Водне забезпечення озера забезпечується головним за рахунок водообміну з озером Кугурлуй, з півночі впадає р. Ялпуг, з північного сходу підходить невелика р.Карасулак. Взимку озеро замерзає. Береги зарослі очеретом та рогозом, в озері поширені водорості та інша водна рослинність.	Пилнога, Гержик, Стойловски й, 2005 [80]; Русев, Корзюков, 2011 [81]
12.	Великий Аджалицький та Малий Аджалицький лимани	Одеська обл., Лиманський р-н: біля с.Вапнярка, с.Нова Дофінівка, с.Олександрівка. Лиманський р-н:	Місця скупчень водоплавних, навколоводних та інших груп птахів під час сезонних	Великий Аджалицький або Дофінівський лиман – малий солоний лиман на узбережжі Чорного моря. Від моря лиман відмежований вузьким піщаним пересипом.	Русев и др., 2005 [77]; Русев, Корзюков, 2011 [81]

№ №	Назва	Місцезнаходження	Цінність для мігруючих птахів	Опис	Автор (и)
		біля с.Григорівка, с.Нові Біляри, с.Біляри, с.Воронівка, с.Булдинка, с.Візирка, с.Міщанка	міграцій та зимівлі.	<p>Дофінівський лиман вважається найбільш мілким лиманом Північно-Західного Причорномор'я. До лиману впадає мала степова р. Великий Аджалик.</p> <p>Малий Аджалицький або Григорівський лиман розташований на північному узбережжі Чорного моря. Вода в лимані солонувата. У природному стані лиман відокремлювався від моря вузьким (до 125 м) піщаним пересипом, висота якого не перевищувала 1,3-1,7 м. Взимку лиман замерзає. З півночі до лиману впадає р. Малий Аджалик. З півдня лиман з'єднаний з Чорним морем судноплавним каналом (споруджений 1974 р.) завдовжки 3 км, завширшки 165 м та завглибшки 14 м. Завдяки цьому лиман штучно перетворений на морську затоку, зазнали перетворень пересип і береги.</p>	
13.	Краснопавлівське водосховище	Харківська обл., Лозівський р-н, околиці сел.Краснопавлівка, с.Миролюбівка	Водосховище відповідає Рамсарським 5 та 6 критеріям групи В. Має унікальне значення для підтримання зимуючих у Західній Європі популяцій великої білолобої гуски (<i>Anser albifrons</i>) та тундрового гуменника. На водосховищі в	Краснопавлівське водосховище – наливне водосховище з додатковим штучним живленням на р. Попільня. Водосховище було споруджено в 1984 році, як складова частина каналу Дніпро-Донбас. Форма неправильна, тому що підпора води каналу затопила русла декількох невеликих річок. Водосховище має кілька гідротехнічних споруд, головна гребля водосховища	Банік и др., 2007 [82]; Banik et al., 2008 [83]; Банік и др., 2011 [84]; Банік та ін., 2013 [85]

№ №	Назва	Місцезнаходження	Цінність для мігруючих птих	Опис	Автор (и)
			<p>період весняної міграції декілька разів відмічені скупчення гусей, чисельність яких перевищувала 50 тис. ос. (максимальна чисельність – 108 тис. ос., 2005 р.). Щорічно на водосховищі зупиняється понад 20 тис. лише тундрових гусей. Чисельність тундрових гуменників регулярно перевищує 1% поріг.</p>	<p>розташована в с. Надєждівка Лозівського району за 6 км від гирла р. Попільня. Вздовж рукавів водосховища на крутосхилах зі степовою рослинністю розташовані лісосмуги. Навколо водосховища на великій площі розташовані поля. Призначення водосховища – перерегулювання об'ємів дніпровської води, що поступає по каналу Дніпро-Донбас, відповідно до графіку водоспоживання. Вид регулювання стоку – сезонне.</p>	
14.	Орільківське водосховище	Харківська обл., Лозівський р-н, околиці сел.Орілька, с.Українське	<p>Водосховище відповідає Рамсарським 5 та 6 критеріям групи В. На ньому в період міграції щорічно зупиняється понад 20 тис. водоплавних птахів, зокрема, не менше 10 тис. тундрових гусей (максимальна чисельність – 20 тис. ос., 2005 р.). Чисельність тундрових гуменників регулярно перевищує 1% поріг. Орільківське водосховище має виключно</p>	<p>Водосховище було споруджене в долині р. Орілька (лівобережна притока р.Оріль) у 1981 р., як складова частина каналу Дніпро-Донбас (сполучається з Краснопавлівським водосховищем). Площа водного дзеркала 7 кв. км. На водосховищі є острів (площа 2 га), знаходиться на відстані близько 1 км від головної греблі водосховища, розташованої біля сел.Орілька.</p>	<p>Банік и др., 2007 [82]; Banik et al., 2008 [83]; Банік и др., 2011 [84]; Банік та ін., 2013 [85]</p>

№ №	Назва	Місцезнаходження	Цінність для мігруючих птахів	Опис	Автор (и)
			високе значення для міграції качок.		
15.	Верхів'я Червонооскільського водосховища	Харківська обл., Куп'янський р-н: біля сел.Ковшарівка, с. Пристін, с.Кругляківка, с. Сенькове, с. Лісова Стінка; Борівський р-н: біля сел. Борова	Водосховище відповідає Рамсарським 5 та 6 критеріям групи В. Під час міграції щорічно зупиняється понад 20 тис. водоплавних птахів, зокрема, не менше 10 тис. тундрових гусей (максимальна чисельність – 40 тис. ос., 2004 р.). Чисельність тундрових гуменників регулярно перевищує 1% поріг.	<p>Червонооскільське водосховище – велике руслове водосховище на р.Оскіл. Розташоване в Куп'янському, Борівському та Ізюмському районах. Споруджене в 1957 році. Довжина – 139 км; площа дзеркала – 12300 га. Водосховище входить до гідравлічних систем каналу Сіверський Донець – Донбас та синхронізує свій спуск з роботою каналу.</p> <p>Водосховище використовується для господарсько-питного та технічного водопостачання Донбасу, зрошення та сільськогосподарського водопостачання, обводнення річок, гідроенергетики та рибного господарства.</p> <p>По берегах та в заплаві р.Оскіл у верхів'ї водосховища – заболочені та справжні луки з різнотравно-злаковими та різнотравно-осоковими угрупованнями. В акваторії водосховища поширені справжні водні ценози, у прибережній смузі зростають вербняки, вільшняки, високотравні угруповання з очерету звичайного, видів рогозу, видів схеноплекта та осоки.</p> <p>Червонооскільське водосховище є об'єктом Смарагдової мережі України № UA0000104</p>	Банік и др., 2007 [82]; Banik et all., 2008 [83]; Банік и др., 2011 [84]; Банік та ін., 2013 [85] Клімов, Філатова, Надточій та ін., 2008 [86]

№ №	Назва	Місцезнаходження	Цінність для мігруючих птахів	Опис	Автор (и)
				“Червонооскільське водосховище”	
16.	Печенізьке водосховище	Харківська обл., Вовчанський р-н: біля с.Рубіжне, с.Верхній Салтів, с.Старий Салтів, с.Молодова, с.Хотімля, Печенізький р-н: біля с.Мартове, сел. Печеніги	Водосховище відповідає Рамсарським 5 та 6 критеріям групи В. На водосховищі в період міграції щорічно зупиняється понад 20 тис. водоплавних птахів, зокрема, не менше 10 тис. тундрових гусей (максимальна чисельність – 43 тис. ос., 2002 р.). Чисельність тундрових гуменників регулярно перевищує 1% поріг.	Печенізьке водосховище велике руслове водосховище на р.Сіверський Донець. Побудоване, головним чином, для постачання міста Харкова прісною водою. Спорудження Печенізького водосховища відбувалося з 1958 по 1962 рік. Площа дзеркала – 8620 га; довжина – 75 км; середня ширина – 1,15 км; максимальна ширина – 4,0 км. Гребля Печенізького водосховища розташована в сел. Печеніги. Водосховище використовується для промислового, комунального та сільськогосподарського водопостачання м. Харків, рибного господарства та рекреації. Територія угіддя включає водне дзеркало з угрупованнями справжніх водних рослин, острови з деревно-чагарниковою рослинністю, прибережну смугу з болотною і лучною рослинністю, а також заплаву у верхів’ї водосховища. На правому крутому березі водосховища розташовані лісові масиви нагірних дібров, на лівому – соснові ліси.	Банік и др., 2007 [82]; Banik et al., 2008 [83]; Банік и др., 2011 [84]; Банік та ін., 2013 [85] Клімов, Філатова, Надточій та ін., 2008 [86]
17.	Хотімлянські озера	Харківська обл., Вовчанський р-н, околиці с.Хотімля, с.Зарічне	Місця скупчень гусей під час весняної міграції	Лучно-болотний комплекс (справжні і засолені луки, озера) у низинах надзаплавної лівобережної тераси	Банік и др., 2007 [82]

№ №	Назва	Місцезнаходження	Цінність для мігруючих птахів	Опис	Автор (и)
				р.Сіверський Донець	
18.	Заплава р.Оріль (від с.Великі Бучки до с.Зінківщина)	Харківська обл., Сахновщинський р-н: околиці с.Великі Бучки, с. Багата Чернечина; Зачепилівський р-н: околиці с.Нове Мажарове, с.Зінківщина	Місця скупчень гусей та інших водно-болотних птахів під час сезонних міграцій	Ділянка долини р.Оріль, що включає заплаву (старичні озера, високотравні схеноплектово-рогозово-очеретяні та осокові болота, заболочені та засолені луки). Русло р.Оріль звивисте, з заболоченими берегами, місцями з грязьовими мілинами.	Клімов, Філатова, Надточій та ін., 2008 [86]
19.	Устричне озеро	Херсонська обл., Скадовський р-н: біля сел. Лазурне	Місця скупчень водоплавних та навколоводних птахів під час сезонних міграцій	Устричне озеро — солоне озеро лагунного походження, від Чорного моря відокремлено насипом, періодично сполучається з ним протокою. Розміри 3,2х2 км, площа 3,5 км ² , глибина 0,2-0,5 м, максимальна 3 м.	Руденко, Яремченко, Москаленко, 2005 [87]
20.	Бухта Ярилгацька, озера Ярилгач, Джарилгач та Панське	АР Крим, Чорноморський р-н: сел. Міжводне, с.Водопійне, с.Новоульянівка	Місця скупчень водоплавних та навколоводних птахів під час сезонних міграцій та зимівлі.	Ярилгацька бухта – бухта Каркінітської затоки Чорного моря. Максимальна глибина – 12 м. Має переважно піщаний берег, за винятком північного узбережжя, яке переходить у мис Чорний. Довжина берегової лінії 9 км. На сході від озер Джарилгач та Ярилгач відділена перешийком шириною від 260 до 1400 м. На південному заході з'єднана через штучний прохід (прокопаний 1978 року) з озером Панське. Озера Ярилгач, Джарилгач та Панське входять до Тарханкутської групи озер. Ярилгач являє собою невелике гірко-солоне, безстічне озеро. Довжина – 2,3 км,	Андрющенко, Ветров, Милобог, 2005 [88]; Андрющенко, Попенко, 2017 [89]

№ №	Назва	Місцезнаходження	Цінність для мігруючих птахів	Опис	Автор (и)
				<p>ширина середня – 0,7 км, найбільша – 1,4 км, глибина середня – 0,2 м, найбільша – 0,45 м. Походження – лиманне. Утворилось внаслідок затоплення морем пригирлових частин балок та відшнурування їх від моря піщано-черепашковими пересипами. Пересип озера до нашого часу ще геологічно повністю не склався, збереглись пониззя, що прориваються під час хвилювання моря.</p> <p>Озеро Джарилгач. Довжина – 8,5 км, ширина: середня – 1 км, найбільша – 2,3 км, глибина: середня – 0,5 м, найбільша – 1,6 м. Озеро безстічне, острови відсутні. В озеро впадають маловодні балки Джарилгач довжиною 20 км та балка Кіровська довжиною 24 км.</p> <p>Озера Джарилгач, Ярилгач (Карлавське) та Панське внесено до офіційного переліку лікувальних водних об'єктів як родовища лікувальних грязей.</p>	
21.	Озеро Донузлав	АР Крим, Чорноморський р-н, околиці сел.Попівка, сел.Новоозерне, с.Красноярське	Місця скупчень водоплавних, навколоводних та інших груп птахів під час сезонних міграцій та зимівлі.	Донузлав – найглибше озеро в Криму і найбільше озеро Чорноморського району, належить до Тарханкутської групи озер. Тип загальної мінералізації – солоне, на крайній півночі прісне. Походження – тектонічне. Зараз для	Андрюшенко, Ветров, Милобог, 2005 [88]; Кучеренко, Прокопенко, 2017а [90]; 2017б [91]; Кучеренко и др., 2017а [92]; 2017б [93]; 2017в [94]

№ №	Назва	Місцезнаходження	Цінність для мігруючих птахів	Опис	Автор (и)
				<p>озера більше відповідним статусом може бути лиман, оскільки починаючи з 1961 року (після з'єднання з водами моря) рівень загальної мінералізації змінився від ропи до мінералізованого (солоного), також змін зазнала рослинність, що росте на берегах. Озеро врізається углиб півострова на 30 км, відділяючи Тарханкутський півострів від іншого Криму. Найбільша його глибина – 27 м, у гирлі ширина досягає 8,5км, а у верхів'ї міліє і звужується до декількох сотень метрів. Від моря Донузлав відокремлений піщаним пересипом, довжина якого становить 9 км, ширина – від 200 м до 600 м. Високі та обривисті береги Донузлава настільки звивисті, що самі утворюють невеликі затоки. У деяких місцях висота берега над рівнем води становить 25 м. Ближче до гирла береги пологі, що поступово переходять в піщані пляжі. Дно затягнуто 10-ти метровим шаром мулу. За своїм складом він подібний до мулу Мойнацького озера і може бути використаний у лікувальних цілях.</p>	
22.	Караджинська бухта, озеро Лиман	АР Крим, Чорноморський р-н, біля с.Маяк, с.Оленівка	Місця скупчень водоплавних та навколоводних птахів під час сезонних	Караджинська бухта – бухта Каркінітської затоки Чорного моря. Берегова лінія переважно піщано-	Андрюшенко, Попенко, 2017 [89]

№ №	Назва	Місцезнаходження	Цінність для мігруючих птахів	Опис	Автор (и)
			міграцій та зимівлі	<p>черепашкова. Найбільша глибина – 22 м. Довжина берегової лінії – 8 км. Вдається на 2 км у Кримський півострів між мисами Прибійний та Тарханкут. Ширина біля входу близько 5 км, глибина – 8–22 м. У північній частині бухти береги високі, у південній – низовинні. Замерзає лише у дуже холодні зими. Солоність до 18 ‰.</p> <p>Солоне озеро Лиман або Караджа входить до Тарханкутської групи озер. Відокремлене від Караджинської бухти вузьким пересипом. Походження – лиманне. Група гідрологічного режиму – безстічне. Довжина – 1,6 км, ширина: середня – 1,6 км, найбільша – 1,2 км; глибина: середня – 1 м, найбільша – 2 м. Утворилося в результаті затоплення морем пригирлових частин балок і відшнуровуванням їх від моря піщано-черепашковими пересипами. Пересип озера до теперішнього часу геологічно повністю не склався, збереглися пониження, які проривають під час штормів у морі. Дно озера вкрите 5-35-сантиметровим шаром високо мінералізованої грязі. Основне джерело живлення – поверхневі і підземні води Причорноморського артезіанського басейну. Рівень води в</p>	

№ №	Назва	Місцезнаходження	Цінність для мігруючих птахів	Опис	Автор (и)
				залежності від сезону значно коливається.	
23.	Симферопольське водосховище	АР Крим	Місця скупчень водоплавних та навколоводних птахів під час сезонних міграцій та зимівлі	Сімферопольське водосховище на річці Салгір. Утворено в 1954 р. Довжина – 7 км, Ширина – до 1,5 км, Найбільша глибина – 38 м Середня – 11 м, Об'єм 36 млн м ³ . Використовується для меліорації та водопостачання м. Сімферополь.	Кучеренко, 2011 [95]; Кучеренко, Чирний, 2011 [96]; 2017 [97]; Кучеренко, 2017а [98]; 2017б [99]
24.	Партизанське водосховище	АР Крим, Сімферопольський р-н, поблизу с.Партизанське, біля с.Кизилове, с.Каштанове	Місця скупчень водоплавних та навколоводних птахів під час сезонних міграцій та зимівлі	Партизанське водосховище, побудоване в 1966 році на р. Альма для водопостачання м. Сімферополь. Це одна з найбільших штучних водойм Криму. Об'єм – 34,4 млн. м ³ , проектна потужність – 80 тис. м ³ /добу.	Кучеренко, 2017а [98]; 2017б [99]
25.	Феодосійські озера (озеро Аджиголь та Кучук-Аджиголь)	АР Крим, Феодосійська міська рада поблизу сел. Приморський, с.Берегове	Місця скупчень водоплавних та навколоводних птахів під час сезонних міграцій та зимівлі	Озера Аджиголь та Кучук-Аджиголь входять до Керченської групи озер. Це безстічні пересихаючі солоні озера, розташовані на Ак-Монайському перешийці. Озера лиманного походження. Відмежовані від Чорного моря вузьким перешийком, по якому проходить магістральна дорога. По берегових лініях котловин озер є мілини. Озера раніше були лікувальними, з цінними покладами мулових високомінералізованих лікувальних грязей. Водна рослинність переважно на опріснених ділянках — у лагунах біля пересипів, у гирлах впадаючих балок, у зоні виходів підземних вод.	Бескаравайний, 2017а [100], 2017б [101], 2017в [102], 2017г [103], 2017д [104]; Бескаравайний, Кучеренко, Прокопенко, 2017а [105]; 2017б [106]

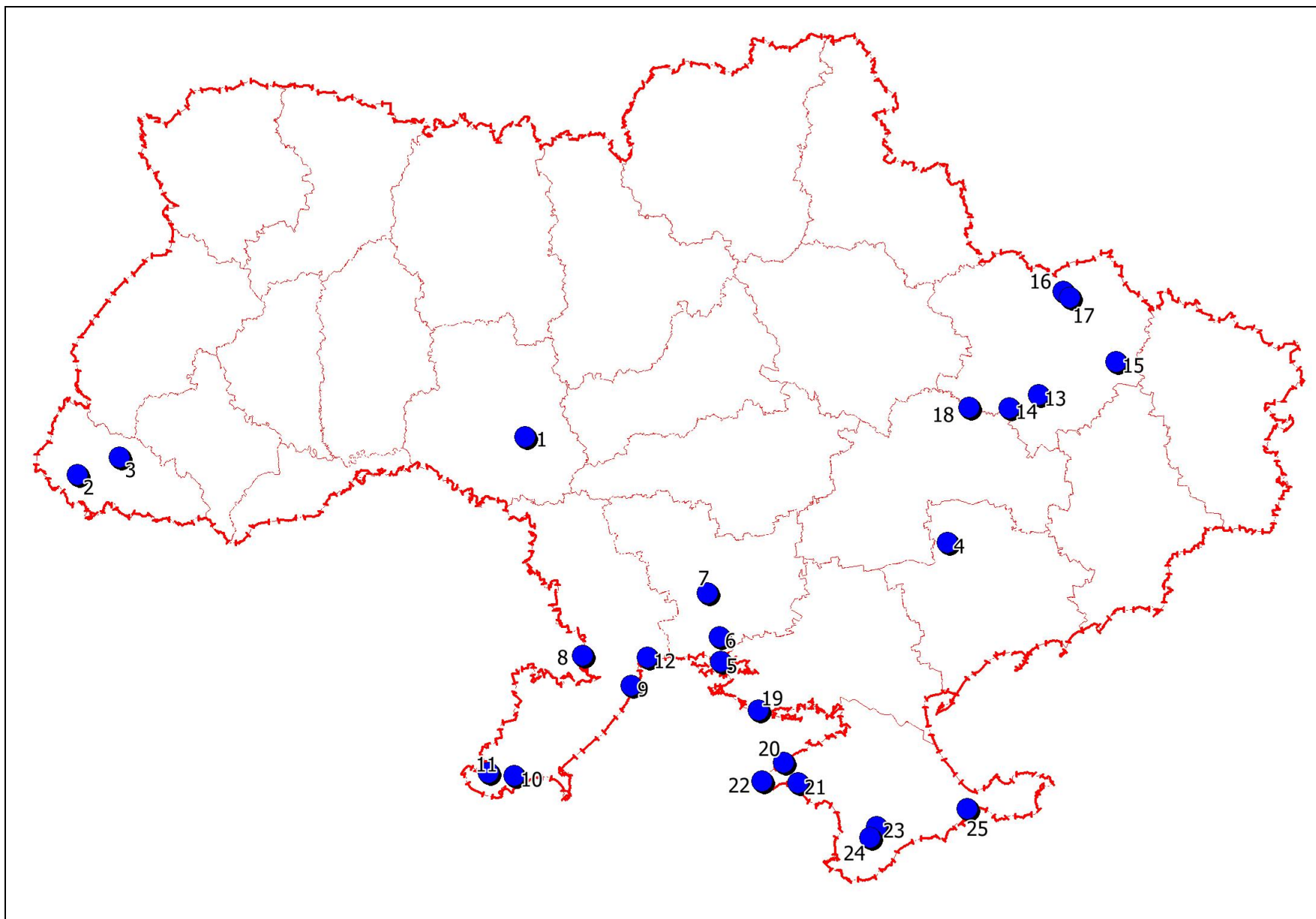

Рисунок 4.3 Місця, важливі для мігруючих видів птахів , які потребують додаткового обстеження щодо майбутнього заповідання

ВИСНОВКИ

1. Проведений аналіз стану збереження місць, важливих для мігруючих видів птахів в Україні, на предмет повноти покриття їх територіями, які потребують особливої охорони.
2. До переліку місць важливих, для мігруючих видів птахів, було віднесено 2 типа місць: місця, які включені на сьогоднішній день до ІВА територій та місця, відомі з публікації вітчизняних дослідників.
3. До переліку відомих ІВА територій було обрано 91 територію, що відповідає критеріям місць, важливих для мігруючих видів птахів.
4. Обрані ІВА території мають визначені на картографічних основах межі і придатні для аналізу повноти покриття їх територіями, які підлягають особливій охороні, тому що також відомі їх межі на картографічній основі.
5. Аналіз покриття ІВА територій зроблений для наступних територій, які потребують особливої охорони: міжнародного значення (водно-болотні угіддя, Смарагдова мережа) та мережі територій природно-заповідного фонду.
6. У складі Смарагдової мережі України представлено з 91 ІВА території – 70 ІВА територій, що складає 79% від загальної кількості.
7. У складі водно-болотних угідь міжнародного значення представлено з 91 ІВА території – 30 ІВА територій, що складає 33% від їх загальної кількості.
8. У складі ПЗФ охороняється 51 ІВА територія з 91 ІВтериторії А, що складає 56% від загальної кількості в Україні, на площі 563964 га, також частково охороняється ще 20 ІВА територій. Зовсім не охороняється в складі ПЗФ 20 ІВА територій.
9. Окрім аналізу покриття ІВА територій за результатами аналізу літературних джерел було складено перелік 25 місць, важливих для мігруючих видів птахів, які потребують додаткового польового обстеження для уточнення в натурі їх меж та площі для наступного заповідання.
10. До загального переліку перспективних територій природно-заповідного фонду для збереження місць, важливих для мігруючих видів птахів, запропоновано 40 ІВА територій загальною площею 808313 га та 25 територій, які необхідно додатково обстежити для уточнення в натурі їх меж та площі для наступного заповідання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конвенція про охорону біологічного різноманіття від 1992 року. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_030
2. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі. — Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_032
3. Recommendation No. 16 (1989) of the standing committee on areas of special conservation interest. (*Adopted by the Standing Committee on 9 June 1989*). — Режим доступу: https://search.coe.int/bern-convention/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680746c2
4. Resolution No. 3 (1996) concerning the setting up of a pan-European Ecological Network (*Adopted by the Standing Committee on 26 January 1996*). — Режим доступу: https://search.coe.int/bern-convention/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016807467d
5. Resolution No. 5 (1998) concerning the rules for the Network of Areas of Special Conservation Interest (Emerald Network) (*Adopted by the Standing Committee on 4 December 1998*). — Режим доступу: <https://rm.coe.int/1680746bfa>
6. UPDATED LIST OF OFFICIALLY ADOPTED EMERALD SITES (NOVEMBER 2018). — Режим доступу: <https://rm.coe.int/updated-list-of-officially-adopted-emerald-sites-november-2018-/16808f184d>
7. ЗВІТ до договору №2/1030/25 від 14.11.03 по темі: “Аналіз положень та розробка переліку першочергових заходів щодо реалізації Конвенції про охорону дикої флори та фауни та природних середовищ існування в Європі у 2004-2005 роках в Україні. — Харків, 2003.
8. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_136
9. UNEP/CMS/Resolution 11.2. Strategic Plan for Migratory Species 2015-2023. — Режим доступу: https://www.cms.int/sites/default/files/document/Res_11_02_Strategic_Plan_for_MS_2015_2023_E_0.pdf
10. The Strategic Plan for Biodiversity 2011-2020 and the Aichi Biodiversity Targets.— Режим доступу: <https://www.cbd.int/doc/decisions/cop-10/cop-10-dec-02-en.pdf>
11. UNEP/CMS/Resolution 11.14. Programme of work on migratory birds and flyways. — Режим доступу: https://www.cms.int/raptors/sites/default/files/document/mos2_inf10_cms_res_11_14_e.pdf
12. UNEP/CMS/Resolution 10.3. The role of ecological networks in the conservation of migratory species. — Режим доступу: https://www.cms.int/sites/default/files/document/10_03_eco_networks_e_0_0.pdf

13. UNEP/CMS/Resolution 10.27 Improving the conservation status of migratory landbirds in the African-Eurasian region/ — Режим доступу: https://www.cms.int/sites/default/files/document/10_27_landbirds_e_0_0.pdf
14. African-Eurasian Migratory Landbirds Action Plan (AEMLAP). — Режим доступу: https://www.cms.int/sites/default/files/document/cop11_Doc_23_1_4_Rev1_Landbirds_AP_E.pdf
15. UNEP/CMS/Resolution 11.17. Action Plan for Migratory Landbirds in the African-Eurasian Region. — Режим доступу: https://www.cms.int/sites/default/files/document/Res_11_17_Action_Plan_Migratory_Landbirds_Eng.pdf
16. Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів. (Угоду ратифіковано Законом N 62-IV (62-15) від 04.07.2002, ВВР, 2002, N 36, ст.268) — Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_934
17. Memorandum of Understanding on the Conservation of Migratory Birds of Prey in Africa and Eurasia (Raptors MoU). — Режим доступу: https://www.cms.int/raptors/sites/default/files/.../raptors-mou_without-annexes_r.pdf
18. Меморандум о взаимопонимании по охране мигрирующих видов хищных птиц в Африке и Евразии. — Режим доступу: https://www.cms.int/raptors/huemul/sites/default/files/basic_page_documents/raptors-mou_without-annexes_r.pdf
19. Memorandum of understanding concerning conservation measures for the aquatic warbler (*Acrocephalus paludicola*). — Режим доступу: http://www.cms.int/species/aquatic_warbler/aquatic_warbler_text.htm
20. Меморандум о взаимопонимании по мерам для сохранения вертлявой камышевки (*Acrocephalus paludicola*). — Режим доступу: https://www.cms.int/aquatic-warbler/sites/default/files/basic_page_documents/AW_MoU_R_with_Amending_protocol_in_english_May2010.pdf
21. Memorandum of Understanding on the Conservation and Management of the Middle-European Population of the Great Bustard (*Otis tarda*). — Режим доступу: <https://www.cms.int/es/document/memorandum-understanding-conservation-and-management-middle-european-population-great-1>
22. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_031
23. Директива 2009/147/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 30 жовтня 2009 року про збереження диких птахів (кодифікована версія). — Режим доступу: old.minjust.gov.ua/file/33346.docx

24. Електронний ресурс. — Режим доступу: www.birdlife.org/datazone/site
25. Електронний ресурс. — Режим доступу: <http://datazone.birdlife.org/site/results?thrlev1=&thrlev2=&kw=®=7&cty=219&snm=&fam=0&gen=0&spc=&cmn=>
26. Микитюк О. ІВА території України, важливі для збереження видового різноманіття та кількісного багатства птахів. — К.: СофтАрт, 1999. — 324 с.
27. Salewski, V & Bruderer B. The evolution of bird migration — a synthesis. *Naturwissenschaften* (2007) 94: 268–279.
28. Bruderer D, Salewski V, Liechti F (2008). Gedanken zur Evolution der Vogelzuges. *Orn Beob/* 105: 165-177.
29. Newton I. *The Migration Ecology of Birds*. San Francisco, CA: Academic Press; 2008.
30. Дольник В.Р. Миграционное состояние птиц. — М.: Наука, 1975. — 399 с.
31. Грищенко В.Н. Пролетные пути и эволюция птиц // Беркут. — Т. 3. — Вып. 2. — 1994а. — С. 128-135.
32. Мацюра О. В., Горлов П. І., Мацюра М. В.. Розвиток концепції цілісних ареалів птахів: аналіз міграційних шляхів. — Біологічний вісник МДПУ. — 2012. — №1. — С.102-116.
33. Грищенко В.М. Фенологічні закономірності осінньої міграції птахів на території України. Дис. ... канд. біол. наук. — Київ, 1994б. — 230 с.
34. Грищенко В.Н., Серебряков В.В. Ход весенней миграции чибиса на Украине по данным фенологических наблюдений // Кулики в СССР: распространение, биология и охрана. — М.: Наука, 1988. — С. 41-44.
35. Грищенко В.Н., Серебряков В.В. Ход весенней миграции черного коршуна на Украине по данным фенологических наблюдений // Вестн. зоологии. — № 5. — 1990. — С. 79-81.
36. Грищенко В.Н., Серебряков В.В. Миграции белого аиста на Украине по данным фенологических наблюдений // Сезонные миграции птиц на территории Украины. — Киев: Наукова думка. — 1992. — С. 258-273.
37. Грищенко В.Н., Серебряков В.В. Миграции и зимовки скворца на Украине по данным фенологических наблюдений // Вестн. зоологии. — № 3. — 1993 а. — С. 59-65.
38. Грищенко В.Н., Серебряков В.В. Миграция серой цапли на Украине по данным фенологических наблюдений // Бюлл. МОИП. Отд. биол. 98 (5). — 1993 б. — С. 33-37.
39. Серебряков В.В. Миграция серого журавля на Украине // Сообщ. Прибалт. комиссии по изуч. миграций птиц. — Тарту. — 21.— 1989. — С. 122-123.
40. Serebryakov V.V., Grishchenko V.N., Poluda A.M. The migration of swans (*Cygnus* spp.) in the Ukraine, USSR // *Wildfowl*. — 1991. — Supplement No.1. — P.218-223.
41. Bellrose F.C. (1968): Waterfowl migration corridors east of the Rocky Mountains in the United States. — *Illinois Natural History Survey Biology. Notes* 61. 1-24.

42. Schüz, E. (1968). "Zug- Korridore" von Anatiden in Nord-America. – Vogelwarte. 25 (1)/ 108-110.
43. Браунер А.А. (1916). О весеннем пролете аиста. — Орнитол. вестник. 2: 109-119.
44. Борисов А.А. Климаты в СССР в прошлом, настоящем будущем. — Ленинград: ЛГУ. — 1975. — 432 с.
45. Грищенко В.Н. Хорологические особенности осеней миграции птиц на востоке Украины // Птицы бассейна Северского Донца. — Донецк: ДонГУ, 1993. — С. 23-25.
46. Berthold P. (1990a). Spatiotemporal programs and genetics of orientation. — *Experientia* 46 (4): 363-371.
47. Berthold P (1990b) Genetics of migration In: Gwinner E (ed) Bird migration: physiology and ecophysiology. Springer, Berlin Heidelberg New York, pp 269–280.
48. Микитюк О., Полуда А. Міграційні шляхи птахів в Україні // Розбудова екомережі України. — Київ, 1999. — С. 84-88.
49. Фесенко Г. В., Бокотей А. А. Анотований список українських наукових назв птахів фауни України (з характеристикою статусу видів). — Київ-Львів, 2007. — 112 с.
50. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І. А. Акімова — К.: Глобалконсалтинг, 2009. — 600 с.
51. Звіт про науково-дослідну роботу за темою № 12/1.1.1-18 "Розроблення проекту національного плану дій щодо заходів збереження мігруючих птахів суходолу". 2018 р.
52. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rm.coe.int/updated-list-of-officially-adopted-emerald-sites-november-2018-/16808f184d>
53. Ramsar Sites Info Service [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rsis Ramsar.org/>
54. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://carto-lab.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=41e8964443614cb09d249c811b32f06f>
55. Матвійчук О.А. Попередня оцінка авіфауни Ладжинського водосховища // Актуальні проблеми біології та методика її викладання у закладах вищої освіти: збірник наукових праць звітної наукової конференції викладачів за 2018-2019 н.р. – Вінниця, 2019. – 266 с. – С. 45-58.
56. Форнош // Водно-болотні угіддя України. Довідник / Під ред. Марушевського Г.Б., Жарук І.С. – К.: Чорноморська програма Ветландс Інтернешнл, 2006. – С. 155-158.
57. Національна доповідь про стан ІВА територій України. Підготовлена О.В.Дудкіним, О.Ю.Микитюком. – Київ, 2002. – С. 6-8.
58. Біленько-Розумовські плавні // Водно-болотні угіддя України. Довідник / Під ред. Марушевського Г.Б., Жарук І.С. – К.: Чорноморська програма Ветландс Інтернешнл, 2006. – С. 246-252.

59. Костюшин В.А., Черничко И.И., Бусел В.А. Весенне-летнее население птиц Беленько-Розумовских плавней (Каховское водохранилище, Запорожская область) // Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. Біологічні науки. – Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2014. – №1. – С. 50-81.
60. Петрович З.О., Полуда А.М., Щеголев И.В., Артамонов В.А., Рединов К.А., Вобленко А.С. Результаты учетов птиц в низовьях Березанского лимана, на озере Тузловском (Солонец), Бугском и Днепровском лиманах, в плавнях р. Южный Буг, в дельте р. Днепр и на Кинбурской косе // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. Август 2004 г. / Под ред. И.И.Черничко. – 2005. – Вып. 2. – 28 с.
61. Петрович З.О., Костюшин В.А. Учеты птиц на Днепро-Бугском лимане // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. Октябрь 2010 г. – 2010. – Вып. 6. – С.9.
62. Петрович З.О., Рединов К.А. Днепро-Бугские ВБУ в 2005 г. // Бюллетень РОМ: Итоги средние зимних учетов водно-болотных птиц 2005, 2007-2010 годов в Азово-Черноморском регионе Украины / Под ред. Ю. А. Андрющенко. – 2011а. – Вып. 7. – С. 10.
63. Петрович З.О., Рединов К.А. Днепро-Бугские ВБУ в 2007 г. // Бюллетень РОМ: Итоги среднезимних учетов водно-болотных птиц 2005, 2007-2010 годов в Азово-Черноморском регионе Украины / Под ред. Ю. А. Андрющенко. – 2011б. – Вып. 7. – С. 23.
64. Петрович З.О., Рединов К.А. Днепро-Бугские ВБУ в 2008 г. // Бюллетень РОМ: Итоги среднезимних учетов водно-болотных птиц 2005, 2007-2010 годов в Азово-Черноморском регионе Украины / Под ред. Ю. А. Андрющенко. – 2011в. – Вып. 7. – С. 35.
65. Петрович З.О., Рединов К.А. Днепро-Бугские ВБУ в 2009 г. // Бюллетень РОМ: Итоги среднезимних учетов водно-болотных птиц 2005, 2007-2010 годов в Азово-Черноморском регионе Украины / Под ред. Ю. А. Андрющенко. – 2011г. – Вып. 7. – С. 47.
66. Архипов А. М. Встречи редких птиц на Кучурганском лимане // Вестн. зоологии. – 1996. – № 4-5. – С. 69.
67. Архипов А. М. Результаты учетов зимующих птиц на Кучурганском лимане и в его окрестностях в январе 1999 г. // Зимние учеты птиц на Азово-Черноморском побережье Украины. – Мелитополь-Одесса-Киев, 1999. – Вып. 2: Сборник материалов XIX совещания Азово-Черноморской орнитологической группы 18-21 февраля 1999 г. – С. 8-9.

68. Архипов А. М. Зимовка птиц на Кучурганском лимане и в его окрестностях в январе 2000 г. // Зимние учеты птиц на Азово-Черноморском побережье Украины. – Одесса-Киев, 2001. – Вып. 3: Сборник материалов XX совещания Азово-Черноморской орнитологической группы. – С. 60-63.
69. Архипов А. М. Встречи редких и малочисленных видов птиц на Кучурганском водохранилище и в его окрестностях в 1997-2002 гг. // Авіфауна України: Додаток до журналу “Беркут”. – 2002а. – Вип. 2. – С. 42-45.
70. Архипов А. М. Численность и характер зимовки птиц на Кучурганском лимане и сопредельных территориях в 2001 г. // Мониторинг зимующих птиц в Азово-Черноморском регионе Украины: Сборник научных работ. – Одесса-Киев, 2002б. – С. 3-8.
71. Архипов А. М. Краткие сообщения о миграции редких видов птиц в Одесской области // Чтения памяти А. А. Браунера: Материалы 3-ей международной научной конференции. – Одесса: Астропринт, 2003. – С. 172-175.
72. Архипов А.М. О миграциях некоторых редких и малочисленных видов птиц в районе Кучурганского лимана // Беркут. – Т.20. – Вип. 1-2. – 2011. – С. 139-142.
73. Фесенко Г. В., Архипов А. М. Зимующие птицы Кучурганского лимана и его окрестностей // Праці Українського орнітологічного товариства. – К., 1996. – Т. 1. – С. 144-150.
74. Архипов А.М., Фесенко Г.В. Гнездящиеся птицы Кучурганского лимана и его окрестностей (Северо-Западное Причерноморье). – Киев. – 2004. – С.1-51.
75. Архипов А.М., Фесенко Г.В. Сведения о наблюдениях за редкими птицами в районе Кучурганского лимана // Бранта: Сборник научных трудов Азово-Черноморской орнитологической станции. – 2005. – Вып. 8. – С. 7-15.
76. Русев И.Т., Корзюков А.И., Соколовский Д.С., Овчаров А.А. Результаты учетов птиц на Будацком, Днестровском, Кучурганском лиманах, в плавневой зоне Нижнего Днестра и в устьевой зоне р.Барабой // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. Август 2004 г. Азово-Черноморское побережье Украины. – 2005. – Вып. 2. – 28 с.
77. Русев И.Т., Корзюков А.И., Соколовский Д.С., Овчаров А.А., Артамонов В.А., Рединов К.А., Вобленко А.С. Результаты учетов птиц на Одесских лиманах: Сухом, Хаджибейском, Куяльницком, Большом и Малом Аджальке, Тилигульском и Соленом озере у с. Морское // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. Август 2004 г. Азово-Черноморское побережье Украины. – 2005. – Вып. 2. – 28 с.

78. Костюшин В.А. Птицы Сухого лимана в осенне-зимний период 2013-2014 гг. // Бранта: Сборник научных трудов Азово-Черноморской орнитологической станции. – Вып. 18. – 2015. – С. 129-133.
79. Kostyushyn V., Andryuschenko Yu., Goradze I., Abuladze A., Mamuchadze J., Erciyas K. Wintering Waterbird Census in the Azov–Black Sea Coastal Wetlands of Ukraine, Georgia and Turkey.– Wetlands International Black Sea programme. – 2011. – 130 pp.
80. Пилюга В.И., Гержик И.П., Стойловский В.П. Результаты учетов птиц на озерах Кагул, Каргал, Кугурлуй, Ялпуг, Катлабух и Китай // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. Август 2004 г. / Под ред. И.И. Черничко. – 2005. – Вып. 2. – 28 с.
81. Русев И.Т., Корзюков А.И. Одесские лиманы в 2007 г. // Бюллетень РОМ: Итоги средне зимних учетов водно-болотных птиц 2005, 2007-2010 годов в Азово-Черноморском регионе Украины / Под ред. Ю. А. Андриющенко. – 2011. – Вып. 7. – С. 23.
82. Баник М.В., Атемасов А.А., Атемасова Т.А., Гончаров Г.Л., Девятко Т.Н., Коноваленко С.В. Места остановок гусей на весеннем пролете в Харьковской области // Птицы бассейна Северского Донца. Вып. 10: Матер. 13-14 совещ. “Изучение и охрана птиц бассейна Северского Донца”. – Харьков, 2007. – С. 52-61.
83. Vanik M.V., Atemasov A.A., Atemasova T.A., Nadtochiy A.S., Konovalenko S.V. Main spring stopover sites of migrating geese in the Kharkiv region, North-eastern Ukraine // Vogelwelt. – 2008. – Bd. 129. – S. 195-200.
84. Банік М.В., Атемасов А.А., Гончаров Г.Л., Саїдахмедова Н.Б., Надточій Г.С., Біатов А.П. Ключові водно-болотні угіддя Харківської області: сучасний стан та відповідність критеріям Рамсарської угоди // Заповідна справа в Україні. – Т.19. – Вип.1. – 2013. – С.1-5.
85. Баник М.В., Белик В.П., Атемасов А.А., Атемасова Т.А., Гончаров Г.Л., Гугуева Е.В., Девятко Т.Н., Соколов А.Ю., Шаповалов А.С. Весенняя миграция гусей и места их остановок в центральной части Восточно-Европейской равнины // Казарка, 2011. — Вып. 14. — С. 90–123.
86. Клімов О.В., Філатова О.В., Надточій Г.С. та ін. Екологічна мережа Харківської області. – Харків, 2008. – 168 с.
87. Руденко А.Г., Яремченко О.А., Москаленко Ю.А. Результаты учетов птиц в Ягорлыцком и Тендровском заливах, урочище Аджиголь и на Устричных озерах // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. Август 2004 г. / Под ред. И.И.Черничко. – 2005. – Вып. 2. – 28 с.
88. Андриющенко Ю.А., Ветров В.В., Милобог Ю.В. Результаты учетов птиц на озерах Тарханкутского полуострова (Джарылгая, Ярылгач, Панское, Донузлав) и прилегающей

- морской акватории // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. Август 2004 г. / Под ред. И.И.Черничко. – 2005. – Вып. 2. – 28 с.
89. Андриющенко Ю.А., Попенко В. М. Тарханкутские ВБУ и Западное побережье Крыма в 2013 г. // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. – Вып. 11. Зимние сезоны 2011-2017 гг. / Под ред. В.А. Костюшина, Ю.А. Андриющенко. – 2017. – С. 34.
90. Кучеренко В.И., Прокопенко С.П. Тарханкутские ВБУ в 2011 г. // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. – Вып. 11. Зимние сезоны 2011-2017 гг. / Под ред. В.А. Костюшина, Ю.А. Андриющенко. – 2017а. – С. 11.
91. Кучеренко В.И., Прокопенко С.П. Тарханкутские ВБУ в 2012 г. // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. – Вып. 11. Зимние сезоны 2011-2017 гг. / Под ред. В.А. Костюшина, Ю.А. Андриющенко. – 2017б. – С. 22.
92. Кучеренко В.И., Прокопенко С.П., Жеребцов Д.Ю., Жеребцова Т.П. Тарханкутские ВБУ в 2015 г. // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. – Вып. 11. Зимние сезоны 2011-2017 гг. / Под ред. В.А. Костюшина, Ю.А. Андриющенко. – 2017а. – С. 59.
93. Кучеренко В.И., Прокопенко С.П., Жеребцов Д.Ю., Жеребцова Т.П. Тарханкутские ВБУ в 2016 г. // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. – Вып. 11. Зимние сезоны 2011-2017 гг. / Под ред. В.А.Костюшина, Ю.А.Андриющенко. – 2017б. – С. 72.
94. Кучеренко В.И., Прокопенко С.П., Жеребцов Д.Ю., Жеребцова Т.П. Тарханкутские ВБУ в 2017 г. // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. – Вып. 11. Зимние сезоны 2011-2017 гг. / Под ред. В.А.Костюшина, Ю.А.Андриющенко. – 2017в. – С. 86.
95. Кучеренко В.Н. ВБУ Горного Крыма в 2009 г. // Бюллетень РОМ: Итоги среднезимних учетов водно-болотных птиц 2005, 2007-2010 годов в Азово-Черноморском регионе Украины / Под ред. Ю. А. Андриющенко. – 2011. – Вып. 7. – С. 49.
96. Кучеренко В.Н., Чирный В.И. ВБУ Горного Крыма в 2010 г. // Бюллетень РОМ: Итоги среднезимних учетов водно-болотных птиц 2005, 2007-2010 годов в Азово-Черноморском регионе Украины / Под ред. Ю. А. Андриющенко. – 2011. – Вып. 7. – С. 58.
97. Кучеренко В.Н., Чирный В.И. ВБУ Горного Крыма в 2011 г. // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. – Вып. 11. Зимние сезоны 2011-2017 гг. / Под ред. В.А. Костюшина, Ю.А. Андриющенко. – 2017. – С. 12-13.
98. Кучеренко В.Н. ВБУ Горного Крыма в 2014 г. // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. – Вып. 11. Зимние сезоны 2011-2017 гг. / Под ред. В.А. Костюшина, Ю.А. Андриющенко. – 2017а. – С. 47-48.

99. Кучеренко В.Н. ВБУ Горного Крыма в 2016 г. // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. – Вып. 11. Зимние сезоны 2011-2017 гг. / Под ред. В.А. Костюшина, Ю.А. Андриященко. – 2017б. – С. 73-74.
100. Бескаравайный М.М. Керченские ВБУ (Северные) в 2011 г. // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. – Вып. 11. Зимние сезоны 2011-2017 гг. / Под ред. В.А. Костюшина, Ю.А. Андриященко. – 2017а. – С. 12.
101. Бескаравайный М.М. Керченские ВБУ (Северные) в 2012 г. // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. – Вып. 11. Зимние сезоны 2011-2017 гг. / Под ред. В.А. Костюшина, Ю.А. Андриященко. – 2017б. – С. 24.
102. Бескаравайный М.М. Керченские ВБУ (Северные) в 2013 г. // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. – Вып. 11. Зимние сезоны 2011-2017 гг. / Под ред. В.А. Костюшина, Ю.А. Андриященко. – 2017в. – С. 35.
103. Бескаравайный М.М. Керченские ВБУ (Северные) в 2014 г. // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. – Вып. 11. Зимние сезоны 2011-2017 гг. / Под ред. В.А. Костюшина, Ю.А. Андриященко. – 2017г. – С. 47.
104. Бескаравайный М.М. Керченские ВБУ (Северные) в 2015 г. // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. – Вып. 11. Зимние сезоны 2011-2017 гг. / Под ред. В.А. Костюшина, Ю.А. Андриященко. – 2017д. – С. 60.
105. Бескаравайный М.М., Кучеренко В.Н., Прокопенко С.П. Керченские ВБУ (Северные) в 2016 г. // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. – Вып. 11. Зимние сезоны 2011-2017 гг. / Под ред. В.А. Костюшина, Ю.А. Андриященко. – 2017а. – С. 73.
106. Бескаравайный М.М., Кучеренко В.Н., Прокопенко С.П. Керченские ВБУ (Северные) в 2017 г. // Бюллетень РОМ: Итоги регионального орнитологического мониторинга. – Вып. 11. Зимние сезоны 2011-2017 гг. / Под ред. В.А. Костюшина, Ю.А. Андриященко. – 2017б. – С. 88-89.

ДОДАТОК А ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ

ДОДАТОК Б РЕЦЕНЗІЯ ВНУТРІШНЯ

ДОДАТОК В РЕЦЕНЗІЯ ЗОВНІШНЯ

**ДОДАТОК Г ВИТЯГ З ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ВЧЕНОЇ
РАДИ**